T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

KÜMBET YAYLASI ÖRNEĞİNDE KIRSAL SOYLULAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

CANER ALTINTAŞ

İSTANBUL, 2023

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

KÜMBET YAYLASI ÖRNEĞİNDE KIRSAL SOYLULAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

CANER ALTINTAŞ

Danışman: DR. ÖĞR. GÖREVLİSİ AYŞE YETİŞ BAYRAKTAR

İSTANBUL, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET iii

ABSTRACT iv

ÖNSÖZ v

1. GİRİŞ 1

1.1. Araştırmanın Hipotezi ve Amacı 3

1.2. Araştırmanın Kapsamı 3

1.3. Araştırmanın Özgünlüğü 4

1.4. Araştırma Yöntemi 5

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları 5

2. SOYLULAŞTIRMA 7

2.1. Soylulaştırma Nedir? 7

2.2. Soylulaştırma Türleri 9

2.3. Soylulaştırma Üzerindeki Tartışmalar 12

2.3.1. Ekolojik Açıklamalar 12

2.3.2. Siyasi Ekonomik Açıklamalar 13

2.4. Türkiye'de Soylulaştırma Kavramı 14

2.5. Kırsal Soylulaştırma 15

3. KÜMBET YAYLASI 17

3.1. Yaylanın Özellikleri 17

3.2. Pazar 18

3.3. Tarım 19

3.4. Hayvancılık 20

3.5. Turizm 21

3.6. Yayla Şenliği 22

3.7. Altyapı 25

4. KÜMBET YAYLASI'NDA KIRSAL SOYLULAŞTIRMA 27

4.1. Örneklem ... 28
4.2. Kümbet Yaylası'ndaki Soylulaştırıcılar ... 29
4.3. Kırsal Soylulaştırmanın Dinamikleri ... 30
4.4. Soylulaştırma Süreci ... 33
4.5. İnsan-Mekan İlişkisi ... 36
4.6. Soylulaştırıcılar ve Yerli Halk Arasındaki İlişkiler ... 39
4.7. Soylulaştırmada Devletin Etkisi ... 45
4.8. Diğer Kırsal Soylulaştırma Örnekleri ile Benzerlikler ve Farklılıklar ... 47
5. SONUÇ ... 49
KAYNAKLAR ... 53
EKLER ... 57
Ek 1: Mülakat Soruları ... 57
Ek 2: Görseller ... 59

ÖZET

KÜMBET YAYLASI ÖRNEĞİNDE KIRSAL SOYLULAŞTIRMA

Bu tez Giresun Kümbet Yaylası'ndaki kırsal soylulaştırma sürecini incelemektedir. Bunu yaparken bölgenin sosyal ve ekonomik yapısı gibi süreci etkileyen faktörler dikkate alınmıştır. Yaylada yaşanan soylulaştırma sürecinin diğer soylulaştırma pratikleri ile arasındaki benzerlikler ve farklılar göz önünde bulundurulmuştur.

Doğu Karadeniz'deki bir yaylada gerçekleşen soylulaştırma pratiğini inceleyerek, soylulaştırma kavramı için yeni bir pencere açılması amaçlanmıştır. Kentsel soylulaştırmada İstanbul ve Ankara gibi iki büyükşehre odaklanılması, kırsal soylulaştırma çalışmalarının da daha çok Ege'deki turizm merkezleri üzerine yapılması bu çalışmayı farklı bir örnek olarak ortaya çıkarmaktadır.

Bağlı olduğu Dereli ilçesine otuz dakika, Giresun il merkezinden ise bir saatlik yolculuk mesafesinde bulunan Kümbet Yaylası, bölgenin en önemli turizm merkezlerinden birisidir. Merkeze yakınlığından dolayı günübirlik ziyaretçilerin ilgisini çeken yayla, ev satın almalar ve kiralamalar ile birlikte büyük bir yazlıkçı nüfusa ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Soylulaştırıcılar olarak adlandırdığımız bu grubun kimlerden oluştuğu, ne zaman ve nasıl yaylaya yerleştikleri, hangi motivasyonlarla yaylaya geldikleri araştırmamızda cevaplanacak önemli sorulardır. Yaylaya yeni yerleşen insanlarla birlikte yaylada soylulaştırıcılar ve yerel halk olarak iki grup oluşmuştur. Bu iki grup arasında nasıl bir ilişki olduğu, hangi konularda uzlaşıp çatıştıkları, birbirleri hakkındaki düşünceleri araştırmamızda yer alacaktır.

Bu tezde araştırma sorularının cevaplanması için mülakat ve gözlem yöntemi uygulanmıştır. Araştırmaya başlamadan önce kırsal soylulaştırma kavramı ve Kümbet Yaylası hakkında literatür ve arşiv tarama çalışmaları yapılmıştır. Araştırma sırasında Kümbet Yaylası'na gidilip sahada gözlem yapılmış, yerel halk ve soylulaştırıcılar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yayla, Yaylacılık, Kırsal soylulaştırma

ABSTRACT

RURAL GENTRIFICATION IN THE EXAMPLE OF KUMBET PLATEAU

This thesis examines the rural gentrification process in Kümbet Plateau in the city of Giresun. It is our aim to open a new window for the concept of gentrification by examining the gentrification practice in a plateau in the Eastern Black Sea Region. The current literature either focuses on the process of gentrification in urban city centers- such as in Istanbul and Ankara, or rural gentrification mostly in tourism centers of the Aegean.

Kümbet Plateau is one of the most important tourism centers of the region. It is a half an hour's journey from the Dereli district to which it is affiliated, and an hour's journey from Giresun city center. The plateau, which attracts the attention of daily visitors due to its proximity to the center, has started to host a large summer population with the sales and rentals of houses. Our main research questions are as follows: 1. Who forms this group that we call the gentrifiers, 2.When and how did they settle in the plateau, and 3. What are their motivations to settle? With the new people settling in the plateau, two groups have formed in the plateau: gentrifiers and local people. We aim to investigate the nature of the relationship between these groups by focusing on the points of conflict and consensus, as well as their mutual opinions.

In this thesis, in-depth interviews and observation were used as methods to answer the research questions. Before starting the research, literature and archive scanning studies were conducted on the concept of rural gentrification and Kümbet Plateau. During the course of research, observations were made in the field by visiting and spending time in Kümbet Plateau, and interviews were held with local people and gentrifiers.

Keywords: Plateau, Transhumance, Rural gentrification

ÖNSÖZ

Tez çalışmamda bana yön veren, destek ve emeklerini esirgemeyen birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Yetiş Bayraktar'a katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Lisans ve yüksek lisans eğitimimde bilgi ve birikimlerinden faydalandığım değerli hocalarım Doç. Dr. Bahar Aykan Bentahar'a, Doç. Dr. Melih Çoban'a, Prof. Dr. Talip Küçükcan'a, bölüm başkanımız Prof. Dr. Nuri Tınaz'a ve tez savunma jürisinde yer almayı kabul eden eden Dr. Öğr. Üyesi Berna Ekal Şimşek'e teşekkür ederim. Her zaman birbirimizi cesaretlendirdiğimiz, mutluluklarımızı ve hüzünlerimizi paylaştığımız sevgili üniversite arkadaşlarıma şükranlarımı sunuyorum.

Saha çalışmam sırasında beni sıcakkanlılıkla karşılayan, hiçbir zorluk çıkarmayan, beni yaylalarında misafir eden değerli Kümbet Yaylası halkına ve araştırmamda bana yardımcı olan sevgili Giresunlulara teşekkür ediyorum.

Son olarak eğitim hayatım boyunca bana her türlü desteği veren, hiçbir zaman bana sırt çevirmeyen, uzakta olsak da her zaman gönüllerimizin bir olduğu sevgili annem, babam ve ablama şükranlarımı sunuyorum. Üniversite hayatım boyunca beni evlerinde misafir eden, bana ağabey-kardeşmiş gibi yaklaşan sevgili dayılarıma teşekkür ediyorum.

1. GİRİŞ

Türkiye'de kırsaldan kentegöç 1950'li yıllardan itibarenbir olgu haline almıştır. Göç; ekonomik, siyasi, ekolojik ve bireysel sebeplerle bir yerden başka bir yere yapılan uzun ve kısa, orta veya uzun süreli yerleşim hedefi güden toplumsal, coğrafik ve kültürel bir yer değiştirme hareketidir (Yalçın, 2004, s. 13). Kırsaldaki tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin gittikçe kalabalıklaşan nüfusa ekonomik olarak yetmemesinden dolayı ekonomik refah seviyesinin daha fazla olduğu kentlere göç hızlanmaya başlamıştır. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren kırsal kesimlerden kentlere doğru hareket hızlanmıştır. Cumhuriyet döneminin sanayileşme programlarıyla açılan SEKA, Şeker Fabrikaları gibi işletmeler de o fabrikaların açıldığı bölgelerdeki kırsal kesimlerden o kentlere doğru bir göç hareketinin yaşanmasına sebep olmuştur (Aköz, 2019, s. 63).

Kırsaldan kente göç ile birlikte kentlerde yoğunlaşan bir nüfus oluşmuştur. Bu nüfus sadece büyük sanayileşmiş kentlerde değil o kırsal kesimin bağlı olduğu şehirlerde de fazlalaşmıştır. 2000'li yıllarla birlikte kentte yoğunlaşan nüfusun bir kısmı şehrin bu yoğun yaşamından uzaklaşma eğilimi göstermeye başlamıştır. Şehrin hızlı yaşamı, kalabalık nüfusun getirdiği güvensizlikler, çalışma hayatının getirdiği rekabet ve yorgunluk hissi insanları daha sakin gördükleri kırsal kesime doğru yöneltmeye başlamıştır. Bu insanların büyük bir kısmı belirli bir refah seviyesine ulaşmış kişilerdir. Özellikle çalışma hayatını sonlandırmış emekli insanlardır. Bu insanlar şehirde yaşamalarını sağlayan ekonomik amaçlarına ulaşmış ve bu motivasyonunu kaybetmişlerdir.

Şehirden köylere dönüşü sadece büyük şehirlerden değil küçük kentlerden de kırsala doğru da görmemiz mümkündür. Kırsaldan kente göç, sadece büyük şehirlere doğru yaşanmamıştır. Kırsal kesimlere yakın daha orta ve küçük ölçekli kentlere de kırsaldan göçler yaşanmıştır. Bu göçün en önemli sebepleri ekonomi ve eğitimdir. Kırsalda özellikle kış aylarında hayvancılık dışında yapılacak ekonomik faaliyetler azdır. Bu sebeple kırsalda yaşayan ailelerin birçoğu, kırsaldan kente doğru hareket halindedir. Yine de bu kentlerde yaşayan insanlar bağlı bulundukları kırsal kesimlerle bağlarını koparmamıştır. Bağlı bulundukları köylerle aralarında ekonomik bir bağ vardır. O köylerde tarımsal arazileri varsa yetiştirdikleri ürünlerle kendilerine ekonomik bir gelir elde etme şansına sahip olmaktadırlar. Ayrıca bu ekonomik gelirin yanında günü birlik rahatlıkla gidebildikleri kırsal kesimlerinde şehir hayatının getirdiği sıkıntılardan kurtulma fırsatı yakalayabilmektedirler.

Köylerde yavaş yavaş nüfusun azalmasıyla birlikte köy okullarının sayısı da azalmaya başlamıştır. Köy okullarının azalması, köylerde kalan çocuklu aileleri ya kentlere doğru yerleşmeye ya da taşımalı eğitime zorlamıştır. Birçok aile hem çocuklarının eğitim imkânlarına daha kolay ulaşabilmesi hem de bu sayede iş olanaklarına da sahip olabilmek için kente yerleşmiştir. Bu aileler de kırsal kesimle bağlarını koparmamıştır. Bazıları okulun bitmesiyle köyde tarımsal faaliyetleri varsa

oralara mevsimlik olarak geri dönmektedir. Bu ailelerin küçük bir kısmı çocukları eğitimlerini tamamladıysa veya da kendi ayaklarını üzerinde durabilecek seviyeye geldiyse tekrardan köye temelli bir şekilde döner. Birçok aile ise kentte yerleşimlerini devam ettirerek kırsal kesim ile olan bağını mevsimlik olarak veya günübirlik gitme şeklinde devam ettirir. Bu ailelerin çocuklarının kırsal kesimle olan bağı büyüklerine göre daha azdır.

Türkiye'deki göç olgusunun bir diğer ayağı da Avrupa'ya yapılan göçler olmuştur. 1960'lı yıllarla birlikte kırsal kesimlerden Avrupa'ya göç başlamıştır. Bu göçün de ana motivasyonu kırsaldan kente göçüş gibi ekonomik sebeplerdir. Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerine yerleşen bu insanlar ilk önceleri çoğunlukla erkeklerden oluşmaktaydı. Daha sonra bu insanlar ailelerini de alarak toplu bir şekilde bulundukları Avrupa şehirlerine yerleşmeye başlamışlardır. Bu yerleşen ailelerin bazıları daha sonra temelli bir şekilde Türkiye'ye geri dönmüşlerdir. Dönmeyip orada kalanların birçoğu da Türkiye ile olan bağlarını koparmamışlardır. Orada kalanlar hala, çalışma hayatlarının el verdiği zamanlarda memleketlerine kısa süreli bir şekilde geri dönmektedirler. Bu kısa süreli dönüşlerini genellikle yaz aylarına getirip bu süreyi tatil amacıyla kullanmayı tercih etmektedirler. Bu tatil süresince kendi kırsal kesimlerinde tarımsal arazileri varsa bu faaliyetleri de gerçekleştirmektedirler.

Kırsaldan büyük şehirlere göçenler, küçük kentlere göçenler ve yurt dışına göçenlerin bir kısmı temelli olarak geri dönüş yaptıklarında veya geçici olarak geri dönüş yaptıklarında bağlı bulunmadıkları kırsal alanları tercih edebilirler. Bu alanlar turistik bir alan da olabilir daha sakin bir yaşamın olduğu yerler de olabilir. Karadeniz bölgesi özelinde bu alanlar genellikle yaylalar olmaktadır. Yüzyıllardır hayvancılık ve tarımsal faaliyet alanları olan yaylacılık artık büyük şehrin yoğun hayatından kaçış mekânlarına dönüşmüştür.

Yüksek rakımlı noktalarda yer alan, temiz havası ve yeşil doğasıyla özellikle yaz aylarında insanlar için iyi bir dinlenme noktası olan yaylalar, şehirden kırsala dönmek isteyenlerin kaçış yeri olmasıyla birlikte ekonomik faaliyet alanı olarak tarım ve hayvancılıktan turizme doğru bir geçiş yapmıştır. Başlangıçta fonksiyonları turizm olmayan yaylalar, artık bu amaca uygun bir şekilde tekrar şekillenmeye başlamıştır. Alt yapısı ve mimarisi bu amaca hizmet edecek şekilde düzenlenmiş ve bölgeye doğa ile iç içe yaşama vurgusunu yapan turizm tesisleri inşa edilmeye başlanmıştır. Bu durum bize daha çok şehirlerde görmeye alışık olduğumuz soylulaştırma kavramının bir başka boyutu olan kırsal soylulaştırma kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Bu araştırmada örnek olarak kullanacağımız Kümbet Yaylası, kırsal soylulaştırma ve etkileri konusunda iyi bir araştırma sahası olarak değerlendirilmiştir. Kümbet Yaylası'nın bir turistik bölgeye dönüşmesi, bu dönüşümle birlikte bölgeye yeni insanların yerleşmesi diğer kırsal soylulaştırma örneklerinde gördüğümüz benzer süreçlerin burada da yaşandığını göstermiştir. Ayrıca yaylanın diğer soylulaştırma örneklerine benzemeyen kendi özgün soylulaştırma dinamiklerinin de olduğu fark edilmiştir.

1.1. Araştırmanın Hipotezi ve Amacı

Soylulaştırma kavramı, sıklıkla kent ölçeğinde incelenen bir kavramdır. Soylulaştırma kelimesi kullanıldığında ilk olarak büyük kentlerdeki soylulaştırma süreci akla gelmektedir. Fakat soylulaştırma kavramı, ilk kullanıldığı tarihlerden bugüne kadar dinamik bir süreç içerisinde ilerleyen bir kavram olmuştur. Soylulaştırma süreçlerinin farklı mekânlarda farklı türlü şekillerde yaşanması ile birlikte bu kavram genişleyip türlere ayrılmıştır(Smith, 1986). Bu türlerden birisi de kırsal soylulaştırmadır. Bu araştırmada ana amacı Giresun'un Kümbet Yaylası'nda nasıl bir soylulaştırma sürecinin yaşandığını incelemektir. Bu şekilde kırsal soylulaştırma sürecini farklı bir örnekte görmek amaçlanmaktadır.

Araştırmanın temel savı Kümbet Yaylası'nda yayla turizminin gelişmesi ve yaylanın yerlisi olmayan insanların yaylaya yerleşmesiyle birlikte bir soylulaştırma sürecinin yaşandığı üzerinedir. Kırsaldan kente göçen insanlar emeklilikten sonra veya çalışmayı gerektirmeyecek kadar ekonomik duruma gelince şehir hayatından bunalarak sakince yaşayacakları kırsal kesimlere göç etmeye karar vermişlerdir. Yerleştikleri yerlerin de konforlu, sakin ve doğanın içerisinde olmasını tercih etmişlerdir. Bu kriterleri karşılayan Kümbet Yaylası, bu sebeplerle onlar için uygun bir mekân olmuştur.

Kümbet Yaylası'nın bir turizm merkezine dönüşmesi, yeni insanların yaylaya yerleşmesi, yaylada tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yerini turizme ve yaylaya gelen ziyaretçilere yönelik ekonomik faaliyetlere bırakması, yaylada yeni evlerin yapılması ve yaylanın gözle görülür bir mekânsal değişim yaşanması araştırmada referans noktaları olmuşlardır. Bu referans noktaları ışığında yaylada gözlem ve mülakat teknikleri uygulanarak saha çalışması yapılıp Kümbet Yaylası'ndaki kırsal soylulaştırma sürecinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Kümbet Yaylası örneğinde kırsaldan şehirlere göçen insanların mevsimlik, günü birlik ya da tamamen kırsal kesime dönüşünün yarattığı kırsal soylulaştırma bu araştırmanın ana konusudur. Burada kentten kırsala geri dönüşün motivasyonu nedir? Bu kırsala doğru hareketlenmenin yaratacağı etkiler nelerdir? Kırsal soylulaştırma o bölgede nasıl değişikliklere sebep olmuştur? Bölgede sürekli bir şekilde ikamet eden insanlarla sonradan buraya yerleşenler arasında nasıl bir ilişki vardır? Bu sorulara araştırma içerisinde cevaplar aranmaya çalışılacaktır.

1.2. Araştırmanın Kapsamı

Kümbet Yaylası'ndaki kırsal soylulaştırma çalışmasında bölgedeki soylulaştırma sürecine odaklanılmıştır. Yayladaki soylulaştırma sürecini incelerken yaylanın yerlileri olarak tabir ettiğimiz yaylada doğmuş ve büyümüş, orada bağları olan insanlar ile yaylada sonradan yerleşmiş başka şehirlerden veya ilçelerden gelmiş kişiler dikkate alınmıştır. Yaylanın yerlileri ve sonradan gelenleri olarak iki gruba ayırarak araştırma yapılmıştır. Yaylaya günü birlik gelen insanlar veya turistik faaliyet

için kısa süreliğine yaylaya gelen insanlar bu araştırmada soylulaştırma sürecine dâhil edilmemiştir. Soylulaştırma süreçlerine etkileri varsa bu durum araştırmada belirtilmiştir.

Kümbet Yaylası'nda bulunan obalar çalışma araştırmanın kapsamı içerisinde yer almamıştır. Obalarda yaşayan insanlar, Giresun'un farklı ilçelerindeki köylerden mevsimlik olarak geldikleri ve yaylada soylulaştırma süreci ile ilgili bir bağlantıları olmadığı için çalışmanın kapsamına alınmamıştır. Araştırma sırasında çalışma yapılan bölgeler Kümbet Yaylası'nın çarşısı ve mahalleleri olarak adlandırılan kısındır. Bu bölgedeki evlerde yaşayan insanlar Kümbet Yaylası'nın sakinleri olarak ele alınmıştır.

Araştırma sırasında resmi ikametgâhı Kümbet Yaylası'nda bulunmayan fakat her yıl düzenli olarak bir süre yaylada kalan ve yaylada düzenli olarak ikamet ettikleri bir evi bulunan herkes araştırmanın içerisine yayla sakinleri olarak dâhil edilmiştir. Yaylada mevsimlik olarak bulunan ve yayla ile doğuştan bir bağı olan insanlar da araştırmada yaylanın yerlileri olarak adlandırılmıştır. Yaylaya yine mevsimlik gelen fakat yayla ile kökten bağı olmayan, sonradan yaylaya yerleşen insanlar ise sonradan gelenler olarak gruplandırılmıştır.

1.3. Araştırmanın Özgünlüğü

Kırsal soylulaştırma kavramı ile ilgili ülkemizde yapılan araştırmalar, batı illerindeki kırsal kesimlere doğru yoğunlaşmaktadır. Türkiye'de bu araştırmadan önce Doğanbey köyü (Aydın) (Orhan & Yücel, 2019), Alaçatı (İzmir) (Uçak, 2012), Assos (Çanakkale) (Kılıç, 2020), Yeşilyurt ve Adatepe köyleri (Çanakkale) (Uysal & Sakarya, 2018), Sirkeli (Ankara) (Ercoşkun, 2023) ve Sındırgı (Balıkesir) (Demirözer, 2022) gibi yerlerde kırsal soylulaştırma üzerine çalışmalar yapılmıştır. Karadeniz Bölgesi ile ilgili yapılmış kırsal soylulaştırma çalışmaları bulunmamaktadır. Bu sebeple Kümbet Yaylası'ndaki soylulaştırma çalışması Karadeniz bölgesinde yapılmış ilk kırsal soylulaştırma çalışması olacaktır. Bu çalışmayla birlikte kırsal soylulaştırma süreçlerine farklı bir örnek ortaya konacaktır.

Son yıllarda Doğu Karadeniz'in genelinde yayla turizmi ivme kazanmaktadır. Geleneksel olarak hayvancılık ve tarım faaliyetlerinin yapıldığı yaylalar artık turizm merkezlerine dönüşmektedir. Turizm merkezlerine dönüşen bu yaylalar sosyal ve ekonomik yönden bir değişim yaşamaktadır. Bu değişimin kırsal soylulaştırma süreçlerinin başlamasına olanak vermesi üzerine bir araştırma yapılmamıştır. Bu çalışma ile birlikte yayla turizmi ve onun etkileri üzerine yeni bir pencere açılacaktır.

Araştırmada kullanılan gözlem ve mülakat teknikleri ile Kümbet Yaylası'nda yaşayan insanlarla görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler ve gözlemler ışığında yöre halkı arasındaki ilişkiler yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde ortaya çıkan sonuçlar yöre halkı hakkında fikir sahibi olmayı sağlamıştır. Yörede bu konuda inceleme yapacak kişiler için bu çalışma bir kaynak olarak fayda sağlayacaktır.

1.4. Araştırma Yöntemi

Kırsal soylulaştırmanın Kümbet Yaylası örneğinde araştırılmasında literatür araştırması, arşiv, gözlem ve mülakat teknikleri gibi niteliksel araştırma yöntemleri uygulanmıştır. Kırsal soylulaştırma kavramı incelenirken literatür taraması metodundan faydalanılmıştır. Bu konuyla ilgili literatürlere atıflar yapılarak açıklamalar yapılmıştır. Literatür taramasında soylulaştırma ve kırsal soylulaştırma gibi konularda yazılmış kitaplar, makaleler, araştırmalar dikkatle incelenmiş ve toplanan bilgilerden, Kümbet Yaylası ve yaylacılık kültürü ile ilgili yapılmış çalışmalardan faydalanılmıştır. Kümbet Yaylası ile ilgili geçmişten bugüne yapılmış gazete veya başka mecralarda yayınlanan haberler, gelişmeler arşiv taraması yapılarak araştırılmış ve tez konusu ile ilgili faydalı olacağı düşünülen içerikler araştırmada değerlendirilmiştir. Ayrıca Kümbet Yaylası ile ilgili devlet tarafından gerçekleştirilen veya planlanan projeler araştırılmıştır.

Araştırmada gerekli literatür bilgisi toplandıktan sonra Kümbet Yaylası'na gidip saha çalışması yapılmış ve orada gözlem tekniği kullanılarak yayla hakkında fikir sahibi olunmuştur. Burada konuyla ilgili sürekli gözlem notları tutulmuş ve bu notlardan tez hazırlama süresince yararlanılmıştır. Saha çalışması sırasında insanlarla yüz yüze görüşülerek yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu mülakatlar öncesinde belli başlıklar altında sorular sorulmuştur. Bu soruların haricinde anlık görüşmenin akışına göre oluşan sorular da bu görüşmeler esnasında ortaya çıkmış ve sorular üzerinden yeni bakış açıları araştırma içerisinde değerlendirilmiştir.

Gözlem ve mülakat tekniklerinin kullanılmasının ana amacı; yayladaki insan ilişkilerini ortaya çıkarmak, yerel halk ile sonradan gelen halk arasındaki ilişkileri görmek ve aralarında bir çatışma varsa bunu ve sebebini saptamaktır. Bu çalışma tekniğiyle birlikte soylulaştırma kavramının kırsal kesimdeki oluşumu ve kırsal soylulaştırma kavramının pratikte nasıl etkiler yarattığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Literatürde daha çok modern şehirler üzerine bir kavram olarak önümüze çıkan soylulaştırma kavramının bir başka boyutu olan kırsal soylulaştırmanın nasıl bir kavram olduğu örnekler üzerinden gösterilmeye çalışılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Kümbet Yaylası halkıyla yapılan mülakatlarda belirli yaşın üstündeki kişilerle görüşülmek zorunda kalınmıştır. Yaylada çok az olan 40 yaş altı kişilerle görüşme yapılamamıştır. Görüşme yapılamamasının en büyük sebebi, yayladaki gençlerin çoğunun Giresun merkezinde veya Giresun ili dışında çalışmalarıdır. Devlet memuru olarak çalışan ve yaz aylarında tatillerini Kümbet Yaylası'nda geçiren insanlarla görüşmeler yapılmak istenmiş fakat memuriyetleri gereği görüşme yapamayacaklarını söyleyerek mülakat yapma teklifini reddetmişlerdir.

Kümbet Yaylası'na Giresun şehir dışından gelip yerleşen az sayıda insan bulunmaktadır. Bu insanlarla yüz yüze görüşme yapılmak istenmiştir. Bu insanların bazıları o dönemde yaylada

bulunmadığı için bazıları da görüşme talebini reddettikleri için bu görüşmeler yapılamamıştır. O insanlarla görüşmelerin yapılamaması araştırmada bir eksiklik olarak kalmıştır.

2. SOYLULAŞTIRMA

2.1. Soylulaştırma Nedir?

Kırsal soylulaştırma kavramına geçmeden önce soylulaştırma kavramının temeline bakmamız gerekmektedir. Soylulaştırma kavramı yaygın olarak şehir ölçeğinde kullanılan bir kavramdır. Bu kavram 1960'lı yıllarla birlikte kullanılmaya başlamıştır. Bu kavramı ilk kullanan isim sosyolog Ruth Glass'dır. Londra'daki işçi mahallelerinin gitgide orta ve üst sınıfların yaşamaya başladığı mahallelere dönüşmesini incelemiş vebu dönüşümü soylulaştırma kavramını kullanarak açıklamıştır.

> *Londra'nın birçok işçi sınıfı bölgesi birer birer üst ve alt orta sınıflar tarafından işgal edildi. Üst katta iki, alt katta iki yatak odalı, pis, mütevazı evler ve kulübeler, kira süreleri sona erdiğinde devralındı ve bunlar zarif ve pahalı konutlar haline geldi... Bir mahallede bu 'soylulaştırma' süreci bir kez başladı mı, hızla devam eder. Orijinal işçi sınıfı sakinlerinin çoğu yerinden edildi ve mahallenin tüm sosyal karakteri değişti* (Glass, 1964, s. 34).

Loretta Lees, Tom Slater ve Elvin Wyly "Soylulaştırma" adlı kitaplarında, soylulaştırma sürecinin şu özellikleri kapsadığını söyler;

- Özel yatırım alanlarındaki tarihi konutların restorasyonu
- Mülkiyet modelindeki değişim: Kiralama-katılımdan mülkiyete geçiş
- Yükselen emlak fiyatları
- Soylulaştırmanın yapıldığı bölgede yaşayan işçi sınıfı nüfusun, aynı mahallede yaşamak için gelecek olan orta sınıf nüfus ile yer değiştirmesi.Böylece mülk el değiştirir (Lees, Slater, & Wyly, 2008, s. 5).

Soylulaştırma kelimesini kullanırken akla daha çok soylu üst sınıfların gelmesi isim kökünün anlamından dolayı normaldir. Fakat soylulaştırma kavramı bir mahallenin veya başka bir toplu yerleşim yerinin mevcut nüfusunun ayrılmaya başlaması ve bölgenin daha yüksek bir sınıfa ait olmaya başlamasıyla gerçekleşir (Uslu, 2004, s. 12). Bu durumda bir mahallede işçi sınıfının yerini daha iyi ekonomik şartlara sahip orta sınıfa ait insanlar da doldurabilir. Londra'daki işçi mahallerinin soylulaştırma süreçlerinde, soylulaştırılan bu bölgede sosyal ve ekonomik bir sıçrama yaşanması ve dönüşümün yaşanması amaçlanmıştır. Varlıklı bir toplumun bu bölgeye yerleşmesiyle yerel vergiler gibi gelir kalemlerinin de arttırılması hedeflenmiştir (Sam, 2010, s. 140).

Soylulaştırma kavramı, ilk kullanıldığı dönemden sonra zamanla anlam açısından değişiklikler göstermiştir. O dönemden bu yana soylulaştırma kavramı gelişmektedir. Bu kavram gitgide bir kamu politikası haline gelmiştir (Sönmez, 2014, s. 44).Soylulaştırma literatürünün oluşmasında büyük katkıları olan Amerikalı coğrafyacı ve antropolog Neil Smith, soylulaştırma çalışmalarının

başlangıcından sonraki yıllarda bu kavramın çeşitlendiğini söylerken soylulaştırmanın teorik çerçevesini çizmekte ve bu kavramdan yararlanarak çeşitli kentsel fenomenleri analiz etmektedir.

Neil Smith'e göre, soylulaştırma süreci çok dinamik bir süreçtir. Onu bir tanıma veya bir norma indirgemek pek mümkün değildir. Aksine bu şekilde onu bir forma oturtmaya çalışmak bu süreci anlamayı sınırlandırma riski taşıyacaktır. Burada birbirinden bağlantısız gibi görünen süreçler arasındaki bağlantıyı anlamaya ve bu yeniden yapılanmaya eklemlenen süreçleri göz önünde bulundurmaya çalışılmalıdır (Smith, 1986, s. 3).

Hackworth ve Smith (2002) ikinci dalgayı genişleme ve direnç olarak adlandırır. Bu dönem 90'lı yıllara kadar sürerken soylulaştırma kent merkezinin yatırımsız semtlerinde işlemeye devam etmektedir.1970'li yıllardan önceki soylulaştırma deneyiminin aksine, süreç 1980'lerde küçük, küresel olmayan bölgelerde yaygınlaşır. New York'taki SoHo, Tribeca ve Aşağı Doğu Yakası'nda sanatsal faaliyetlerin varlığının bu bölgelerdeki soylulaştırmanın etkisiyle alakalı bir durumdur. Sanat topluluklarının varlığı sermayenin akışını yumuşatmaya hizmet ederken soylulaştırma karşıtı yoğun siyasi mücadeleler yaşanmıştır. Bunun sonucunda bir durgunluk dönemi başlamıştır.

Hackworth ve Smith'in genişleme ve direnç olarak adlandırır. Bu dönem 90'lı yıllara kadar sürerken soylulaştırma kent merkezinin yatırımsız semtlerinde işlemeye devam eder.1970'li yıllardan önceki soylulaştırma deneyiminin aksine, süreç 1980'lerde küçük, küresel olmayan bölgelerde yaygınlaşır. New York'taki SoHo, Tribeca ve Aşağı Doğu Yakası'nda sanatsal faaliyetlerin varlığının bu bölgelerdeki soylulaştırmanın etkisiyle alakalı bir durumdu. Sanat topluluklarının varlığı sermayenin akışını yumuşatmaya hizmet ederken soylulaştırma karşıtı yoğun siyasi mücadeleler yaşanmıştır. Bunun sonucunda bir durgunluk dönemi başlamıştır.

Üçüncü dalga soylulaştırma süreci, durgunluğun bitmesi ve genişlemedir. Hackworth ve Smith'e göre bu soylulaştırma dalgası, abartılı bir kehanettir. Çünkü birçok mahallede soylulaştırma çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca şehir merkezinden daha uzaktaki diğer mahalleler de soylulaştırma sürecini ilk kez yaşamaya başlamıştır.Durgunluk sonrası soylulaştırma, daha çok büyük ölçekli sermaye ve genellikle devlet desteğinin eşlik ettiği büyük geliştiricilerle ilgili gibi görünmektedir. Bu noktada soylulaştırmanın durgunluk dönemine girdiğini söylemek çok zordur. Heckworth ve Smith, bu soylulaştırma dalgasının soylulaştırma karşıtlarının sunduğu bir abartılı bir tahminden öte olmadığını söylemiştir. Durgunluk sürecinde olduğunun söylenmesinin sonrasında gelebilecek büyük soylulaştırma dalgalarını çağıracağını ve bu dalgaların daha panik doğurarak soylulaştırma karşıtlığının büyüyeceğini ifade etmişlerdir.

Hackworth ve Smith'in anlattığı bu süreçle birlikte soylulaştırmanın zaman içinde şekil değiştirdiğini vesoylulaştırma sürecinin farklı deneyimlerini gözlemliyoruz.Ancak Smith'e göre en önemli ortak nokta, soylulaştırmanın çağdaş şehirciliğin en önemli boyutu olarak sunulması ve bunun

yanı sıra işçi sınıfının her bakımdan kent merkezinden veya kentlerin değerli alanlardan çekilmesi anlamına gelmesidir (Kuyucu & Ünsal, 2010, s. 20).

Soylulaştırma konusunda her ülkenin, her şehrin ve her bölgenin kendi sosyo-ekonomik ve politik özelliği vardır, dolayısıyla soylulaştırma kavramı çok dinamik bir kavramdır.1964 yılından bu yana bu kavram için farklı tanımlar geliştirilmiştir. Soylulaştırmaya ilişkin pratik ve akademik deneyim, farklı şekillerde, biçimlerde ve yoğunluklarda neredeyse tüm dünyada yaygındır. Soylulaştırma, çeşitli model ve süreçler içinde karmaşık ve çok boyutlu bir olgu olarak anlaşılmaya başlanmıştır. Tanımları farklı bakış açılarına ve farklı ideolojik kökenlere göre değişmektedir. Marksist bakış açısına göre; soylulaştırma, orta sınıflar ve işçi sınıfları arasındaki bir sınıf mücadelesidir ve mücadelenin sonucunda işçi sınıfı yerlerinden edilir(Smith, 1979). Liberal ve hümanist görüşler soylulaştırmayı, orta sınıfların tüketici tercihleri nedeniyle şehir içlerine doğru hareketi olarak görür (Ley, 1996).Bazı işlevselci görüşlere göre ise soylulaştırma, mahallelerin fiziksel ve ekonomik modernizasyonudur (Freeman, 2005, s. 487).

Soylulaştırmanın tanımlarında bazı ortak noktalar göze çarpmaktadır. Ayrıcalıklı grupların alt gelir gruplarına ait mahallelere yerleşmesi, orta sınıflar ile daha alt sınıflar arasındaki mücadeleler, fiziksel görünüş ve planlama açısından zayıf mahallelere yeniden yatırımların yapılması, modernizasyon, sosyal açıdan daha iyi durumda olan ve daha iyi eğitimli grupların göçüyle modernleşme, mülk değerlerinde artış, değişen mülkiyet yapıları gibi konular soylulaştırma tanımlarının ortak noktalarıdır. Bu durumların hemen hepsi veya birçoğunu soylulaştırma süreçlerinde görmemiz mümkündür. Soylulaştırma daha çok kentsel bir olgu olarak görülse de son zamanlarda kentsel alanların dışında üretilen bir soylulaştırmayı da gözlemlemekteyiz. Bu araştırmada kentlerdeki soylulaştırma üzerinde değil kırsal alanlardaki soylulaştırma üzerinde durulacaktır. Yukarıda gördüğümüz soylulaştırma süreçlerinde ortak noktalarından birçoğunu bu araştırmada da göreceğiz.

2.2. Soylulaştırma Türleri

Ruth Glass'ın soylulaştırma kavramını ilk kez kullanmaya başladığı günden itibaren bu kavram gelişip çeşitlenmeye başlamıştır. Jason Hackworth ve Neil Smith gibi isimler, soylulaştırma süreçlerinin tarihsel süreçteki gelişimlerini bizlere aktarmıştır. Soylulaştırma giderek genişleyen bir kavram olduğu için git gide karmaşık ve çok boyutlu bir hale gelmiştir. Bu yüzden bu kavramı Ruth Glass'ın ilk ortaya çıkardığı şekilde klasik bir açıklamayla tanımlamak her zaman mümkün olmayabilir. Glass'ın ilk kullandığı soylulaştırma tanımı Batı bağlamında klasik soylulaştırma olarak ele alınır (Criekingen & Decroly, 2003).

Soylulaştırma türlerini, iki gruba ayırmamız mümkündür. İlk grup soylulaştırma türleri, mekânlara yerleşen ilk kişilerin veya orayı soylulaştıran ana aktörlerin özelliklerine göredir. Bu grupta soylulaştırılan mekâna yerleşen öncüllerin veya da soylulaştırmayı başlatan ana aktörlerin hangi sosyal ve ekonomik gruplardan oluştuğu önemlidir. Bu grupta kişilerin karakteristik özellikleri önemli bir yer

tutar. İkinci grup soylulaştırma türlerinde önemli olan husus, mekânın özellikleridir (Sönmez, 2014, s. 45). Burada mekânın nerede olduğu, mekânın tarihsel özellikleri, mekânın şehirdeki konuma veya mekânınuygunluğu gibi konular önemlidir. Bu iki grup birbirlerinden keskin çizgilerle ayrılmaz. İki grubun da birbirleriyle bağlantılı oldukları noktalar vardır.

Mekânlara ilk yerleşenler ve soylulaştırıcı ana aktörlere göre soylulaştırma türlerinde, soylulaştırma sürecini başlatan mekâna ilk yerleşenler veya soylulaştırıcı ana aktörlerin özelliklerine göre soylulaştırma vardır. Öncüllerinden veya ana aktörlerden bahsederken soylulaştırıcıların özellikleri bu grupta önemlidir. Bu soylulaştırma türleri; klasik soylulaştırma, marjinal soylulaştırma, süper soylulaştırma, mekanı yenileme ve iyileştirme yoluyla soylulaştırma ve devlet eliyle soylulaştırmadır.

Klasik soylulaştırma, en çok bilinen soylulaştırma türüdür. Ruth Glass'ın ilk soylulaştırmayı ele almasından beridir bu soylulaştırma türü soylulaştırmanın temeli sayılır. Bu soylulaştırma türünde, üst veya orta sınıf gruplar, genellikle işçilerin yaşadığı alt sınıfa ait mekânlara yerleşir. Bu mekânlar genellikle şehirlerin hızla büyümesiyle şehir içinde sıkışmış mekânlardır. Kent merkezindeki bu mekânlara yerleşilmesiyle birlikte mekânın fiziksel görüşünde değişim görülür, eğer mekân tarihsel bir özelliğe sahip ise yenileme çalışmaları görülür. Bu soylulaştırılmış alandan o bölgenin yerlileri ayrılır ve onların yerine daha üst sınıftan kişiler yerleşmeye başlar.

Marjinal soylulaştırma, genellikle kiracı olarak mekâna yerleşen geçici yerleşimcilerin aktör olarak yer aldığı bir soylulaştırma çeşididir. Genellikle bu kişiler yüksek bir eğitim seviyesine sahip olmakla birlikte net bir iş güvencesinden yoksun ve yüksek gelirli olmayan daha çok mütevazi bir hayat yaşayan insanlardır (Rose, 1996). Bu kişiler daha çok bekar çalışanlar, iş sahibi genç erkek ve kadınlar, ortak bir evde yaşayan bekarlardır (Lees, 1996). Bu insanların bu mekânlara yerleşmesindeki ana amaç, kent merkezlerine yakın olmak ve rahatlıkla iş hayatlarını sürdürmek istemeleridir. Bu bölgelerdeki ev fiyatlarını şehir merkezlerindeki diğer bölgelere göre daha düşüktür. Çoğu kez bu soylulaştırıcılar daha varlıklı ve üst sınıftan insanların bölgeye yerleşmesiyle birlikte ev fiyatlarının artışıyla da paralel olarak bu bölgeleri terk etmeye başlar. Bekâr insanlar, evlenip bir aile kurduklarında ise bu mahallelerden taşınarak farklı bölgelere yerleşirler (Criekingen & Decroly, 2003).

Süper soylulaştırma, yeniden soylulaştırma sürecidir. Daha üst sınıftan insanların, orta gelir gruplarına ait mekânlara yerleşmesiyle gerçekleşir (Lees, 1996). Özellikle marjinal soylulaştırmada gördüğümüz gruplar, kendilerinden daha üst sınıftan insanların bu mekanlara yerleşmesiyle birlikte bu bölgeleri terk eder yelerine daha üst sınıftan insanlar yerleşir.

Bir diğer soylulaştırma türü *mekânı yenileme ve iyileştirme yoluyla soylulaştırmadır*. Bu soylulaştırma türünde, genellikle düşük gelirli grupların yaşadığı mekânlarda insanlar evlerini tadilat edip yeniler ve iyileştirmeye başlar. Bu yenileme ve iyileştirmelerin sayısının artışıyla birlikte mahalle değişmeye başlar. Bir süre sonra bu mahallelere daha üst gelir grubundan olan orta sınıflar yerleşmeye

başlar. Bu türde bölgedeki yerel insanların yerini yavaş yavaş orta sınıf alır. Fakat zengin sınıfların bölgeye yerleşmeye başlaması nadir görülür (Clay, 1979).

En yaygın görülen soylulaştırma türlerinden birisi de *devlet eliyle soylulaştırmadır*. Merkezi hükümetlerin ve yerel belediyelerin yaptığı çoğu kentsel dönüşüm projeleri, yerleşim yerlerini yenileme çalışmaları ve restorasyon çalışmaları soylulaştırmaya sebep olur. Bir mahalleye ve bölgeye orta veya üst sınıfın yerleşmesinde devlet önemli bir rol oynar. Genellikle deprem riski yüksek yerlerde eski ve riskli binaların olduğu bölgelerde devlet bu riski azaltmak için kentsel dönüşüm çalışmaları yapar. Fakat bu çalışmaların sonunda o bölgeye uzun süre orada ikamet eden insanların yerine daha üst sınıftan kişiler yerleşebilir. Bu grupların o mekânlara yerleşmesinde devletin ideolojik amaçları da olabilir. Bu süreç çoğu kez bölgenin yerel sakinleri tarafından tepkiyle karşılanır. Bu tepkilerin önüne geçebilmek için devlet farklı çözüm yöntemlerine başvurabilir. Bölge sakinlerine, ellerinden alınan evlerinin yerine farklı bir bölgede yeni bir ev verilebilir. Bu teklif adil bir şekilde yapıldığında iki tarafın da çıkarları korunur ve iki taraf için de olumlu bir sonuç doğabilir. Soylulaştırma süreci bu şekilde planlandığı gibi tamamlandığında iki grupta farklı bölgelere yerleşmiş olur (Lees & Ley, 2008).

Mekânlara göre soylulaştırma türlerinde, soylulaştırmaya uğramış ve uğramak üzere olan mekânın özellikleri önemlidir. Bu mekânın konumu, tarihsel özellikleri, ayrıcalıkları ve görünümü gibi özellikler soylulaştırma öne çıkar. Mekâna göre soylulaştırmada 4 tür soylulaştırma çeşidi vardır. Bunlar; turizm soylulaştırması, kırsal soylulaştırma, ticari soylulaştırma, yeni inşa yoluyla soylulaştırmadır.

Turizm soylulaştırması, orta sınıflara ait bölgelerin turizm bölgelerine dönüştürülmesini sağlar. Bu soylulaştırma türünde, bölgedeki evler turizm faaliyetleri için kullanılan evlere dönüştürülür. Buradaki evler, turistlere kiralanır veya satılır. Bazı evler, turistik faaliyet için pansiyon olarak işletilebilir. Evler birer turistik konutlara dönüşür. Turizm soylulaştırması genellikle tarihi şehir merkezlerinde gerçekleşir. Sonuç olarak ticari faaliyet ve tarihi niteliği koruma bu soylulaştırmada kilit rol oynar (Gotham, 2005).

Kırsal soylulaştırma, genel hatlarıyla kentlerde yaşayan orta sınıfların şehir dışındaki kırsal alanlara yerleşmesidir. Bu soylulaştırma türünde evlerin fiziksel olarak değişmeye başlayıp yenilenmesi ve kırsal alandaki nüfusun göç etmesi veya o bölgedeki ekonomik faaliyetlerinin değişmesi görülür. Bu soylulaştırma türünü turizm soylulaştırmasıyla birlikle gördüğümüz örnekler de mevcuttur. Dwight Hines, turizm soylulaştırmasındaki turistlerin o bölgede kalıcı hale gelmesiyle kırsal soylulaştırıcıya dönüştüğünü söylemiştir (Hines, 2010).Kentlerden kırsal kesimlere doğru hareketliliğin ana sebepleri; istihdamın yerelleştirilmesi, normal veya erken emeklilik, daha uzun ve sağlıklı yaşam beklentisi, kırsal alanlara ulaşımın kolaylaşması, kırsaldaki olanakların artması, yeşil doğaya karşı artan talep ve benzeri şeylerdir (Smith & Phillips, 2001).

Ticari soylulaştırma, ticari bir bölgenin lüks markaların mağazalarının da olduğu ayrıcalıklı bir bölgeye dönüşmesiyle gerçekleşir. Zamanla bölgede bu lüks markaların mağazalarının sayısı artar ve bölge üst sınıfların rağbet gösterdiği bir alana dönüşür. Bölgedeki kira ve satılık ev fiyatları yüksek seviyelere çıkar. Bölgede özellikle zengin kişiler yaşar. Bu durumdan dolayı bölgeden yerel işletmeler ayrılmaya başlar (Kloosterman & Leun, 1999).

Son soylulaştırma türümüz olan *yeni inşa yoluyla soylulaştırmada* eski yerleşim yerlerinin yıkılmasıyla şehir merkezlerinde yeni binalar inşa edilir ve yeni yerleşim yerleri oluşur. Bu yeni yerleşim yerlerinde, o bölgede eskiden yaşayan insanlar değil daha üst sınıftan insanlar yaşar. Bu soylulaştırma türü klasik soylulaştırma ile oldukça benzerdir. Bu soylulaştırma türünün en büyük farkı ise soylulaştırma sürecinde ana aktörün oraya yerleşen insanlar değil orayı inşa eden müteahhidin olmasıdır (Davidson & Lees, 2005). Bu soylulaştırma türünde mekânın görünüşü, evlerin mimarisi gibi konular önemlidir.

Soylulaştırmanın tarihini, gelişim sürecini, bu terimin nasıl günümüze kadar evrildiğini anlattık. Soylulaştırma terimi, Ruth Glass tarafından 1964 yılında ilk kez kullanılmasından günümüze kadar bir gelişim içerisindedir. Yukarıda bahsettiğimiz soylulaştırma türlerinin tanımları da bu şekilde bir zamanla gelişim ve değişim süreçlerinden geçmiştir. Aktörlerin ve mekânların değişim içerisinde olması bu türlerin tanımlarının da değişim içerisinde olmasına sebep olur. Bu yüzden bu türlere yeni türler eklenmesi ve bu türlerin başka vakalarda değişik şekilde meydana gelmesi olasıdır. Bu bölümün devamında, soylulaştırma kavramının anlamı ve gelişimi dışında bu kavram üzerine yapılmış tartışmalara odaklanacağız.

2.3. Soylulaştırma Üzerindeki Tartışmalar

Soylulaştırma üzerindeki tartışmalar, ekolojik ve siyasi ekonomik açıklamalar olarak ikiye ayrılır. Bu iki kategori de soylulaştırma kavramının amacına yönelik sorulara iki farklı perspektiften cevap verir. Cevaplar arasındaki farklar, teorik ve ideolojik bakış açılarının farklılığına işaret eder.

2.3.1. Ekolojik Açıklamalar

Soylulaştırmanın ekolojik açıklamaları, soylulaştırma sürecini tamamen ekoloji içinde inceleme eğilimindedir.Bu yaklaşım, mahallelerdeki değişim sürecini, rekabet, istila, ardıllık ve tahakküm gibi doğal yaşama atıfta bulunan kavramlardan yararlanarak açıklar (Schwirian, 1983).Ekolojik yaklaşım, bir bölgedeki değişimin çevrenin seçici, dağıtıcı ve uyumlu güçleriyle doğal bir süreç olduğunu savunur.

Ekolojik açıklamalar, klasik sanayilerinin yerini hizmet sektörünün ve teknoloji tabanlı işlerin almasıyla soylulaştırma süreçlerinin başladığını söyler. Sanayisizleşme süreci, hizmet işlerinin artan önemi, merkezi iş alanlarının önem kazanması ve özellikle beyaz yakalı işlerin yaygınlaşması daha önce işçi sınıfının barınma alanları olan şehir merkezlerine genellikle beyaz yakalı olan üst sınıfların yerleşmesine sebep olmuştur. Soylulaştırmayı ekolojik bir açıklama ile tanımlayan bazı araştırmacılar,

beyaz yakalı soylulaştırıcıların işçi sınıfına ait mahallelere yerleşip işçi sınıfının yerlerini terk etmesini bir istila ve ekolojik devamlılık olarak yorumlar (Hudson, 1980).

Ekolojik yaklaşım, soylulaştırmayı şehir merkezinin yerleşim alanlarındaki yeni orta sınıf ve alt sınıf nüfuslar arasındaki rekabetin bir örneği olarak görmektedir. Bu yaklaşım, soylulaştırmayı klasik ardıllık-istila ilişkisinin gerçekleştiği doğal bir fenomen olarak görür. Aynı yaklaşıma göre, soylulaştırma sadece aktörlerin tersine çevrilmesidir. Klasik ardıllık-işgal modelinde orta sınıfları hareket ettiren işçi sınıfı nüfuslarıyken, soylulaştırmada tam tersi gerçekleşir. İşçi sınıfını şehir merkezinden başka mahallelere ya da varoşlara iten orta sınıflardır (Kılıç, 2020, s. 20).

2.3.2. Siyasi Ekonomik Açıklamalar

Soylulaştırmanın siyasi ekonomik açıklamaları iki yaklaşım etrafında şekillenir. Bu yaklaşımlar ekonomik yaklaşım ve sosyo kültürel yaklaşımdır. Soylulaştırma üzerine yapılan ekonomik açıklamalar, kapitalist yeniden yapılanma süreci ile kentsel mekân arasındaki yakın ilişki üzerinde durur. Soylulaştırma, kapitalist yeniden yapılanma süreçlerinden kaynaklanan bir kentsel yeniden yapılanma olgusu olarak ortaya çıkmıştır. Kentsel mekânın üretimi her zaman kapitalist ilişkilere ve kentlerin ekonomik yapısındaki değişimlere bağlıdır.

David Harvey, sermaye birikim süreçleri ile kentsel yapılanma arasındaki ilişkiyi açıklamak için sermayenin üç döngüsü teorisini tanımlar. Ona göre, birinci döngü ekonomisinin ana kaynakları endüstriyel üretim süreçleridir. Endüstriyel üretime olan talep arttığında, yeni girişimciler bir rekabet süreci ile pazara girerler. Belli bir noktada üretim, tüketim düzeyini aşar ve bu da malların aşırı üretimine neden olur. Bunu aşırı birikim takip eder ve sonunda piyasa krizleri gelir. Bu krizlerin üstesinden gelmek için piyasa mekanizması yeni sektörler aramakta ve kentsel yapılanma bir çözüm olarak görülmektedir. Piyasa, yatırımları yeni inşa edilmiş yeni yerlerin ihtiyaçlarına ve sabit sermayeye yönlendirerek aşırı üretim ve aşırı birikim krizini yönetmeye çalışır. Ekonomiyi canlandırmak için sabit sermayenin kullanılması, sermayenin ikinci döngüsünü oluşturur. Bu döngüde işleyen bir sermaye piyasası ve devlet hem üretim hem de tüketim için inşa edilmiş bir çevre oluşturur, böylece birinci ve ikinci döngüler arasında aracı yapılar olarak hareket eder. Bu aracılık inşa edilmiş yeni yerlerde bir krize daha sebep olabilir. Böylece piyasa yeni bir sektör üzerinden hareket etmeye başlar. Üçüncü döngü olarak tanımlanan bu süreç, araştırma ve teknoloji sektörlerindeki yatırımlarla iş gücünü yeniden üretmeye yönelik sosyal yatırımları oluşturur (Harvey, 1985).

1970'ler, dünya çapındaki ekonomik krizlerin aşılmasında dönüm noktası olmuştur. Krizi aşma çabaları, ekonomik ve siyasi yapıda önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Bu süreçte, Keynesçi ekonomi, Fordist üretim ve refah devleti politikalarının, devlet müdahalesinden kurtarılmış, açık, rekabetçi ve düzensiz bir piyasa yapısına doğru dönüşüm geçirmiştir. Bu yeni piyasa yapısı, sanayisizleşme ve yeni beyaz yakalı işlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Devlet artık kamu

hizmetlerinin temel sağlayıcısı değil, yeni dünya düzeninin kolaylaştırıcısı ve rekabetçi aktörlerinden biriydi (Harvey, 1985).

Neoliberal sistemin ekonomik ve politik yeniden yapılanma süreci, kentsel mekâna yeni roller ve yeni anlamlar yüklemiştir. Kentsel mekân, kentlerin yeni küresel hiyerarşilere katılması için önemli bir rekabet aracı haline gelmiştir. Kentsel mekânın bu rekabetteki hayati rolü, Harvey'in sermayenin ikinci döngüsüne göre sabit sermayenin ana kaynağı olmasıdır (Harvey, 1985). Bu şekilde kentsel mekânın yeniden inşa edilmesi süreci kentsel mekânın bir metaya dönüşmesine neden olur.

Soylulaştırmanın siyasi ekonomik açıklamalarında diğer bir yaklaşım sosyo kültürel yaklaşımdır. Bu yaklaşımın temelinde liberal hümanist bir bakış açısı yatmaktadır. Sosyo kültürel görüş, soylulaştırma sürecini şekillendirmede yapıdan çok aktörün rolünü vurgular. Bu açıklama, sürecin oluşum nedenleri olarak temelde bireylerin yaşam tarzı tercihlerine işaret etmektedir. Sonuç olarak soylulaştırma, değişim yolunda olan demografik özellikleri ile yeni orta sınıfın değişen yaşam tarzı tercihlerinin bir sonucudur (Uçak, 2012, s. 29).Yeni orta sınıfların yeni tüketici eğilimleri ile şehir merkezindeki mahallelere olan talep artmaktadır. Bu tüketici taleplerini gidermek için şehir merkezlerindeki kentsel yapıda da değişiklikler meydana gelmiştir. Ayrıca bu yeni orta sınıf grubunun da ortaya çıkış dinamikleri farklıdır. Bu grup, istihdam yapılarını değiştiren post-Fordist ekonomilerin sanayisizleşmesinin ardından toplumsal yeniden yapılanma ile ortaya çıkmıştır. Bu yeni sınıfın sosyo-kültürel açıdan belirli ortak noktaları vardır. Tüketim tercihleri, kendi konut tercihlerini oldukça etkiler.Kent merkezlerinde biriken sosyo kültürel ve sanatsal hizmetlerin tüketimine bağlı bir "konut kimliği" geliştirmişlerdir (Ley, 1987, s. 466).

David Ley'e göre soylulaştırmanın ortaya çıkmasında kapitalist yatırımlardan ziyade insanların kültürel motivasyonları önemlidir. Soylulaştırma sürecindeki ana aktör gayrimenkul geliştiricileri değil, bireysel aracılardır. Ley, soylulaştırma sürecinde karar verme mekanizmalarının önemi konusunda ısrar eder. Ekonomik yeniden yapılanmanın sebebini klasik üretici sanayi bir toplumdan ziyade hizmete dayalı bir toplumun ortaya çıkmasında görmekte ve bu yeni sınıfın kendini gerçekleştirme arayışına yönelik zevk, estetik, tüketim ve statülerinin olduğunu belirtmektedir (Ley, 1980, s. 241).

2.4. Türkiye'de Soylulaştırma Kavramı

Türkiye'de 1950'li yıllarla itibaren kırsaldan kente göçün artmasıyla birlikte şehirlerdeki nüfus artış göstermeye başlamıştır. Fakat buna rağmen kentsel yeniden yapılanma gibi süreçler 1980'li yıllara kadar İstanbul gibi büyük şehirlerde başlamamıştır. İstanbul, ülkenin en büyük şehri ve Osmanlı İmparatorluğu'nun son başkenti olmasına rağmen cumhuriyetin ilk yıllarında kentsel yeniden yapılanma gibi süreçlerde daha geri planda kalmıştır. Bu süreçte yeni başkent olmuş olan ve yeniden yapılanan Ankara'ya ağırlık verilmiştir. Bu durum 1950'li yıllara kadar devam etmiştir. 50'li yıllarda Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte İstanbul'da kentsel yeniden yapılanma gibi süreçler başlamıştır.

İstanbul, 1950'li yıllardan itibaren büyük bir sanayi şehri olma özelliği kazanmıştır. Demokrat Parti iktidarı, İstanbul'un tarihi dokusunu yıkmak pahasına şehri bir sanayi kentine çevirmek için çaba göstermiştir. Bu durumun bir sonucu olarak şehir kırsal kesimden büyük bir göç almıştır. İlk olarak Kent merkezlerinde yer alan eskiden gayrimüslimlerin yaşadığı mahallelere yerleşmeye başlamışlardır. Daha sonra gelen nüfusun çoğunluğu o zamanlar şehrin dış mekânları olan yerlere doğru gecekondu mahalleleri kurmaya başlamışlardır.

1980'li yıllardan itibaren Türkiye ulusal pazarının dünya pazarına katılması ve serbest piyasa sisteminin benimsenmesi Türkiye'de köklü sosyo-ekonomik dönüşümleri tetiklemiştir. Neoliberal politikalar, İstanbul'daki mekânsal ve toplumsal yeniden yapılanmada önemli bir rol oynadı ve oynamaya devam ediyor (Şen, 2005). Batılı değerlerin ve tüketim mallarının ülkeye serbestçe girdiği 1980'lerin bu liberal politik-ekonomik ortamında İstanbullular yeni kültürel tüketim alışkanlıkları edindiler. Yeni meslek gruplarının nüfusu ve tüketim alışkanlıklarındaki değişimler, ileride İstanbul'un soylulaştırıcıları olacak bir grubun oluşmasına katkıda bulunmuştur. İlerleyen dönemde büyük burjuvazi ve geleneksel üst orta sınıflar şehir merkezini terk ederek kapalı alanlara taşınarak kendilerini şehir hayatından soyutladılar. Kent merkezinde kendine özgü bir yaşam biçimi arayışındaki yeni orta sınıf, İstanbul'da soylulaştırmanın önemli bir dişlisi haline gelmiştir (Bali, 2006).

Türkiye'de soylulaştırma üzerine yapılan çalışmalarda araştırmacılar, soylulaştırma kavramını batı literatürlerindeki tanımlardan yola çıkarak tanımlarlar. Soylulaştırma kavramı bu araştırmalarda, "seçkinleştirme", "mutenalaştırma", "burjuvalaştırma", "nezihleştirme", "jantileşme", "kibarlaştırma" ve "ehlileştirme" gibi isimlerle de kullanılabilir. Bu araştırmacılara göre, Soylulaştırma, aynı zamanda, Batı bağlamındaki örneklere benzer şekilde, neoliberal çağın ekonomik, politik ve kentsel yeniden yapılanmasının bir sonucudur. Türk tarzı soylulaştırmanın farkı, Türkiye'nin ekonomik, siyasal ve kentsel yeniden yapılanma ve soylulaştırma sürecini Batı'dan sonra yaşamasıdır. Soylulaştırma süreci Türkiye'de 1980'lerde başlamış ve 2000'lerde literatüre girmiştir (Uçak, 2012).

2.5. Kırsal Soylulaştırma

Kırsal soylulaştırma kavramı, mekânlara göre yapılan soylulaştırma türlerinden birisidir. Bu kavramı ilk olarak Martin Philips ve Darren Smith kavramsallaştırmıştır. Kırsal soylulaştırma terimi, kentsel soylulaştırmaya ilişkin çağdaş tartışmalarla ortaya çıkmıştır. Bu tartışmalar ışığında incelenmeye başlanmıştır ve devam etmektedir. Türkiye'de de bu alanda her geçen yıl daha fazla araştırma yapılmaktadır. Doğanbey köyü (Aydın) (Orhan & Yücel, 2019), Alaçatı (İzmir) (Uçak, 2012), Assos (Çanakkale) (Kılıç, 2020), Yeşilyurt ve Adatepe köyleri (Çanakkale) (Uysal & Sakarya, 2018) gibi yerlerde kırsal soylulaştırma üzerine çalışmalar yapılmıştır.

Kırsal soylulaştırma, kent ortamından sıkılmış ve farklı bir yaşam tarzı hayatı arayan kişilerin kırsal mekânlara doğru bir hareketidir. Bu hareket genellikle orta sınıflar tarafından gerçekleşir. İş hayatından bunalmış veya da iş hayatı artık sona ermiş bazı orta sınıflar daha sakin olan kırsal mekânlara

yerleşmeye karar vermişlerdir. Bu açıdan kırsal soylulaştırmanın da kentsel soylulaştırma ile bir benzerliği ortaya çıkar. Şehirli orta sınıf, alt sınıfa ait olan bir mekâna yerleşmeye başlar böylece buraya yeni bir sermaye grubu gelmiş olur. Şehirli orta sınıf gitgide bu mekânı değiştirmeye başlar. Mekânın yerlileri, bir yere ayrılmamışsa bile ekonomik faaliyetlerinde değişiklik yaşanır. O kırsal kesiminde fiziksel görünüşünde değişmeler olur.

Tarımsal üretimin ve hayvancılığın yapıldığı kırsal mekânlar, zamanla tarım ve hayvancılığa olan istihdamın azalmasıyla birlikte yatırımsız kalmaya başlamıştır. Böylece tarımsal faaliyet için kullanılan tarla, değirmen, bahçe gibi yerler gitgide kullanımsız kalmaya başlamıştır. Okul, tren istasyonu gibi köye hizmet eden kurumlar da o kırsal bölgelerin nüfusunun azalmasıyla birlikte ya kapanmış ya da önemini kaybetmiştir. Bu kullanımsız kalan ve önemini yitiren yerler yeni grupların gelmesiyle farklı amaçlar için kullanılmaya başlamıştır. Özellikle turizm alanlarında bahçeler, tarlalar, değirmenler gibi yerler birer turizm aracı olarak kullanılmıştır. Tren istasyonları gibi hizmetler aktif hale gelmeye başlamıştır.

Soylulaştırma, toplumsal ve mekânsal dönüşümleri kamu politikalarıyla bağlantılı olarak anlamamızı sağlayan bir araçtır. Bu kavram ilk olarak şehirlerdeki değişimleri anlamak için kullanılsa da, daha sonra kırsal alanlardaki değişimleri analiz etmek için de kullanılmaya başlamıştır. Bu sebeple, bazı farklılıklar olsa bile şehirdeki geleneksel soylulaştırmada kullanılan araçlar kırsal kesimi incelemek için de kullanılabilir. Kırsal soylulaştırma ile geleneksel kent soylulaştırması arasında mekânsal farklılıklar dışında büyük farklılıklar yoktur.

3. KÜMBET YAYLASI

3.1. Yaylanın Özellikleri

Kümbet Yaylası, Giresun şehir merkezini 60 km uzaklıkta bulunan 1600 rakımlı Karadeniz'in en çok bilinen yaylarından birisidir (Zaman, Şahin, & Bayram, 2007, s. 33). Yayla, kendine has doğası ve manzarası sayesinde eşsiz bir konumda yer almaktadır (Görsel 1). Bölgenin şehir merkezinden uzaklığının az olması sebebiyle günü birlik geliş gidişe uygun bir konumdadır. Kış aylarında sert bir iklime sahip olmasına rağmen yolları sürekli açık tutulmaktadır ve böylece yılın bütün zamanları köyün dışarıyla bağlantısı açıktır.

Kümbet Yaylası ile Kümbet Köyü arasında farklar vardır. Kümbet Yaylası olarak bilinen bölge Kümbet köyü ve Uzundere köylerini içermektedir (Zaman, Şahin, & Bayram, 2007, s. 36). İki köyün aralarında kısa bir mesafe olması sebebiyle yerel halk tarafından Uzundere köyü de Kümbet Yaylası'nın bir parçası olarak görülmektedir. Herkes tarafından Kümbet köyüne dahil olduğu düşünülen bazı yerler Uzundere köyünün sınırları içerisinde kalabilir. Bu durum köylerin sakinleri tarafından bilinirken bölgeye yeni yerleşenler arasında pek bilinmemektedir. Bu araştırmada yayla ile ilgili kullanacağımız veriler, bu iki köyün verileri toplanarak sunulacaktır.

Kümbet Yaylası'nın, toplam nüfusu 2022 verilerine göre 572'dir. Kümbet köyü kısmında 297, Uzundere köyü kısmında ise 275 kişi ikamet etmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022). Bu sayının büyük çoğunluğu bölgenin yerlilerinden oluşmaktadır. Bu kişiler yılın bütün zamanları köyde ikamet ederler. Fakat bölgeye yazın gelenler sürekli ikamet etmedikleri için bu nüfus sayımına dâhil edilmemektedirler. Bölgeye mevsimlik olarak gelen bu kişilerin tam rakamları elde edilememiştir. Fakat köylerin muhtarları ve oradaki esnafların söylediklerine göre köyün yaz aylarındaki nüfusu toplam 1000 kişiyi geçmektedir. Bu kişilere, günü birlik gelen giden insanları da eklediğimizde yaz aylarında ortalama köyün günlük nüfusunun 3000'i aşmaktadır[1].

Kümbet Yaylası'nın sınırları içerisine obalar da dâhildir (Zaman, Şahin, & Bayram, 2007, s. 36). Yaylacılık kültüründe oba önemli bir yere sahiptir. Obalar birden fazla ev veya çadırın bir araya gelmesiyle oluşur. Genellikle yaylaların daha kırsal kesimlerinde yer alırlar. Bu obalarda hayvancılık ve tarımcılık yapılmaktadır. Fakat Kümbet Yaylası'nın obalarında yer alanlar "Kümbetli" olarak adlandırılmamaktadırlar. Çünkü Giresun'da birçok köyün çeşitli yaylalarda kendi obaları bulunmaktadır. Bazı köylerin de obaları Kümbet Yaylasının sınırları içerisinde yer alır. Bu obalardakiler yaz aylarında özellikle fındık mevsimi denilen Ağustos ayından önce buraya gelirler hayvancılık veya tarlalarında ekim yaparlar. Sonra fındık toplama mevsiminde köylerine geri dönerler. Yaylanın merkezine işleri olduğunda veya alışveriş yapmak için giderler. Yaylanın ekosistemi içerisinde yer

[1]Araştırmada yer alan bu bilgiler, Kümbet Yaylası'nda yapılan saha çalışmasındaki gözlem notları doğrultusunda verilmektedir.

alırlar fakat bu yaylanın içerisinden sayılmazlar. Bu geleneksel yaylacılıkta yer alan bir durumdur. Geleneksel yaylacılıkta gördüğümüz hayvancılık ve tarım gibi faaliyetler oba hayatlarında devam etmektedir (Zaman, Şahin, & Bayram, 2007, s. 46).

Giresun'da Dereli ilçesine bağlı birçok küçüklü büyüklü yayla yer almaktadır. Kümbet Yaylası bunların en çok bilinenlerinden olmasına rağmen tanınmış başka yaylalar da vardır. Bunların en öne çıkanları Kulakkaya (*Görsel 2*), Tamdere (*Görsel 3*) ve Bektaş (*Görsel 4*) yaylalarıdır. Bu iki yayla son yıllarda Kümbet Yaylası'nın tanınırlığı karşısında geride kalmışlardır. Kümbet Yaylası'nın Giresun dışına kadar çıkan ünü karşısında diğer yaylalar yerel tanınırlığın dışına çıkamamışlar. Kümbet Yaylası, yaz aylarında her gün büyük bir nüfusu kendisine çekerken diğer yaylalarda durum böyle değildir.

Günübirlik ziyaret konusunda Kümbet Yaylası'nın tercih edilmesinin bir sebebi de ulaşım kolaylığıdır. Kümbet Yaylası, nüfusun büyük çoğunluğunun yaşadığı Giresun şehir merkezinden 60 km uzaklıktadır. Tek şeritli bir yol olan Giresun – Kümbet Yaylası'nın yolunu yaklaşık 45 dakikada geçmek mümkündür. Böyle olunca insanlar rahat bir şekilde yaylaya ulaşım şansı elde etmiş olur. Kümbet yolunda yer alan Dereli ve çevresi, çok sık sel ve heyelandan etkilenen bir bölgedir. Bu durumdan dolayı ulaşım bazı dönemler zorlaşabilmektedir. Bu gibi zamanlarda yaylaların ziyaretçi sayılarında düşüş yaşanabilmektedir. Fakat burası turizm bölgesi olduğundan dolayı bu yollar en kısa sürede tekrardan hizmete döndürülmektedir.

Diğer yaylalardan Tamdere Yaylası 70 km uzaklıkta olmasına ve şehirlerarası yolun tam kenarında bulunmasına rağmen Kümbet Yaylası kadar rağbet görmemektedir. Bu noktada karşımıza ulaşım kolaylığının dışında başka bir sebep daha çıkmakta. Doğal konum da bir yaylanın ziyaret edilmesinde çok önemlidir. Tamdere Yaylası, içerisinden bir dere geçen ve bu derenin yanında "acı su" olarak bilinen mineralli bir su kaynağıyla tanınan bir yayladır (Zaman, Şahin, & Bayram, 2007, s. 51). Dağların arasında bir vadide kaldığından manzara açısından pek tercih edilmemekte. Ayrıca ziyaretçi sayısı az olduğundan köyün çarşısı gelişmiş durumda değildir. Esnaf sayısı az, bu da hizmetin az olması anlamına gelmekte ve bu sebeple ziyaretçilerin ilk tercihi olmamaktadır.

Tamdere Yaylası'nın aksine Kümbet Yaylası günübirlik ziyaretçilere daha çok imkân sunmaktadır. Yaylanın bir belde gibi olması sebebiyle çarşısı geniş ve insanların ihtiyaçlarını karşılaması kolaydır (*Görsel 5*). Lokanta gibi yeme içme yerlerindeki seçenekler de diğer yaylalara göre bol sayıdadır. İnsanların bazıları Kümbet Yaylası'na o lokantalardan et yemek için günübirlik gitmemektedir (*Görsel 6*). Yaylanın, bir dağın tepesinde olması ve diğer yayları görmesi sebebiyle manzarası olukça iyidir. Bu sebeple manzara konusunda da öne çıkmaktadır (*Görsel 7*). Bu gibi sebeplerden dolayı yayla Giresun'un ve hatta Karadeniz'in en çok bilinen yerlerinden biridir.

3.2. Pazar

Kümbet Yaylası'nda, her hafta Cuma günleri alışveriş için pazar kurulmaktadır (*Görsel 8*). Şehirden gelen pazarcılar ve çevre yaylalardan ve köylerden gelen satıcılar bu pazarda ürünlerini

satmaktadırlar. Bu pazar çevre yaylalar içerisinde en çok rağbet gören pazar konumundadır. Şehirlerden gelen pazarcılar, sürekli olarak bu işi yapan meslek edinmiş kişilerdir. Onlar Pazartesi günleri Espiye'ye, Çarşamba günleri Keşap'a, Cuma günleri Kümbet'e, Cumartesi günleri ise Giresun merkezdeki kent pazarında tezgâh açmaktadırlar (Giresun Turizm Altyapı Hizmet Birliği, 2023).

Kümbet pazarındaki diğer satıcılar yaylalardan ve köylerden gelen yerel satıcılardır. Bu satıcılar, genellikle kendi tarlalarında ekip topladıkları yeşillikleri, besledikleri hayvanların ürünlerini ve reçel gibi ev yapımı ürünleri pazara getirip satmaktadırlar. Onlar diğer pazarcıların aksine daha az ürünleri pazara getirmektedir. Satış yaptıkları alanlar ve tezgâhlar da oldukça küçük olmaktadır. Fakat pazarda müşterilerin en çok tercih ettiği satıcılar da onlardır. Ürünler organik olduğu için müşterilerin ilgisini çekmekte ayrıca bu ürünler şehirlerdeki organik ürünlerin fiyatlarına göre daha ucuz olmaktadır.

Birçok kişi çevre yayla ve köylerden buraya alışveriş için gelmektedir (Zaman, Şahin, & Bayram, 2007, s. 37). Yaylalar bölgesi olarak adlandırabileceğimiz bu bölgenin en meşhur pazarı burasıdır. Diğer yerlerde de pazarlar bulunmakta fakat ziyaretçi ve satıcı açısından bu kadar ilgi görmemektedir. Kümbet'te kalan insanlar pazara haliyle oldukça ilgi göstermekte haftalık alışverişlerini buradan yapmaktadır. Diğer yayla ve köylerden de oldukça çok müşteri gelmektedir. Onlar da kendi köylerinden veya yaylalarından daha fazla ürün seçeneğine sahip olan buraya gelmek istemektedirler. Şehirlerden günü birlik gelen insanların bazıları da bu pazarı ziyaret etmek için programlarını ona göre ayarlamaktadır.

Yaylada pazar dışında da köy ürünleri az da olsa her gün satılmaktadır. Kümbet'in çarşısı olan küçük bir cadde üzerinde tek tük köy ürünü satıcı görmek mümkündür. Onlar genellikle kendi tarlalarından getirdikleri ürünleri satmakta ve sattıktan sonra tarlasından yeni ürünler toplayana kadar tezgâhaçmamaktadır. Bu küçük satıcıların dışında her gün düzenli olarak satış yapan insanlar da bulunmakta. Kümbet'in girişinde su çeşmelerinin olduğu bir alana pazar tezgâhları konulmuştur (*Görsel 9*). Bu tezgâhların hepsinde kadınlar ürün satışı yapmaktadır. Köy ürünlerinin yanında hediyelik eşya gibi şeyler de burada satılmaktadır. Diğer köy ürünleri satanların aksine burada başka köylülerin de ürünleri satışa sunulmaktadır. Fakat yine de tezgâhtaki ürünlerin çoğu satıcının kendi ürünleridir. Sergi olarak adlandırılan bu satış alanında ürün satan kadınlardan herhangi bir kira ücreti gibi bir ücret alınmamaktadır. Yaylaya gelen herkesin ilk durak noktası olan bu alan yayladaki diğer satış alanlarına göre çok göz önünde bir yerde durduğu için oldukça avantajlı bir konumdadır. Bu alanın yanından geçtiğinizde burada durmuş birçok arabayı görmeniz mümkündür.

3.3. Tarım

Pazarlarda ve sergilerde yerel halk kendi bahçelerinde, kendi tarlalarında ektikleri ürünleri satmaktadır. Bazıları bu ürünleri satarken bazıları ise bu ürünleri kendileri kullanmaktadır. Bunlara rağmen tarım, Kümbet Yaylası'nda en önemli geçim kaynağı değildir. Bunun başlıca sebepleri; tarım alanlarının az olması, toprağın çok verimli olmaması ve iklim koşullarının tarıma imkân vermemesidir

(Bayram, 2001, s. 92). Ayrıca ormanlık alanların fazla olması da tarımsal faaliyeti azaltan bir etkendir. Tarım daha çok şenlik denilen küçük tarlalarda yapılmaktadır. Bu tarlalarda yetiştirilen ürünler çoğunlukla hane halkına yetecek kadar olmaktadır. Bazı evlerin ise tarlaları daha büyük olmakta ve ihtiyaçtan fazla ürün elde edilebilmektedir. Bu insanlar da yukarıda bahsettiğimiz gibi ürünlerini pazarda satarak ev ekonomilerine katkıda bulunmaktadır.

Bu yöredeki tarımsal faaliyetlerde arpa ve mısır gibi tahıl ürünleri, pancar, marul ve patates öne çıkmaktadır. Arpa ve mısır üretimi son yıllarda azalmaya başlamıştır. Bundaki ana sebeplerden birisi ekonomik olarak bu ürünlerin getirisini görememiş olmamalarıdır (Bayram, 2001, s. 93).Pancar, marul ve patates gibi ürünler daha çok tercih edilmektedir. Bu ürünlerin hem ekimleri kolaydır hem de bölgenin iklimine uygundur. Bu ürünler toplanıp pazarlarda ve sergilerde yerel halk tarafından satılır (Zaman, Şahin, & Bayram, 2007, s. 46). Yayla pancarı ve yayla patatesi olarak adlandırılan bu ürünler günü birlik gelen ziyaretçiler tarafından çok tercih edilmektedir. Ayrıca yaylada ormanlık bölümlerde mantar toplayıcılığı da yapılmaktadır. Oldukça fazla sayıda çıkan mantarlar insanlar tarafından toplanıp satılmaktadır. Dereli ilçesinden Kümbet Yaylası'na kadar yollarda, küçük sergilerde, pazarlarda kilolarca mantar satan insan görmek mümkündür. Bu mantarlar ortak alanlar olan ormanlarda çıktığı için herkesin ortak malı olarak görülmektedir. İsteyen herkesin toplama hakkı bulunmaktadır. Fakat bu toplama konularında bazı çatışmalar yaşanabilmektedir. Bu çatışma konusuna ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak değinilecektir.

3.4. Hayvancılık

Yaylacılık kültürünün ilk ortaya çıkış zamanlarından beridir en önemli öğesi hayvancılıktır. İnsanlar hayvanlarını otlatacak geniş çayırlara sahip olabilmek için yaylalara çıkmışlardır tarih boyunca. Bu durum Kümbet Yaylası ve diğer Karadeniz yaylaları için de hep böyle olmuştur. Son yıllarda yaylaların bir turizm merkezlerine dönüşmeye başlamış olması hayvancılığın önemini azaltmıştır. Fakat yine de yaylalar hayvancılık için çok önemli bir yere sahip olmaya devam etmektedir (Yalçınalp, 2011, s. 17). Kümbet Yaylası'nın geniş çayırlık alanlardan oluştuğu düşünülürse bu yaylanın hayvancılık için çok uygun özelliklere sahip olduğu görülebilir.

Bu yörede yıllardır yaşayan yerli halkın çoğu süt, yağ, et, peynir gibi temel besin maddelerini hayvancılık yaparak karşılamaktadır. Hane halkının ihtiyaçları karşılandığında süt, yağ ve peynir gibi ürünler pazar veya sergide satılmaktadır. Bu ürünlerin bazılarını kendi başlarına bir pazar tezgâhında satarlar ya da Kümbet'in çarşısındaki küçük köy ürünleri satan şarküteri dükkânlarına satarlar. Bu hayvanların alım-satımları da Cuma günleri Kümbet'te kurulan pazarda veya da Dereli ilçesindeki hayvan alım satım yerlerinde yapılır (Zaman, Şahin, & Bayram, 2007, s. 46).

Cenik[2]diye tabir edilen yerlerden gelip Kümbet Yaylası'nda bulunan obalarda yaşayan insanların da birçoğu hayvancılık yapmaktadır. Bu insanların birçoğu kendilerine bakacak kadar hayvan besleyebilmektedir. Bu hayvanlardan süt, yağ, peynir gibi temel besin maddelerini karşılarlar. Bu ürünlerin çoğu sadece kendilerine yetecek kadar olur. Hayvanlarını yaylada çayırlarda besleyerek saman gibi ürünlere para vermekten kurtulmuş olurlar.

Yaylada hayvancılığın önemli bir gelir kalemi olarak devam etmesini sağlayan şeylerin başında restoranlar gelmektedir. Çok sayıda günü birlik ziyaretçiyi yaylaya çeken bu restoranların ünlü olmasının sebebi sattıkları et ürünleridir. Yaylada otlamış hayvanları keserek bu etleri sağlayan bu restoranlar yaz aylarında çok sayıda müşteri çekerek büyük karlar elde etmektedir. Bu restoranlar yaylada kesilecek hayvanları satın alırlar, bu hayvanları Dereli ilçesindeki kesim yerlerine gönderirler ve oradan da etleri alırlar. Bu şekilde günde kilolarca et satan bu restoranlar hem büyük karlar yapmış olur hem de onlar sayesinde yayladaki hayvancılık devam etmiş olur.

3.5. Turizm

Yüzlerce yıllık bir gelenek olan yaylacılık, son yıllarda yerini yayla turizmine bırakmıştır. İnsanların artık hayvancılık ve tarımla ilgilenmeyip şehir hayatının çalışma düzenine ayak uydurmaları yaylacılığın da gitgide geleneksel anlamından uzaklaşıp başka bir şeye evrilmesine sebep olmuştur. Yaylalar artık yazları insanların köylerinden gelip obalarda hayvancılık ve tarımcılık yaptığı yaz bitince ayrıldığı yerler değil insanların gezip görmek, şehrin bunaltıcı hayatından uzaklaşmak ve yeşille iç içe birkaç gün geçirmek için tercih ettiği yerler haline gelmiştir (Yalçınalp, 2011, s. 17). Bu durum klasik anlamda yaylacılığın bittiği anlamına gelmemekte hala insanlar hayvancılık ve tarım için yaylalardaki obalarına çıkmakta fakat yaylacılık ile genel algı değişime uğramaktadır. İnsanlar eskiden "yaylaya çıkmak" sözünden başka bir şey anlarken şimdi daha farklı şeyler anlamaktadır.

Kümbet Yaylası, son yıllardaki değişimi geçiren yaylaların başlarında gelmektedir. Doğu Karadeniz'deki Uzungöl, Ayder ve Perşembe yaylaları ile birlikte en çok bilinen yayların birisi olarak öne çıkmaktadır. Bu durum da diğer illerden insanların burayı merak etmesini sağlamaktadır. Giresun ve ilçelerinden buraya gelenlerin çoğu kendi araçlarıyla günü birlik şekilde buraya gelmektedirler. Diğer illerden gelenler ise otel ve pansiyonlarda birkaç gün konaklamak için ya da tur şirketleriyle günü birlik gelmektedir. Özellikle tur şirketleriyle gelenlerin sayısı her yıl artmaktadır. Doğu Karadeniz turu düzenleyen birçok şirket, tur güzergâhlarına Kümbet Yaylası'nı koymaktadır. Bu insanların birkaç saatlik Kümbet gezileri orada hediyelik eşya satan, kafa işleten, restorancılık yapan esnaflar için oldukça yararlı olmaktadır.

Yaylaya günü birlik gelen ziyaretçilerin haricinde konaklamak için gelen de çok sayıda insan vardır. Kümbet Yaylası'ndaki oteller ve pansiyonlar bu insanlara hizmet etmektedir. Yaylada dağ evi

[2] Yaylacıların hayvanlarıyla birlikte kışın oturdukları geçici yerleşmelere Doğu Karadeniz bölgesinde "cenik" denmektedir.

konseptinde 44 odalı bir otel bulunmaktadır (*Görsel 10*). Diğer oteller ise daha küçük klasik tarzda pansiyon şeklinde hizmet vermektedir. Özellikle dağ evi konseptinde olan otel doğa ile daha iç içe olduğu için insanlar tarafından daha çok tercih edilmektedir (Yeni Şafak, 2022). Yaylaya konaklamak için gelen insanların çoğunluğu Giresun dışından gelmektedir. Genellikle Karadeniz bölgesinden Giresun'a yakın olan yerlerden insanlar yaylayı tercih etmektedir. Kendi araçlarıyla daha yakın bir yere gelerek yol masraflarını azaltmış olmaktadır.

Büyükşehirlerden Giresun'a ulaşımın kolaylaşması da turist sayısının artışına neden olmuştur. 2015 yılında Ordu ile Giresun arasındaki Gülyalı ilçesine Ordu-Giresun Havalimanı açılmıştır (Hürriyet, 2015). Bu havalimanı ile birlikte başta İstanbul olmak üzere büyükşehirlerden günlük seferler başlamıştır. Bu sayede insanlar otobüsle 15 saatte geldikleri Giresun'a 1 saat 15 dakikada uçakla seyahat etme kolaylığına ulaşmıştır. Böylece Giresun'a gezmek için gelenlerin seyahat şartları kolaylaşmıştır. Bu insanların da Giresun'a tercih edecekleri mekânların başında da Kümbet Yaylası geldiği için yaylaya daha uzak yerlerden gelenlerin sayısı da artmıştır. Özellikle yeşil doğada vakit geçirmek isteyen insanlar için Kümbet Yaylası önemli bir durak noktası haline gelmiştir.

Kümbet Yaylasına yurt dışından gelen turist sayısının bazı yaylalara göre çok az olduğu söylenebilir. Özellikle bu durum ilginç bir şekilde Giresun'daki yaylaların genelinde görülen bir durumdur. Batı ülkelerinden Doğu Karadeniz'e turist akışı pek fazla olmamaktadır. Genellikle Orta Doğu ülkelerinden insanlar Doğu Karadeniz'i tercih etmektedir. Onların da tercihi daha çok Trabzon ve Rize'deki yaylalar olmaktadır. Giresun'daki yaylalar ve haliyle Kümbet Yaylası, onlar tarafından pek tercih edilmemektedir (Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, 2015). Bu yüzden yayladaki yabancı turist sayısı düşük kalmaktadır. Yayla daha çok yerli turistin tercih ettiği bir yer olarak dikkat çekmektedir.

3.6. Yayla Şenliği

Kümbet Yaylası için yayla şenliği çok önemli bir yerde durmaktadır. Temmuz sonu veya Ağustos başında yapılan şenliklere Giresun ili başta olmak üzere Karadeniz'in birçok yerinden insanlar gelir ve yaylada yapılan şenliklerde vakit geçirirler (*Görsel 11*). Özellikle Giresun'dan Türkiye'nin birçok yerine dağılmış olan Giresunlular bu şenlikle birlikte tekrar buluşurlar. Şenlik Giresun'un "Mayıs yedisi" olarak adlandırılan Aksu Şenlikleri ile birlikte en önemli festivallerinden birisidir (Giresun Turizm Altyapı Hizmet Birliği, 2016). Karadeniz bölgesinin de en çok bilinen şenliklerinin başında gelmektedir.

Yayla şenliğinin tarihsel kökeni otçu göçüne dayanmaktadır. Uzun yıllar boyunca halk arasında cenik denilen yerlerde yaşayan insanların yaz başında yaylaya göçmesine otçu göçü ismi verilmiştir. Bu her yıl genellikle toplu olarak ve aynı yollardan yapıldığı için bir ritüel halini almıştır. Bu ritüele otçu göçü isminin verilmesinin sebebi bölgenin insanlarının hayvancılık ve tarımla uğraşmasındadır. Bu göçer insanlar hem hayvancılık ile hem de tarımla aynı anda uğraşan insanlardır. Bu insanlara yaylacı denilmemesinin sebebi kısa bir süre yaylada kalmalarıdır. Yaylacıların aksine yaylada bir veya iki

haftalık bir süre içerisinde kalırlar. Çünkü hayvancılıkla uğraştıkları kadar sahil kesimlerindeki köylerinde de tarımla uğraşmaktadırlar (Özdemir, 2017, s. 110). Özellikle fındıkçılıkla uğraşan insanlar için Temmuz ve Ağustos ayları önemlidir. Temmuz ayını fındık bahçelerinin otlarını kesmeye ayırırlar. Bu döneme halk arasında orak ayı denmektedir. Ağustos ayının başından itibaren de fındık toplama dönemi başlar. Bu periyodun başlangıcı sahil kesiminden daha yüksek yerlere çıkıldığında ileri gidebilir. Bu takvimden dolayı sahile yakın köylerde yaşayan insanlar yaylaya çıkışlarını yazın başlarına getirir ve kısa tutar. Bu yaylaya çıkış ritüeli zamanla bir bayram, şenlik halini almıştır (*Görsel 12*). Aylarca yayla özlemi çeken insanlar belirli bir zamanda yaylaya çıkarak bu özlemlerini giderirler. Otçu göçü ve zamanla dönüştüğü şekliyle yayla şenlikleri kolektif kimliğin yeniden hatırlandığı, aktarıldığı ve geliştirildiği geleneksel bir halk şenliğidir (Özdemir, 2017, s. 112).

Otçu göçünün yerini yayla şenliklerine bırakması zaman almıştır. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren kırsaldan büyük şehirlere göçün başlaması ve zamanla hızlanması yaylacılık kültürünün bundan etkilenmesine sebep olmuştur. Genç erkeklerin ilk başta gitmesi daha sonra ailelerin de büyük şehirlere goç etmesi köylerin ve yaylaların boşalmasına sebep olmuştur. Bu durum yaylacılık ve otçu göçü geleneğini sürdürenlerin sayısını azaltmıştır. Yıllar geçtikçe otçu göçü eski önemini kaybetmiştir. 1980'li yıllarla birlikte bu ritüel şekil değiştirerek tekrar ortaya çıkmıştır. Büyük şehirlere göç eden insanlar zamanla buralarda bir araya gelerek hemşeri dernekleri açmaya başlamışlardır. Bu dernekler kendi yörelerindeki şenlikleri ve törenleri büyük şehirlere taşımaya başlamıştır. Örneğin Giresunlular, 1980'li yılların sonunda Mayıs Yedisi olarak adlandırılan Aksu şenliklerini aynı tarihlerde İstanbul'da gerçekleştirmişlerdir (Özdemir, 2017).

Büyük şehirlerde yapılan bu tür şenliklerin zamanla bu geleneğin çıkış yerlerinde tekrar canlandırılması fikri ortaya çıkmıştır. Giresun Dergisi, 1988 yılında "Sıla Haftası Otçu Goçü Şenlikleri" adı altında Kazıkbeli, Karaovacık, Kümbet ve Sis Dağı yaylarında şenlikler düzenlemiştir. Bu şenliklerle birlikte gurbetteki Giresunluları tekrardan bir araya getirmeyi ve bu geleneği yeniden canlandırmayı amaçlamışlardır. Ayrıca yerli ve yabancı turistlerin bu şenlikler sayesinde yaylalara gelip yaylaların ekonomisinin canlanması hedeflenmiştir (Özdemir, 2017, s. 135).İlk kez düzenlenen bu şenlikler büyük bir ilgiyle karşılanmış ve amacına ulaşmıştır. Bu şenliklerin düzenlendiği yaylalarda her yıl düzenli şenlikler yapılmaya başlanmıştır. Bunun yanında Giresun'daki birçok ilçe ve yayla kendi şenliklerini düzenlemeye başlamıştır. Bu şenliklerin çoğu hala günümüzde yapılmaya devam etmektedir.

Kümbet yayla şenlikleri, ilk kez 1989 yılında Uluslararası Kümbet Kültür ve Sanat Festivali ile düzenlenmiştir. İlk kez düzenlenen şenlik büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. Bu şenlikten itibaren her yıl şenliğe olan ilgi artmıştır. Giresun'un valileri, ilçe kaymakamları, önde gelen siyasetçileri her yıl düzenli olarak bu festivale katılım göstermişlerdir. Yörenin ünlü iş adamları da bu festivale katılıp destek vermişlerdir. Şenlikte koç açık arttırması yoluyla verilen şenlik ağalına iş adamları ilgi göstermişlerdir. Kümbet şenliklerinin yörenin en çok insan çeken ve en ünlü şenliği olması sebebiyle bu şenlik ağası unvanı önemli bir prestij kaynağı olmuştur. 1996 yılında Sakıp Sabancı'nın şenliğe katılması ve ağalığı

ona kazanması hem yayla şenliğin hem de şenlik ağalığının büyük prestij kazanmasına sebep olmuştur (*Görsel 13*). Sabancı'nın bu şenliğe katılmasıyla şenlik ulusal basında yer almış. Ulusal bir tanınırlığa da ulaşmıştır. (Özdemir, 2017) Şenlik ilk yapıldığı günden itibaren sürekli itibar kazanmış ve bir süre sonra sadece Giresun'da değil Karadeniz bölgesinin en büyük festivallerinden birine dönüşmüştür. Her yıl bölgenin çeşitli yerlerinden binlerce insanı Kümbet Yaylası'na çekmiştir.

Şenlik uzun yıllar Temmuz'un son hafta sonunda düzenlense de bazı durumlarda Ağustos ayına sarkmıştır. Bu araştırmanın yapıldığı 2022 yılında şenlikler Ağustos ayının ikinci haftasında gerçekleşmiştir. Bayram günlerine veya Ramazan ayına denk gelmesi gibi durumlarda tarihlerde değişiklikler yaşanmıştır. Fakat bazı yıllarda şenlikler hiç gerçekleşememiştir. Örneğin 2016 yılında ülkedeki ve Giresun'daki terör olaylarından dolayı şenlik iptal edilmiştir (Habertürk, 2018). COVİD-19 pandemisi ve Dereli ilçesinde yaşanan sel felaketi sebebiyle şenlikler 2019'dan 2022 yılına kadar yapılamamıştır (İHA, 2022). Bu durum, şenliklerden büyük bir ziyaretçi ve ekonomik gelir elde eden Kümbet Yaylası için olumsuz olmuştur.

Kümbet yayla şenliği, hala ilk günkü ritüelleri ile devam etmektedir. Festival, o hafta sonunun tamamını kapsa da asıl program ve insanların yoğun katılımı Pazar günleri gerçekleşir. Fakat Cumartesi gününden itibaren insanlar yaylaya gelmeye başlar. Cumartesi günleri yaylada şenlik alanın çevresine pazar alanı gibi geniş bir alan kurulmaya başlanır. Bu alana seyyar satıcılar yerleşir ve gelenlere satış yapmaya başlarlar. Festival alanında en çok yemek alanları ilgi görür. Kasaplar, köfteciler, mısır satıcıları, börek ve gözleme satan yerler o hafta sonu iyi satış yaparlar. Yerel hediyelik eşya satan, yerel kıyafet satan seyyar satıcılar da oldukça fazladır. Özellikle bu yöreye yabancı olan insanlar bu gibi eşyalara oldukça fazla ilgi göstermektedirler. Çocukları ile gelenlere satış yapmak için de oldukça fazla oyuncakçı da bu alanda yer almaktadır. Burada satıcıların alanda bulundukları konum önemlidir. O yüzden Cumartesi günü erken saatte bu alana gelip iyi bir alana yerleşmeye çalışmaktadırlar.

Cumartesi günü öğleden sonra artık insanlar bu festival alanına gelmeye başlar. Buraya Cumartesi günü gelenlerin birçoğu gece yaylada kalmaktadır. Genellikle çoğu insan geceyi arabasının içerisinde veya kamp çadırında geçirmektedir. Bu insanlar hem erken gelip iyi bir alandan yer tutmak istemektedir hem de gece kendi aralarında eğlenmek istemektedirler. Ayrıca Pazar günü yayla yoğun bir insan kalabalığı geldiği için araç trafiği de oluşmaktadır. Bu trafikten de kurtulmak istemektedirler.

Şenliğin asıl eğlence programının olduğu Pazar günü insanlar akın akın yaylaya gelirler. Festival alanı Kümbet'de Aymaç Mevkii denilen yerdir. Burası ağaçsız geniş bir alandır. Burada düzlük olan bir yere sahne kurulur. Sahnenin önünde geniş bir alan vardır. Bu alanın düz olması insanların gelip oyun oynaması için önemlidir. Bu alanın kenarları küçüklü büyüklü tepelerle doludur. Bu tepelere insanlar yerleşir ve rahatça sahneyi görürler (Görsel *14*). Sahnenin hemen yanındaki yerlerde satıcıların olduğu kısımlar bulunmaktadır. Burada da yukarıda bahsettiğimiz gibi insanlar yemek yerler veya alışveriş yaparlar. Sabah 10.00'dan itibaren program başlar. Sahneye yerel halk sanatçıları çıkar ve Karadeniz

müzikleri okurlar (Görsel *15*). İnsanlar da sahnenin önünde oyunlar oynar veya da şarkıcıya eşlik ederler. Yerel sanatçılar için buraya katılmak önemli bir olaydır. O bölgenin en önemli şenliği olan Kümbet yayla şenliğinde sahne almak onlar için bir prestij kaynağıdır. Şenliğe geniş bir protokol heyeti katıldığından sürekli bir şekilde bu protokol üyeleri seyircilere takdim edilir. Sunucu tarafından siyasetçilerden, iş adamlarından, sponsorlardan ve ünlü kişilerden gelen mesajlarda sürekli okunur. Sonlara doğru ise açık arttırmayla koç satışı yapılır ve şenliğin ağalı sahibini bulur. Öğleden sonra 2-3 gibi şenlik programı sona erer. İnsanlardan bazıları şenlik bitince yayladan ayrılmaya başlar bazıları ise kendi arasında eğlenmeye devam eder. Yayladan gidiş trafiği gece yarısına kadar devam eder.

Yayla sakinlerinin ve esnafların söylediğine göre şenliğin düzenlendiği hafta sonunda yayla gelen günlük ziyaretçi sayısı 20.000'i geçmektedir. Bu ziyaretçilerin Kümbet Yaylası'na getirisi oldukça fazladır. Hem ekonomik olarak büyük bir gelir elde edilir hem de yaylanın tanınırlığı her düzenlenen festivalle birlikte biraz daha artar. Sonuçta bu şenliği duyarak ilk defa yaylaya gelenlerin sayısı oldukça fazladır. Bu sebepledir ki yayla şenliği Kümbet'de çok önemli bir yerde durmaktadır. Belki de Kümbet Yaylası'nın bu kadar tanınır olmasının en önde gelen sebeplerinden birisidir.

3.7. Altyapı

Yayladaki altyapı hizmetlerini, Giresun İl Özel İdaresi kontrol etmektedir. Yaylanın yollarını, yayladaki çöplükleri, yaylanın piknik alanlarını, yaylanın girişindeki sergi alanını, yayladaki lavaboları, yaylanın merkezine giden yolun ışıklandırılmasını İl Özel İdaresi yapmıştır (AA, 2023). Yaylanın bir turizm alanına dönüşmüş olması buranın alt yapısının da kontrol edilmesini gerektirmektedir. Örneğin kış aylarında yaylanın yolları karla kaplanmaması için sürekli olarak yaylada kar küreme araçları hazır olarak bekletilmektedir.

Yaylanın içerisinde Jandarma karakolu, Sağlık Ocağı ve Orman İşletme şefliği bulunmaktadır. Jandarma karakolu şu anda hizmet vermemektedir. Fakat karakolun yakın bir zamanda tekrar hizmete gireceği belirtilmektedir köyün muhtarı tarafından. Terör gruplarının zaman zaman yaylanın çevre bölgelerinde görülmesi sebebiyle köy halkı açısından Jandarma önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden karakolun tekrar açılmasını beklemektedirler. Karakol, sağlık ocağı, Orman İşletme gibi yerlerin burada bulunması Kümbet Yaylası'nı diğer köylerden daha farklı bir noktaya taşımaktadır. Diğer yaylalar ve köylerde böyle devlet hizmetleri bulunmamakta. Jandarma ve sağlık hizmetleri için o yaylalara en yakın yer Kümbet olmaktadır. Bu yüzden bu bölgenin merkezi konumunda yer almaktadır. Kümbet Yaylası bu gibi nedenlerden dolayı bir köyden daha çok beldeyi andırmaktadır[3].

Kümbet Yaylası, diğer yaylalara göre büyük imkânlara sahip olsa da sağlık gibi konularda eksiklikleri bulunmaktadır. Yaylada bir sağlık ocağı olmasına rağmen sağlık hizmeti bir turistik bölgeye göre yeterli değildir. Sağlık ocağı daha çok küçük hastalıklarda insanlara hizmet verebilmekte. Acil

[3]Gözlem notları

hastalık durumlarında daha teşekküllü bir hastaneye ihtiyaç olabilmektedir. Bu yüzden kentteki devlet hastanelerine gitmek zorunda kalmaktadırlar. En yakın devlet hastanesi de Dereli ilçesinde bulunmaktadır (Zaman, Şahin, & Bayram, 2007, s. 60). Birçok otelin hizmet verdiği, yaz aylarında binlerce ziyaretçiyi çeken Kümbet Yaylası için bu durum bir eksiklik olarak ortaya çıkmaktadır.

4. KÜMBET YAYLASI'NDA KIRSAL SOYLULAŞTIRMA

Bu bölümde Kümbet Yaylası'ndaki soylulaştırıcıların kimler olduğu, soylulaştırma dinamikleri, soylulaştırma süreci, bu sürece bağlı insan-mekân ilişkisi, soylulaştırmanın aktörleri, bu aktörlerle yerel halk arasında ilişki ve bu süreçlerin Kümbet Yaylası'na olan etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Buradaki soylulaştırma sürecinin nasıl başladığına ve şu anda ne durumda olduğuna değinirken Kümbet Yaylası'nda yaptığımız gözlemler ve mülakatlarla soylulaştırma süreci anlatılacaktır. Bu süreci anlatırken normal soylulaştırma süreçleri ile olan benzerlikleri ve farklılıklara da değinilecektir. Bölgede daha önce böyle bir çalışmanın yapılmamış olmaması ve yörenin daha önce araştırılmış bölgelerden belirli farklılıklara sahip olması sebebiyle karşımızda bazı soylulaştırma kalıplarına uymayan noktalara da rastlayabileceğimizi belirtmek gerekir.

Soylulaştırma sürecinin en önemli başlıklarından birisi soylulaştırmanın aktörleri olacaktır. Aktörler her zaman soylulaştırma sürecinin en kilit noktasıdır. Birinci bölümde anlattığımız soylulaştırmanın tarihsel sürecinde de gördüğümüz gibi buraya yerleşen insanların hangi sosyal sınıflardan geldiği ve ortak özellikleri doğrudan bir şekilde soylulaştırma sürecini etkilemektedir. Buraya gelen insanların ortak karakteristik özellikleri, nereden geldikleri, yaş aralığı, ekonomik durumları bize bu soylulaştırmanın özelliklerini de gösterecektir. Bu yüzden bölgede yaptığımız görüşmelere ve gözlemlere araştırmada oldukça fazla başvurulacak kişilerle yapılan görüşmeler aktarılarak buradaki ortak özellikleri veya farklılıklara yoğunlaşılacaktır. Klasik soylulaştırma olarak tabir ettiğimiz soylulaştırma sürecindeki aktörlerle bu süreçteki aktörler arasında benzerlikler veya farklılıkların ne olduğuortaya konacak, bu şekilde kırsal soylulaştırmanın aktörleri ile kırsal soylulaştırma aktörleri arasındaki farklara da değinilecektir.

Soylulaştırmanın en kritik sorularından birisi de oraya sonradan yerleşenler yani bir anlamda soylulaştırıcılar ile yerel halk arasındaki ilişkidir. Soylulaştırmada eğer yerel halk o bölgeden ayrılmadıysa bu şekilde iki grup arasında bir komşuluk ilişki ortaya çıkar. Bu ilişki genelde negatif anlamda bazen de stabil veya pozitif bir anlamda da olabilir. Kümbet Yaylası'nda bu ilişkinin nasıl olduğunu bu iki gruptan insanlarla yaptığımız mülakatlarla açıklamaya çalışılacaktır. Bu ilişki de yukarıda söz ettiğimiz soylulaştırıcı aktörlerin özellikleri önemli bir etken olarak karşımıza çıkacaktır. Yeni gelenlerin kimler olduğu, nerelerden geldiği, motivasyonları dikkate alınacaktır.

Araştırma yaptığımız yörenin insan-mekân ilişkisi de burada önemli bir yer tutmaktadır. Bu ilişki, soylulaştırma motivasyonu ile de oldukça ilgili olacaktır. Yukarıda belirttiğimiz gibi mekânın yayla gibi farklı bir mekân da olması buraya yerleşen insanların da hangi motivasyonlarla buraya geldiğini etkilemektedir. Bu yüzden bir önceki bölümde anlattığımız mekânının buraya gelen insanları neden çektiği de önemli sorulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden yaptığımız görüşmeler ve gözlemlerle bu duruma değinilecektir. Yapılan görüşmelerde daha çok buraya sonradan yerleşen

insanların buraya geliş amaçlarına odaklanılacaktır. Bu bölümden Kümbet Yaylası'nın da neden Karadeniz bölgesinde önemli bir yerde olduğu ve neden bu kadar tercih edildiği sorusunun da cevaplanacaktır.

Yaylaya sonradan yerleşenler ve yerel halkın çatışma noktalarının neler olduğunu araştırırken soylulaştırmanın ana sorunlarından biri olan sınıf çatışmasının burada yaşanıp yaşanmadığına da değinilecektir. İki grup arasında bir çatışma varsa bunun sınıfsal mı yoksa kültürel mi olduğuna bakılacaktır. Kırsal soylulaştırma gibi daha çok şehirden kırsala doğru hareketlenmeyle oluşan soylulaştırma türünde karşımıza genellikle ikisi birden çıkmaktadır. Fakat kültürel çatışmalar daha ağır basmaktadır. Kültürel çatışmanın yaşanmasının en önemli sebebi sonradan gelenlerin orada yıllardır yerleşmiş olan bir ortak kültürün içine gelmiş olmalarıdır. Şehirde farklı bir yaşam biçimine sahip olan birisinin farklı bir yaşam biçimine ve hayat görüşüne sahip olunan bir yere gelmesi genellikle bir çatışmaya sebep vermektedir. Bu durumun Kümbet Yaylası'nda yaşanıp yaşanmadığı kritik bir sorudur. Yaşanmıyorsa bunun sebebinin neler olduğu üzerinde durulacaktır.

Kümbet Yaylası'ndaki kırsal soylulaştırma araştırmasının hipotezi, yaylanın bilinirliğinin artmasıyla birlikte yaylaya yeni insanların yerleşmesi ve bunun sonuncunda yaylada kırsal soylulaştırma sürecinin yaşandığı üzerinedir. Kırsal kesimlerden kentlere göçen insanlar, emekliliklerinden sonra veya rahat yaşam sürebilecekleri kadar maddi imkânlara ulaştıktan sonra kırsal kesimlerden ev alıp sakin bir yaşam sürdürmek istemektedirler. Bu isteğe sahip olan Giresunlular için Kümbet Yaylası, uygun bir seçenek olmuştur. Bu insanların mevsimlik bir şekilde Kümbet Yaylası'na yerleşmesiyle birlikte yaylada kırsal soylulaştırma süreci meydana gelmiştir.

Kümbet Yaylası'nda turizmin gelişmesi, yaylaya zamanla yeni insanların yerleşmesi, yaylada ana ekonomik faaliyetler olarak tarım ve hayvancılığın yerini turizme yönelik faaliyetlerin alması, yaylada nüfusun artışı ile birlikte mekânsal değişimin yaşanması yaylada kırsal soylulaştırmanın yaşandığına dair önemli referans noktaları olmuştur. Bu referans noktaları detaylıca açıklanacak ve Kümbet Yaylası'ndaki kırsal soylulaştırma süreci gösterilecektir.

4.1. Örneklem

Kümbet Yaylası'ndaki kırsal soylulaştırma incelenirken saha çalışması yapılmıştır. Saha çalışmasında gözlem ve yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Yaylada mülakat yapılacak kişiler kartopu örneklem tekniği ile belirlenmiştir. Toplam 19 kişiyle birebir veya grup halinde mülakatlar yapılmıştır. Görüşmecilerle ortalama 30 dakika görüşülmüştür. Görüşmecilerin istekleri doğrultusunda gerçek isimlerine çalışmada yer verilmemiştir.

Görüşmecilerin 12'si erkek, 7'si kadındır. Görüşmecilerden 11 kişi Kümbet Yaylası'nın yerli halkından, 8 kişi ise yaylaya sonradan yerleşen insanlardır. Kümbet Yaylası'nın yerlisi olan 3 görüşmeci yaylaya mevsimlik olarak gelmektedir. Bütün yıl boyunca yaylada ikamet eden 8 görüşmeci vardır. Diğer 11 görüşmecinin 4'ü Giresun merkezde, 4'ü Giresun'un Keşap ilçesinde, 2'si Almanya'da, 1'i ise

İstanbul'da ikamet etmektedir. Görüşmecilerin çoğunluğu 60 yaşın üzerindedir. 9 görüşmeci 60 yaşın üstünde, 5 görüşmeci 50-60 yaş arasında, 5 görüşmeci ise 40-50 yaş arasındadır.

Bir Giresunlu olarak Kümbet Yaylası'nı yıllardır bilmem ve yöre halkından birkaç kişiyi bu araştırmadan önce de tanımam, yaylada saha çalışması yapmamda yardımcı olmuş, ön çalışma ve gözlem sırasında rahat hareket edebilmemi sağlamıştır. Giresunlu olmam görüşmelerde insanlarla iletişim kurmamı kolaylaştırmıştır. Görüşmelerin ilk dakikalarında insanlar daha çekingen olurken, ilerleyen kısımlarda bu çekingenlik ortadan kaybolmuştur. İnsanlara araştırmanın amacı anlatıldıktan sonra çekinceler ortadan kalkmıştır. Çok az insan görüşmenin amacı konusunda kafa karışıklığı yaşadığı için görüşme talebini reddetmiştir. Yaz aylarını Kümbet Yaylası'nda geçiren devlet memurlarına yapılan mülakat teklifleri, memuriyetleri öne sürülerek geri çevrilmiştir.

4.2. Kümbet Yaylası'ndaki Soylulaştırıcılar

Giriş bölümünde de bahsettiğimiz gibi Giresun'dan büyük şehirlere göçen insanların bazıları emekli olunca memleketlerine dönmeye karar vermişlerdir. Biriktirdikleri paralarla, emekli maaşları ile köylerine ev yapmışlar veya Giresun ya da ilçelerinden ev satın almışlardır. Bazıları hem köyden hem de kentten ev almış ve her iki evi de kullanmışlardır. Kümbet Yaylası'na sonradan yerleşen insanların çoğu maddi imkanları iyi olduğu için ek olarak yayladan yazlık ev alan insanlardır. Bu insanların neredeyse hemen hepsinin iki veya üç evi bulunmaktadır. Bu bahsettiğimiz insanlar kışları Giresun veya ilçelerindeki evlerinde oturmakta, baharın sonu yazın başı gibi yaylaya çıkmaktadırlar. Eğer fındıkları varsa fındık toplama mevsiminde köylerine gitmekte, eğer tarlalarında ektikleri ürünler varsa onları toplamak için döküm ayı diye adlandırılan hasat zamanlarında köylerine gidip orada vakit geçirmektedirler. Bu zaman içerisinde sürekli olarak yer değiştirmektedirler.

Kümbet Yaylası'nda yaşayan emekliler içerisinde Avrupa'daki işlerden emekli olanların rutinleri biraz daha farklıdır. Onların da çoğunun hem köylerinde hem de yaylada evleri vardır. Bazıları kentte de ikamet etmekte, fakat yılın belli bölümlerinde Avrupa'da çalıştıkları ülkeye iki üç aylığına geri dönmektedirler. Bu gidişin amacı eğer orada vatandaşlık almadılarsa bu işlemi yaparak oturma izninin devamını sağlamaktır. Avrupa'dan gelenler de yine ekseriyetle Giresunludur, farklı bir toplumda yaşadıktan sonra buraya gelmelerine rağmen diğer soylulaştırıcılarla aralarında farklar pek yoktur.

Kümbet Yaylası'na sonradan gelen bir diğer grup Giresun'da yaşayan kişilerdir. Bu insanların çoğunluğu yine belirli bir yaşın üstünde emekli insanlardır fakat işlerine devam eden insanların sayısı da az değildir. Emekli insanlar, birikimleriyle veya emekli ikramiyeleriyle buradan ev satın alarak yılın belirli dönemlerini burada geçirmektedirler. Çalışan insanlar ise izinli oldukları veya vakit bulabildikleri zaman yayladaki evlerine gelmektedirler. Giresun'da yaşayıp Kümbet Yaylası'nda evi olanlar sadece bahar ve yaz aylarında değil kış aylarında da buralara gelebilmektedirler. Kış şartları sert değil ve yollar müsaitse kış aylarında uygun gördükleri vakitlerde yaylada birkaç gün geçirmektedirler. Bu insanların çoğunluğunun sahil kesimlerine yakın köylerle bir bağı vardır. Fındık zamanlarında mutlaka köyde olup

fındıklarını toplamaktadırlar. Çok parası olan ve bu işlerle uğraşmak istemeyen insanlar da vardır. Bunlar *yarıya vermek* diye tabir edilen işlemi yapmaktadırlar. Bu uygulamada bahçelerindeki fındıkları başka insanlara toplattırıp bahçenin işlemesini bu insanlara vermektedirler. Giresun'un genelinde son zamanlarda bu uygulama oldukça yaygınlaşmaya başlamaktadır.

Giresun'a yakın bir sahil ilçesi olan Keşap'tan gelen insanlar Kümbet Yaylası'nda oldukça fazladır. Yukarıda bahsettiğimiz soylulaştırıcıların içerisinde Keşaplıların sayısı çoktur. İstatistiksel bir orana vuracağımız kadar elimizde veri olmamasına rağmen rahatlıkla en çok yaylaya yerleşen grubun Keşaplılar olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle Giresun'da yaşayıp buraya yerleşen Keşaplıların sayısı hayli fazladır. Diğer gurbetçiler arasında da oldukça Keşaplıya rastlamak mümkündür. Kümbet Yaylası'nın yerel halkıyla konuşulduğunda buraya ilk yerleşenlerin Keşaplı olduğu, ondan sonra da Keşaplıların yoğunlukla burayı tercih ettiği söylenmektedir. Mülakatlarımızda kendi tanıdıkları buraya yerleştikten sonra buradan yazlık bir ev almak istediklerini ve bu şekilde Kümbet Yaylası'na yerleştiğini söyleyen Keşaplılara sıkça rastlanmıştır. Yaylaya dışarıdan gelen ilk Keşaplıların zamanla bu yaylayı tanıtıp diğer Keşaplıların gelmesine öncülük ettiği ve yaylada büyük bir Keşaplı nüfusunun oluştuğu görülmektedir.

Kümbet Yaylası'na gelen insanlar buradaki ev ve arsa fiyatlarını da göz önünde bulundurursak Giresun ölçeğinde ortalamanın üstü bir ekonomik gelire sahip insanlardır. Büyük şehirlerdeki ekonomik sınıflandırmayı Giresun ili bazında yapmak çok doğru bir çıkarım olmayabilir. Bu yüzden bu soylulaştırıcı gruba orta veya üst bir ekonomik sınıftan geliyor dememiz pek doğru olmaz. Daha çok yerel bazlı bir ekonomik sınıflandırma yapmak mümkün olabilir. Bu insanlar Giresun merkez veya ilçelerinde ev sahibi olan kişilerdir. Köylerinde evleri, tarlaları ve fındık bahçeleri bulunmaktadır. Giresun ölçeğinde ortalamanın üstü bir hayat kalitesine sahiptirler. Bu durumdan soylulaştırıcıların, Kümbet Yaylası'ndaki ekonomik sınıfsal durumu yukarıya çıkardığı sonucu çıkarılabilir. Bu durum beraberinde Kümbet Yaylası'ndan ev almanın bir ekonomik statü göstergesine dönüşmesini de getirmiştir.

Kümbet Yaylası'ndaki soylulaştırıcılara, yaylaya günü birlik gelen veya tatil için birkaç gün yaylada vakit geçiren insanlar dâhil edilmemiştir. Yaylanın bütün yıl boyunca sahip olduğu nüfus 572'dir. Fakat bu nüfus yazın yaklaşık ikiye katlanmaktadır. Bu nüfus katlanmasının en büyük sebebi burayı yazlık olarak kullanan soylulaştırıcılardır. Yaz aylarında Kümbet Yaylası'nda yerli halk ve soylulaştırıcı diye tabir ettiğimiz sonradan gelen insanların oluşturduğu yarı yarıya bir nüfus ortaya çıkmaktadır.

4.3. Kırsal Soylulaştırmanın Dinamikleri

Kırsal soylulaştırma ile kentte gördüğümüz ve klasik soylulaştırma diye adlandırdığımız kavram arasında bazı farklılıklar vardır. Kentteki soylulaştırmada en öne çıkan şey ekonomik sınıf farklılığıdır. Bir mahalle soylulaştırmaya uğruyorsa buraya gelen sınıf genellikle buranın yerli nüfusundan ekonomik

olarak daha iyi bir durumdadır. Zaten adı üstünde soylulaştırmanın da amacı o bölgenin refah seviyesinin artış göstermesidir. Bu demek değildir ki o bölgenin kültürel dokusu değişmemekte, elbette ki o bölgeye gelen yeni sınıf kendi içerisinde geldiği toplumun da kültürel kodlarını buraya taşımaktadır. Örneğin üst sınıftan insanlar bu bölgeye yerleşmişse onların sanatsal zevklerine göre yeni mekânlar buraya açılabilir. Bunun yaşandığı birçok örneği geçmiş soylulaştırma çalışmalarında görmek mümkündür.

Kırsal soylulaştırmada da kültürel farklılıklar daha ön plana çıkar. Şehirden gelen insanlar farklı bir yaşam biçiminden buraya gelmişlerdir. Burada kırsal kesime ait bireysellikten daha uzak bir yaşam varken kentte daha çok bireysel bir hayat vardır. Daha iç içe geçmiş ve birbirine bağlı bir topluma dışarıdan birilerinin gelmeleri elbette bir çatışma yaratacaktır. Bir de bunların şehirden gelmiş şehirli insanlar olması bu gerilimi arttıracaktır. Farklı zevklere sahip, farklı hayat görüşüne sahip kişilerin buraya yerleşmesi, git gide gelenlerin sayısının artması bu çatışma alanında sonradan gelenlerin kültürel kodlarının buraya yavaş yavaş yerleşmesine sebep olacaktır. Çok kısa bir sürede olmasa da zamanla o kırsal kesimin eski yapısında değişiklikler olacaktır.

Kümbet Yaylası özelinde baktığımızda sonradan gelenlerle birlikte yaşam biçimlerinin değişmesi durumu zamanla gerçekleşmiş diyebiliriz. Fakat burada kültürel farklılık açısından diğer kırsal soylulaştırma örneklerinden biraz farklıdır. Kümbet Yaylası'na yerleşen kişilerin büyük bir çoğunluğu yine Giresunlulardır. Buraya yerleşen insanlar özellikle Keşap ilçesi gibi sahil kenarındaki ilçelerle bağı olan insanlardır. Kültürel olarak çok farlılık yoktur. Fakat sahil bölgelerindeki köylerden gelenlerin köy hayatıma aşina olmaları, Kümbet Yaylasındakilerin ise yaylacılık kültürü içerisinde yetişip büyümeleri bir fark oluşturmaktadır. Ayrıca bu yerleşen kişiler Giresunlu olsa da çoğu gurbetçi dediğimiz büyük şehirlerde veya Avrupa'da yaşayan iş hayatlarını orada sürdüren veya sürdürmüş kişilerdir. Bu sebepledir ki bu insanların çoğu uzun süreler şehir hayatlarında kaldıkları için birer şehirli insana dönüşmüşlerdir.

Kümbet Yaylası'na sonradan gelen ve özellikle yaz aylarında burada yaşayan insanlar yaylayı yazlık dinlenme yeri olarak görürler. Büyük şehirlerde yaşayıp yazları sahil kenarlarında geçiren orta sınıf insanların motivasyonlarına yakın bir motivasyonları vardır. Şehir hayatından bunalmışlardır, sakin, yeşillikle dolu, havası güzel bir mekânda zamanlarını geçirmek istemektedirler. Karadeniz özelinde bu yazılıkçılık tarzı, yaylaların birer turistik mekâna dönüşmesiyle yaygınlaşmaya başlamıştır. Turistik bir mekâna dönüşen yaylaların, buraya yerleşen insanlarla birlikte eski ekonomik ve sosyal fonksiyonları da değişmeye başlamışıdır.

Ekonomik fonksiyon olarak yaylalar, geleneksel tarım ve hayvancılığın yapıldığı yerler olarak karşımıza çıkmıştır. Özellikle otçu göçlerinde gördüğümüz gibi insanlar burada hayvanlarını besler, onların sütünden faydalanır, ihtiyaç fazlası ürünlerini kullanır ve en sonunda beslediği hayvanı keser veya satar. Böylece bir ekonomik döngü oluşmuştur. Tarımsal olarak da genellikle evlerinin önlerindeki

alanları ekim yaparak tarlaya dönüştürür ve buradan aldığı tarım ürünleriyle beslenme ihtiyaçlarını giderir, artan ürünleri de satıp ekonomik bir gelir elde etmiştir. Buraya sonradan yerleşenlerde bu şekilde bir tarım ve hayvancılık faaliyeti görülmemektedir. Tarımsal olarak çok küçük bir alana ekim yapanlar vardır ama onların da sayıları azdır. Hem de evlerin sıklaşması sebebiyle yeterli alan da pek yoktur. Yeni gelenler hem uğraşması zor bir şey olduğundan hem de böyle bir isteklerinin olmamasından dolayı hayvancılıkla hiçbir şekilde ilgilenmemektedirler. Zaten onların buraya geliş amaçları dinlenmek ve sakin bir hayat sürdürmek olduğu için hayvancılık ve tarım gibi yoğun emek gerektiren işlerle uğraşılmaz.

Yaylanın yerlilerinin, yaylaya özgü işleri yapması, hayatlarını bu şekilde sürdürmesi ve sonradan gelenlerin burayı yazlık bir yer olarak görmeleri iki taraf arasındaki keskin bir farklılığı göstermektedir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi kırsal soylulaştırmada en çok gördüğümüz farklılık soylulaştırıcılar ile yerel halk arasındaki kültürel farklılıklar olmuştur. Kümbet Yaylası örneğinde ise karşımıza daha çok ekonomik farklılık çıkmıştır. Yerel halk, yayla içerisinde kendi yaşamını sürdürmek için ekonomik faaliyetler yapmaktadır. Bunlar sadece tarım ve hayvancılık değildir. Yaylanın çarşısındaki bütün bakkal, fırın, lokanta, kahvehane gibi işletmeleri onlar işletmektedir. Burada soylulaştırıcılar yani sonradan gelen insanlar, yaylanın yerel halkı tarafından hizmet almaktadır. Onlar belirli bir ekonomik düzeye sahip oldukları için yaylada çalışmaya ihtiyaç duymazken yaylanın yerel halkı çalışmak zorundadır. Bu durum çok eskiden olan bir durum değil, zamanla soylulaştırmanın gerçekleşmesiyle oluşmuş bir durumdur. Yaylanın soylulaştırması, yaylanın ekonomik sistemini de değiştirmiştir.

Klasik kentsel soylulaştırmada yerel halk, soylulaştırmaya uğrayan mekânda yaşamaya devam ederse ekonomik olarak oranın şartlarına göre yaşamaya başlar. Örneğin orada bir müstakil evi varsa bu evi kat karşılığında bir müteahhite satar, aldığı parayla bir işletme kurar, bu işletme ile birlikte oradaki soylulaştırıcılara hizmet vererek yaşamını devam ettirir. Bir süre sonra o kişi de soylulaştırıcıların yaşam biçime adapte olarak onlar gibi olmaya başlar. Kümbet Yaylası'nda yaşanan durum da buna yakın bir durumdur. Yaylanın yerel halkı, yaylanın turistik bir merkez olmasıyla birlikte oraya gelen yeni insanlara ekonomik olarak adapte olmaya başlamıştır. Bu şekilde bölgenin ekonomik habitatı değişime uğramıştır. Yıllar önce tarım ve hayvancılıkla uğraşanlar şimdi bakkalcılık, kahvehanecilik, lokantacılık gibi meslekler yapmaya başlamışlardır.

Kültürel olarak net bir farklılık görmememizin en büyük sebebi iki tarafında birbirine çok benzer kültürel kodlara sahip olmasıdır. Daha çok köy hayatını bilen insanların buraya gelmesi sebebiyle soylulaştırıcılar ile yerel halk arasında büyük bir fark görmemiz mümkün değildir. Köy hayatını bilen ve şehirde yaşayan insanların zamanla şehir hayatına adapte olmuş olması küçük de olsa bir şehir hayatı ile kırsal hayat arasında fark oluşturmaktadır. Yine de bunun diğer kırsal soylulaştırma örneklerindeki gibi keskin olmadığını belirtmek gerekir. Asıl fark ekonomik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir taraf ekonomik faaliyetlerini yaylada gerçekleştirirken, diğer taraf yaylayı farklı bir amaç için

kullanmaktadır. Yayladaki ekonomik sistemle hayatını sürdüren yaylanın yerlileri ekonomik olarak iyi bir duruma gelmeye başlamışlardır. Ekonomik olarak soylulaştıracılardan farklılıkları kalmamaya başlamıştır. Fakat soylulaştırıcılar burada kaldıkları süre boyunca iş yapabilmektedirler. Bu sebeple onların burada kalmasına ihtiyaç duymaktadırlar.

4.4. Soylulaştırma Süreci

Soylulaştırma süreci, soylulaştırma türleri arasında farklılık gösteren bir noktadır. Kentsel soylulaştırma örneklerinde bazen yıllar boyu kendi kendine gelişen ve sonuçta soylulaştırma sürecinin tamamlandığı görülürken, bazen hızlı bir yapılaşma ile bu süreç daha kısa olabilir. Kentsel dönüşüm gibi örneklerde bu süreç daha hızlı olur. Çünkü mekân hızlı bir dönüşüme uğrar ve oradaki yerel halk hızlı bir şekilde oradan ayrılır, yerine ise yeni ve daha üst tabakadan insanlar yerleşir. Mekânın büyük bir dönüşüm göstermediği örneklerde, o bölgeye ilk önce öncüller gelir onlar yerleşmeye başladıktan sonra yavaş bir şekilde orada soylulaştırma süreci başlar, zamanla yerli halkın yerine başka insanlar gelir ve yerleşir. Bu yılları alan bir süreç olabilir. Mekânın da değişmemesi sebebiyle burada hemen bir değişim olmaz.

Soylulaştırma sürecinin uzun sürmesine örnek olarak özellikle şehir merkezlerinde kalmış bölgeleri verebiliriz. Düşük gelirli işçi gruplarının yaşadığı şehrin ortasında kalmaya başlayan mahalleler, oraya daha orta gelirli insanların yerleşmesiyle bir dönüşüm yaşar. Zamanla bu dönüşüm mekânın da değişmesine sebep olur. Bu mekân değişikliğiyle birlikte soylulaştırma sürecine bir soylulaştırma süreci daha eklenir. Orta sınıflara ait olmaya başlayan mahalleler mekânın dönüşümü ile birlikte daha üst sınıflara da cazip gelir. Burada yaşayan ve ilk soylulaştırmaya uğrayan gruptan neredeyse herkes bu bölgeden ayrılmış olur. Onların yerine gelenler de yavaş yavaş ayrılmaya başlar. Böylece bu bölge bir kez daha soylulaştırma sürecine uğrar. Bu iki soylulaştırma süreci uzun yıllara yayılan bir süreç olarak karşımıza çıkar. Yukarıda da belirttiğimiz gibi süreci hızlandıran faktörler vardır. Eğer hızlı bir yapılaşma gerçekleşirse bu süreç hızlı bir alır. Yoksa bu süreç yavaş bir şekilde devam eder.

Kırsal soylulaştırmada bu süreç kentsel soylulaştırma sürecine göre daha farklı bir şekilde devam etmektedir. Kentsel soylulaştırma örneklerine göre daha zamana yayılan bir durum vardır. Kümbet Yaylası örneğinde ilk yeni yerleşmeler yayla turizminin başladığı dönemlere denk gelmektedir. 1980'lerin sonunda Giresun'da yayla şenliklerinin başlamasının amacının yayla turizminin gelişmesini amaçlamak olduğunu belirtmiştik. Giresun'da düzenlenen yayla şenliklerinden en öne çıkanı Kümbet Yayla Şenliği olmuştur. Geniş bir şenlik alanı olan, diğer yayla şenliklerine göre iyi bir organizasyona sahip olan şenlik kısa sürede Giresun'da en çok bilinen ve en çok katılıma sahip olan şenlik haline gelmiştir. 1990'lı yıllarla birlikte şenlik ulusal düzeyde de tanınır hale gelmiş, şenlik sayesinde yaylanın tanınırlığı artmış ve şenlik dışında da çok sayıda ziyaretçiyi kendisine çekmeyi başarmıştır. Bu şekilde şenlik amacına ulaşmış, yayla turizmine büyük katkı sağlamıştır.

Kümbet Yaylası'nın turizm faaliyetlerinin artması yayladaki ekonomik faaliyetlerin de değişimine sebep olmuştur. Yaylada daha önceleri ana ekonomik faaliyet olarak tarım ve hayvancılık yapılırken tanınırlığın artmasıyla birlikte turizme bağlı ekonomik faaliyetler öne çıkmıştır. Yaylada otellerin, pansiyonların, restoranların, kafelerin, yerel ürün ve hediyelik eşya satan dükkanların açılması ve bunların sayısının her yıl artması yaylanın ekonomik faaliyetinin dönüşümünü göstermektedir. Turizme dayalı yeniden şekillenen Kümbet Yaylası, şehrin hayatından bunalan, doğaya yakın bir yerde yaşamak isteyen insanların ilgisini çekmiştir.

Yayladan 10 yıl önce ev satın alan ve Almanya'da çalışıp yazları burada vakit geçiren Ömer, yaylaya gelme sebeplerini şöyle anlatıyor;

"Ben Giresunluyum, Almanya'da çalışıyorum. 10 yıl oldu buradan ev alalı. 2-3 sene kiralık ev tutup kalmıştım sonra ev alayım dedim. Yeşilliği, doğayı seviyorum. Aylarca gece gündüz çalışınca şehirden bunalıyor insan. 1-2 ay çocuklarla eşimle burada vakit geçiriyoruz. Hem burada dükkanlar filan da çok var, bir şey canın istedi mi gidip alıyorsun. İnsan kalabalığı gündüz oluyor ama onlar hep çarşı tarafında. Evlerin olduğu tarafa sadece evi olanlar geliyor. Bahçede mangalını yap, semaverde çayını iç kimse sana karışmaz. Buradan Giresun'a inesim bile gelmiyor." (Ömer, 46 yaşında, Almanya'da yaşıyor)

Kümbet Yaylası'nın hem doğanın içinde yeşillik bir alanda olması hem de bölgedeki diğer yaylalara göre daha fazla imkana sahip olması yaylayı cazip hale getirmektedir. Yaylaya yerleşenler insanlar, yaylanın bu cazibesi sebebiyle buraya yerleşmiştir.

Kümbet Yaylasının tanınırlığının artmasıyla birlikte öncelikle günü birlik olarak yaylayı ziyaret edenlerin sayıları da artmaya başlamıştır. Yaylada uzun yıllardır esnaflık yapan kişiler, yaylanın çok eskiden de bölgede bilindiğini fakat şenliğin yapılmasından sonra yaylaya olan talebin arttığını belirtmektedirler;

"Kümbet'in en meşhur şeyi şenliğidir. Uzun yıllar önce burada şenlikler yapılmaya başlandı. Herkes duydu. Hatta Sakıp Sabancı bile ağalık yaptı şenlikte. Şenlikler sayesinde burası daha çok bilinir oldu. Çok eski zamanlarda buraya gelen olurdu. Et yemeye gelirlerdi. Böyle lokantalar tek tük vardı. Genelde bir kafile gelir, çayır tarafına doğru gidilir, mangal yapılıp eğlenilirdi. Bu şenlikler başladıktan, burası duyulduktan sonra herkes bilir oldu buraları. Şenliğin faydası çok oldu." (Hasan, 68 yaşında, Kümbetli, esnaf)

Hasan'ın da dediği gibi otel, lokanta, fırın gibi işletmelerin sayısının şenlikler düzenlenmeye başladıktan sonra oluşan taleple birlikte artıyor. Bu durum bize yayla şenliğinin başlangıcından sonra yaylaya çok sayıda ziyaretçinin gelmeye başladığını gösteriyor.

Yaylaya ilk gelenlerin ev satın almaları veya kiralamaları, yaylanın tanınır olmasıyla birlikte daha da artmıştır. Bu şekilde yaylada bir emlak piyasası oluşmuştur. Yaylaya olan talebin artmasıyla birlikte yayladaki ev fiyatları da artmıştır. Bu da yaylaya yerleşenlerin daha yüksek bir gelire sahip

insanlardan oluşmasını sağlamıştır. Mekânın değer artışı, emlak fiyatlarını arttırmış, emlak fiyatlarının da artışı bölgeye yerleşen insanların daha yüksek ekonomik gelir grubundaki insanlardan oluşmasını sağlamıştır. Bu durum soylulaştırma süreçlerinde gördüğümüz emlak fiyatlarının yükselişinin (Lees, Slater, & Wyly, 2008, s. 5), Kümbet Yaylası örneğinde de yaşandığını göstermektedir.

20 yıldan fazladır yaylada yaşayan ve bu süreçte yaylaya yerleşenlerle yaptığımız mülakatlarda, "Yaylayı şenlikler sayesinde duyduk." veya "Günübirlik birkaç kez geldikten sonra yerleşmeye karar verdik." cevaplarını aldık. İlk gelen kişilerin emekli olduktan sonra yayladan ev aldıkları görülüyor. 1990'lı ve 2000'li yılların başında 50 yaşın biraz üstündekilerin de emekli olabilmesi sayesinde bu insanlar emeklilik ikramiyeleri ile yayladan ev almayı tercih etmişlerdir. İlk yıllarda ev fiyatlarının çok pahalı olmadığını ifade etmektedirler. O zamanki emekli ikramiyeleriyle rahatlıkla ev alabildiklerini belirtiyorlar. Bu evlerin fiyatlarının zamanla arttığı, daha sonra yaylaya yerleşenlerle yapılan görüşmelerde ortaya çıkıyor. Böylece yayladan ev alma talebinin artmasıyla fiyatların yükselmeye başladığı görülüyor.

Yaylaya gelen ilk kişiler genellikle Giresun'un kent merkezinde veya ilçelerinde çalışıp emekli olmuş ve emekli olduktan sonra yazları burada kalmak için ev satın almış veya kiralamış kişiler. Bu kişilerden şimdi hayatta olanları yetmişli yaşlarında olan insanlar. Her yaz başında yaylaya geliyor ve güz aylarında tekrar kente geri dönüyorlar. Yaşlı oldukları için fındık toplama gibi işlerde pek çalışmıyorlar. Çok azı fındık toplamak için Ağustos ayında köyüne dönüyor. Fakat fındık toplamasa bile ailesinin yanında kalmak için köylerine bir süreliğine dönen insanlar bulunuyor.

"*Bizim Keşap'ta köyümüzde fındığımız oluyor çok şükür ama ben fındık toplayamıyorum artık. Belimde rahatsızlık var, eğilip kalkamıyorum. Benim hanım topluyor. Onunla birlikte köye gidiyoruz fındık zamanı. Gurbetten çocuklar da geldi. Evi kitleyip, gideceğiz köye. Ben fındık toplamasam da köy neşeli oluyor fındık zamanı. Herkes köyde oluyor. Fındığı patosa çektirip[4] kuruttuktan[5] sonra tekrar Kümbet'e geliyoruz. Tabi o zaman buralar da sessizleşiyor millet gitmeye başladığı için. O vakitleri de güzel oluyor buranın. Sonra havalar soğuyunca Ekim gibi Keşap'taki evimize gidiyoruz." (Mustafa, 66 yaşında, Keşaplı, emekli)*

İlk gelenlerden sonra buraya yerleşenler ise daha geniş bir skalada karşımıza çıkmaktadır. Almancı diye tabir edilen Avrupa'da emekli olmuş kişiler, emekli olduktan sonra Giresun'a geri dönmekte, ya Giresun'un kent merkezinden ya da ilçelerinden bir ev almaktadır. Eğer köyde evleri varsa

[4] Fındığın patos ismi verilen makine yardımıyla yeşil dış kabuğundan ayrılma işlemi.

[5] Fındık patosa çektirildikten yaş şekilde olduğu için belirli bir süre güneşte kurutulmaktadır. Fındık tüccarları, kuru fındıkları yaş fındıklara göre daha fazla tercih etmektedirler ve daha yüksek kilo başına fiyat vermektedirler. Bu yüzden fındık üreticileri, fındıklarını olabildiğince fazla kurutmak istemektedirler.

bu eve yerleşmekte, evleri yoksa arazilerine ev yapmaktadırlar. Ek olarak da yazları kalmak için yayladan ev almaktadırlar. Bu insanların gelmesi yayladaki soylulaştırma sürecinin en önemli noktalarından birisidir. Çünkü bu insanların yaylaya yerleşmesi yayladaki sosyo-ekonomik durumda da bir değişiklik yaratmaya başlatmıştır. Avrupa'dan gelen insanlar Giresun'dan gelenlere göre daha fazla maddi imkânlara sahiptir. Emekli ikramiyeleri yüksektir ve ellerinde daha çok para bulunmaktadır. Giresun'dan gelen veya başka bir şehirden gelen insanlara göre ekonomik olarak daha iyi durumdadırlar. Bu durum evlerinin önündeki arabalardan, evlerinin görüntüsünden ve evlerinin içindeki eşyalardan rahatlıkla görülmektedir. Yaylada yaşayan insanlar ev fiyatlarının da onlar geldikten sonra artmaya başladığını belirtmektedir. Yaylayla evlerini veya arsalarını satanlar, Avrupa'dan gelenlerin ekonomik durumunu göz önüne alarak daha pahalı satmaktadırlar. Belki de soylulaştırmanın asıl başlangıcı olarak onların yaylaya yerleşmeye başladığı dönemi gösterebiliriz.

İstanbul gibi büyükşehirlerde yaşayan ve emekli olduktan sonra veya yazları tatil olarak buraya yerleşenlerin de buradan konut alması veya kiralaması ile birlikte yaylada büyük bir yerli olmayan nüfus oluşmaya başladı. Özellikle yaz aylarında yoğun bir yerli olmayan nüfus oluşmaya başladı. Artık kış aylarında yerli halk yaylada yaşarken yaz aylarında onlara yerli olmayan bir nüfus dâhil olmaya başladı. Bu süreçle birlikte yaylanın da sosyo-ekonomik durumu değişmiş oldu. Hem yaylaya yeni yerleşenler hem de günübirlik ziyaretçilerin ihtiyacını karşılamak için işletmeler kuruldu. Yaylada tarım ve hayvancılık gibi geleneksel faaliyetler yerine daha çok turizm faaliyetleri diye niteleyebileceğimiz otelcilik, lokantacılık, hediyelik eşya satan dükkânlar açma, gelen ziyaretçiler için doğal ve organik ürün satma gibi işler yapılmaya başlandı. Yaylanın yerli halkı artık açılan otellerde, işletmelerde çalışmaya, kendi ürünlerini satmaya başladı.

Bu soylulaştırma sürecinin çok uzun yıllar önce başlaması yaylaya ilk gelenlerin artık yaylanın yerlisi gibi olmasına neden oldu. Artık 1990lı yıllarda yaylaya yerleşen insanlar, bir nevi yaylanın eskilerinden olmaya başladı. Onlar geldikten sonra yaylada jenerasyon değişiminin yaşanması artık yaşça küçük olan yerlilerin o insanları da yaylanın yerlisi olarak görmeye başlamasına sebep oldu. Özellikle yaylaya ilk yerleşenlerle konuştuğumuzda onların bu süreç yerli halk gibi anlattıklarına şahit olduk. Onlardan sonra gelen insanlara karşı olan sözleriyle, yerli halkın onlar için kullandığı ifadelerin benzer olduğunu gördük.

4.5. İnsan-Mekan İlişkisi

İnsan mekân ilişkisi belki de kırsal soylulaştırma ile klasik kentsel soylulaştırma arasındaki en dikkat çeken farklılıklardan birisidir. Kentteki klasik soylulaştırmada mekânın değişime uğramasıyla birlikte soylulaştırma süreci başlamakta ve bu süreç mekânın dönüşümüyle birlikte tamamlanmaktadır. Bu duruma en çok yeni inşa yoluyla soylulaştırmada rastlanmaktadır. Yeni inşa yoluyla soylulaştırma özellikle son yıllarda sıkça görülmektedir. Bu soylulaştırma türüne en iyi örnek kentsel dönüşüme uğramış mahalleler üzerinden verebilir. Kentsel dönüşüme uğramış bir mahallede, evler belirli bir süre

zarfında el değiştirilip yıkılır ve daha sonra bu evlerin yerine yapılmış evlere yeni insanlar yani soylulaştırıcılar yerleşir ve böylece süreç tamamlanmış olur.

Kırsal soylulaştırma süreçlerinde, klasik kentsel soylulaştırma sürecinden farklı işleyen bir süreç bulunmaktadır. Buradaki en önemli nokta mekânını değişkenliğinin az olmasıdır. Kentte mekânın yapısının değişmesi soylulaştırmanın önünü açan bir durum olarak ortaya çıkarken kırsal soylulaştırmada mekânın değişimi çok azdır. Kırsal soylulaştırmada, soylulaştırıcıların oraya yerleşmesindeki ana amaç mekândır. Onlar kırsal bir bölgeyi değiştirmek için değil o mekânda yaşamak için oraya gelirler. Yayla gibi yeşillik içinde, havası temiz, doğal bir mekâna sonradan yerleşen insan burayı yaylanın bu özelliklerinden dolayı tercih etmiştir. Bu kişinin mekânı değiştirmek gibi bir amacının olması çok zordur. Bu kişinin en son isteyeceği şey bu mekânın değişip özelliklerini kaybedecek olmasıdır. Fakat soylulaştırmanın dışındaki turizm amaçlı bazı faaliyetler mekânın doğal görünümünü kaybetmesine sebep olabilir.

Mekânın değişip kendine özgü yapısının dönüşmesi sorunu insanların karşı çıkmasına rağmen bazı Karadeniz yaylalarında gerçekleşmiştir. Trabzon'un Uzungöl Yaylası bu değişimi en çarpıcı şekilde yaşayan yaylalardan biri olmuştur. Yaylanın büyük bir ilgiye sahip olmasını sağlayan gölüm etrafının değişime uğraması yaylanın karakteristik özelliğine büyük darbe vurmuştur (Görsel *16*). Büyük bir turist yoğunluğuna sahip olan yaylanın turistlere daha iyi hizmet vermek ve onlardan daha fazla gelir elde etmek için dönüşüme uğraması mekânın değişmesine sebep olmuştur. Yeşillikler içerisinde olan ve gölün etrafında kurulan yayla, gölün etrafına açılan otel, restoran ve bazı küçük işletmeler yüzünden şekil değiştirmiştir. Yaylanın tam ortasındaki yeşillik doğal alanın yerini beton yapılar almıştır.

Uzungöl Yaylasındaki bu durum Kümbet Yaylası'nda yaşanmamaktadır. Bunun en önemli sebebi turizm açısından Kümbet'in Uzungöl'den daha az ilgi çekmesidir. Kümbet Yaylası ne kadar Karadeniz'in en bilinen yaylalarından birisi olsa da ulusal ve uluslararası düzeyde Uzungöl Yaylası kadar bilinen bir yayla değildir. Büyük bir turist yoğunluğunun olmaması bu şekilde turistlere hizmet verecek mekânların açılmasını da gerektirmemiştir. Yayladaki otel, pansiyonlar, restoranlar ve işletmeler bölgeye gelen turistlere yeterli hizmeti verecek sayıdadır. Bu sebepledir ki yaylada büyük bir mekân değişimi yaşanmamıştır. Son yıllarda yapılan otellerin de daha çok doğal yayla evlerinin örnek alınarak yapılması ve bunların çevreye yayılarak doğal görünümü bozmayacak bir şekilde inşa edilmesi yaylanın görünümü korumasına yardımcı olmuştur.

Yaylanın görünümünü bu şekilde korumuş olması yukarıda da bahsettiğimiz gibi yaylaya sonradan yerleşen insanlar için çok önemlidir. Ayrıca yaylanın çok kalabalık olmaması da onların istedikleri şeylerdendir. Bu yüzden yöreye yerleşen insanlar bu mekânın yapısını bozmayacak bir şekilde buraya yerleşmişlerdir. Dışarıdan bakıldığında sonradan gelenlerin evleri ile oranın yerli halkın evleri arasında gözle görülür farklar bulunmamaktadır. Elbette çok eski yapılan ahşap evlerin tamamı oranın yerlilerine aittir. Evlerin altlarında hayvanları için yaptıkları ahırlar bulunmaktadır. Fakat bu

evlerin sayısı gitgide azalmaktadır. Yıkılan evlerin yerine genellikle iki katlı evler yapılmakta. Eski evin sahibi ya iki katı da kendisi kullanmakta ya da sıklıkla karşılaştığımız şekilde bir katı kiraya vermekte veya satmaktadır. Bu şekilde hem evler yenilenmekte hem de yaylaya yeni insanlar yerleşmektedir (Görsel *17*).

Karadeniz'de son 30-40 yılda klasik ahşap evlerin yerini betondan yapılmış düz iki katlı evler almıştır. Kümbet Yaylası'nda da aynı mimari yapıyı görmekteyiz. Eski evler ahşap klasik yayla evleriyken daha yeni evler betondan yapılmaktadır (Görsel *18*). Karadeniz'de ahşap evlerin yerini beton evlerin almasının sebebini, yaylada evini yakın bir zamanda yenilettiğini söyleyen Nedim şöyle anlatıyor;

"Bizim buralar yağmurlu hep. Evi komple ahşap yapsan evin çatısından sağından solundan yağmur damlıyor. İyi malzeme kullanman gerekiyor. Zaten her şey pahalı, ahşaptan ev yapsan para dayanmaz. İnsanlar buralardaki evlerine o kadar çok para harcamaz. Betondan yapıyorsun evi, sonra sıvasını yapıyorsun. Ben hemen yaptım sıvayı. Aşağıda (sahil kesimi) istediğin zaman yap sana kimse karışmaz. Aşağıdaki evlerde dışı iyi olsun diye filan bakılmaz. Buralarda ev yapanların aklına ahşaptan yapayım filan hiç gelmez." (Nedim, 54 yaşında, Kümbetli)

Nedim'in de dediği gibi Giresun'un sahil kesimindeki köylerinde sıkça görülen sıvasız evler, Kümbet Yaylası'nda çok az sayıdadır ve hemen hepsi boyalı durmaktadır. Yaylanın çarşısından hemen yandaki küçük tepelere yapılmış beyaz, pembe veya sarı renklerle boyalı evler görünmektedir. Yine de Uzungöl yaylasında gördüğümüz, doğal hayatı bozan bir yapılaşma söz konusu değildir. Bu yapılar yaylanın çayır ve ormanlık alanının dışında yer almaktadır. Yaylanın çarşısı zaten beton yapılardan oluştuğu için bu evler kamufle olabilmektedir (Görsel *19*). Yine de bu evlerin ve çarşıdaki yapıların yayla yapısına uygun şekilde yapılmasının daha uygun olabileceğini söylenebilir. Bir süre önce bu yapıların bir kaçının görünen yüzleri ahşap kaplamayla örtülmüş fakat yine de yapının görünümünde büyük değişiklikler oluşturmamıştır.

Kümbet Yaylası'ndaki evine sadece izin günlerinde gelen, aslen Keşaplı olan ve inşaat işleri yapan Hüseyin, kendisiyle yaptığımız görüşmede yayladaki evlerle ilgili şu sözleri söylüyor;

"Yayladaki evlere güneş enerjilerini biz takıyoruz. Su tesisat işlerini biz yapıyoruz. Hem benim burada evim var. Her yıl yeni evler yapılıyor, şimdi de 1-2 iş aldım. Onların işlerini biz yapacağız. Buradaki evler gördüğün gibi, evleri yaptıran böyle yapılsın istiyor. Köylerde de bu şekil ev yapıyoruz. İnsanların isteği böyle. Bazıları ahşap kaplıyor sonradan o kadar. Kümbetlilerin pek sıkıntısı yok öyle köy evi olsun, ahşap olsun diye. Buraya gelen zaten 2-3 aylık geliyor. Orada da eve değil, manzarasına, havasına, suyuna geliyor. Öyle lüks yapılmıyor burada evler."(Hüseyin, 43 yaşında, Keşaplı, inşaat işleri yapıyor)

Evlerin bu şekilde bir mimaride olmasının buraya yerleşen kişiler tarafından bir soruna sebep olmadığı görülmektedir. Onların zaten buraya yerleşme amaçlarının bu olmadığı açık bir şekilde

gözlemlenmektedir. Onların buraya yerleşmelerindeki en büyük amaç buranın kente göre daha sakin, sessiz olması ve yeşillikle dolu doğal bir mekân olmasıdır. Ayrıca buraya yerleşen insanların bu şekilde bir mekân yapısına alışık olmaları da onların buraya uyum sağlamasına kolaylık sağladığı ortadadır. Onların sahil kesimlerine yakın köylerde yaşadıkları evlerle, burada yaşadıkları evler arasında büyük farklar yoktur. Orada da bu şekilde iki katlı beton evlerde yaşamaktadırlar. Sadece bulundukları mekân farklı olduğu için burayı tercih etmektedirler.

Yaylaya her yıl düzenli gelen insanlar her geldiklerinde yaylaya bir ya da iki yeni evin eklendiğini veya eklenmek üzere olduğunu söylemektedirler. Bu evler yukarıda da bahsettiğimiz gibi ya eski evlerin yerine ya da boş arazilerin üzerine yapılmaktadır. Bu durumun her yıl göze batmayan bir şekilde gerçekleşmesi mekânın büyük bir değişime uğramadığını ve soylulaştırmanın yavaş bir şekilde ilerlediğini göstermektedir. Fakat son yıllardaki değişimlere baktığımızda yaylanın bölgede kendisine benzer yaylalara göre daha fazla mekânsal değişim yaşadığı görülmektedir. Ayrıca yeni yapılan binaların otel gibi turistik işletmelerden daha çok konut olması buraya kalıcı olarak yerleşen insanların daha çok olduğu ve soylulaştırıcı dediğimiz yerli insanların sayısının artmaya devam ettiği anlaşılmaktadır.

4.6. Soylulaştırıcılar ve Yerli Halk Arasındaki İlişkiler

Soylulaştırma süreçlerinde veya soylulaştırılmış mekânlarda en kritik noktalardan birisi soylulaştırıcılar ve o bölgede yaşamakta olan yerel halk arasındaki ilişkilerdir. Kentsel soylulaştırmada bu durum daha çok ekonomik sınıfsal bir ayrım olarak karşımıza çıkar. Bu sınıfsal farklılıkların beraberinde getirdiği kültürel farklılıklar da olabilir. Bir üst sınıfa ait yaşam tarzı ile daha alt sınıfa ait insanların yaşam tarzları arasında çatışmalar olabilir. Bu durum mekânsal yenilenmenin olmadığı fakat soylulaştırma sürecinde olan yerlerde daha çok görülür. Kentsel dönüşüme uğramış mekânlarda ise bu çatışmanın yaşanabileceği bir ortak alanın oluşması çok zordur (Smith & Phillips, 2001). Çünkü bu mekânın yenilenmesi ile birlikte yerel halk zamanla o bölgeden ayrılmaya başlar. Bu süreç soylulaştırıcıların gelmesi, yerel halkın gitmesi şeklinde devam eder. En sonunda yerel halk oradan tamamen ayrılır ve orası soylulaştırılmış bir bölgeye dönüşür. Bu yüzden soylulaştırıcı ile yerel halk arasında bir çatışma nadir olarak görülür. Yerel halkın bu soylulaştırma sürecine olan tepkisi daha çok bu sürecin başında negatif bir şekilde olur. Eğer bu kentsel dönüşüm süreci yerel halk ile anlaşmalı bir şekilde sürdürülmediyse bu süreci yürüten aktörlerle yerel halk arasında bir çatışma meydana gelebilir. Bu gerginlik özellikle kamulaştırma ile yapılan kentsel dönüşüm faaliyetlerinde sıkça görülür (Clay, 1979).

Kırsal soylulaştırma süreçlerinde gruplar arasındaki ilişki kentsel dönüşümle oluşan soylulaştırma süreçlerinden farklılık gösterir. Kırsal soylulaştırmada yerel halkın bölgeden ayılması gibi bir zorunluluk yoktur (Uslu, 2004). Örneğin mekânsal değimin kuvvetli bir şekilde yaşandığı yerlerde kaçınılmaz olarak yerel halk ve soylulaştırıcılar arasında yer değiştirme yaşanır. Fakat mekânsal

değişimin az olduğu yerlerde yerel halk yer değiştirmeyebilir.Mekânsal değişimin büyük olmadığı, yerel halkın kendi evlerini soylulaştırıcılara sattığı veya kiraladığı bir yerde bu yer değiştirmenin olması beklenemez. Kümbet Yaylası'ndaki durum da bu şekildedir. Yaylada yerliler kendi evlerini yenileyip bir katını yeni gelen insanlara kiralamakta veya satmaktadır. Böylece iki grup arasında bir komşuluk ilişkisi oluşmuştur. Bu ilişki bazı konularda dayanışma içerisinde olmalarını sağlarken bazen de farklılıklar ortaya çıkar ve çatışma meydana gelir. Dayanışmanın meydana geldiği durumlar genellikle mekânın sorunları ile alakalıdır. Aynı mekânda yaşadıkları için o mekânın sorunu ortak bir sorundur (Kılıç, 2020).

Kümbet Yaylası örneğinde iki grupla (yerli halk ve sonradan yerleşenler) yapılan görüşmelerde benzer altyapı şikâyetlerini dile getirdikleri görülmüştür. Örneğin iki gruptan insanlar da bazı zamanlarda su sıkıntıları yaşandığı konusunda şikâyetlerini dile getirmiştir. İki grup da bu sıkıntı dolayısıyla aynı problemleri yaşadıkları için bir dayanışma içerisindedir. Fakat bu dayanışma iki grubun bir ortak eylemine dönüşmemekte sadece ortak söylemlerine yansımaktadır.

İki grup arasında aynı söylem birliği diğer yaylalar ile Kümbet Yaylası arasındaki hizmet farklılıklarının şikâyet edilmesinde de ortaya çıkmaktadır. Kümbet Yaylası, Giresun yereli ölçeğinde Kulakdere Yaylası ile karşılaştırılmaktadır. Bir yaylaya yapılan hizmetler diğer yaylanın sakinleri tarafından kendilerinin yaylasına da yapılması istenmektedir. Kümbet Yaylası'nda iki gruptan da kişilerle yapılan ortak konuşmalarda konu Kulakdere Yaylası'na son yıllarda yapılan hizmetlere gelmekte ve o yaylanın kendi yaylalarından daha fazla hizmet aldığı söylenmektedir.

İki gruptan insanların Kümbet Yaylası hakkında söyledikleri sözlerde de bir ortaklık oluşmaktadır. Hem yerli halk hem de sonradan buraya yerleşen insanlarla yapılan görüşmelerin başlarında Kümbet Yaylası'ndan aynı övgü dolu sözlerle bahsetmektedirler. Kendi aralarındaki sohbetlerde ise daha çok yaylanın sorunları hakkında konuşmaktadırlar. Diğer yaylalar hakkında ortak tutum sergilemeleri ve Kümbet Yaylası'nı yabancı bir kişiye aynı şekilde tanıtma çabalarından buraya yerleşen soylulaştırıcı grubun da artık bir "Kümbetli" olarak davranmaya başladığı görülmektedir.

Kümbet'in çarşısında uzun yıllardır kıraathane işleten bir Turan, sonradan gelenlerin zamanla Kümbetli olması ile ilgili şu ifadeleri kullanıyor;

"Buraya esnaflık için veya oturmak için gelen bir esnaf ilk başlarda belirli zorluklar yaşıyor tabi ki. Fakat zamanla o da buralı oluyor. Biz bir sorun yaşıyorsak o da aynı sorunu yaşıyor. Şikayet ettiğimiz bir şeyden o da şikayet ediyor. O da Kümbetli oluyor artık." (Turan, 47 yaşında, Kümbetli, kıraathane işletiyor)

Yukarıdaki sözler kırsal soylulaştırmanın kenttekilerden neden farklı olduğunu gösteriyor. Kırsala yerleşen insanlar orada yaşayan insanları yerlerinden etmiyor. Onlarla ortak bir alanı paylaşmak durumunda kalıyorlar. İki grup da rahat ve huzurlu yaşamak için bir komşuluk ilişkisi kuruyorlar. Yaylanın problemleri herkesi etkilediği için bu iki grup Kümbetli olmak paydasında buluşuyor. Fakat

bu iki grup bazı konularda birbirlerinden ayrılıyor ve böylece yerli ve sonradan gelenler olarak bir ayrım oluşuyor. İki gruba ayrılmış olan yayla sakinleri arasında bir süre sonra çatışmanın meydan geldiği görülüyor.

İki grup arasındaki ilk görülen çatışma yaylanın ortak alanlarının paylaşımı konusunda gerçekleşiyor. Yaylada kişilere ait büyük arsalar az sayıda bulunmakta. Genellikle insanların evlerinin önünde tarlalar mevcut. Bu tarlalar büyük ölçekte değiller. Daha çok kendilerine yetecek kadar ürün ekiyorlar. Bu alanlar yaylada kişiye özel alanlar bulunmamakta. Meralar ve ormanlık alanlar yayladakilerin ortak alanları. Yaylada orman denetimlerinin sık olmasından dolayı ağaç kesimi yapmak oldukça sıkı bir denetime tabi tutuluyor. Fakat ormanlık alanlarda yetişen mantar, çilek gibi ürünler isteyen herkes tarafından toplanabiliyor. İki grup arasında bu gibi ortak alanlardaki ürünler konusunda bir çatışma meydana geliyor. Yerli halk, sonradan gelenler tarafından bunların toplanmasına tepki gösterirken, diğerleri ise bu ürünlerin yaylanın ortak ürünleri olduğunu söylüyor.

Aslen Keşaplı olan, Kümbet Yaylası'nda yaklaşık 20 yıldır evi olduğunu söyleyen, eşi ile birlikte Almanya'da çalışıp emekli olan ve sadece yazları Türkiye'ye gelen Hatice, sürekli bir şekilde yerlilerle bu konuda tartıştıklarını söylüyor. Birçok görüştüğümüz kişi gibi yaylada insanlarla iyi bir ilişkileri olduğunu söylüyor fakat daha sonra yerliler ile aralarındaki tartışmadan bahsediyor;

"Bizim burada bir sıkıntımız yok ama bu Kümbetliler bizim mantar toplamamıza karışıyor. Ormandaki mantarların hepsi sanki onların. Geçen gün misafirlerimiz geldi, onlar da Almancı, onlarla birlikte ormana mantar toplamaya gittik. Bize laf söylüyorlar gelip buraya mantar bırakmadınız diye. Sanki ormanda mantar bitiyor. Mantarları toplayıp aşağında 100 liraya satıyorlar. O mantarlar sanki kendi bahçelerinden. Hepsi ormandan toplanmış. Biz biraz mantar toplayınca hemen laf ediyorlar." (Hatice, 69 yaşında, Almanya'da yaşıyor, ev kadını)

Hatice'nin söylediklerine bakıldığında Kümbet içerisinde *Kümbetliler* ve *Kümbetli olmayanlar* arasındaki ayrışmanın olduğu görülmektedir. Bu iki grup, diğer yaylalarla aralarındaki yerel rekabette veya yaylanın genel sorunları üzerinde bir mutabakata varıp Kümbetli olma paydasında buluşmaktadırlar. Fakat yaylanın içerisinde birbirleriyle yaşadıkları problemlerde gerçek Kümbetli ve sonradan Kümbet'e yerleşenler ayrışması yaşanmaktadır. Bu ayrışma, ortak alanın paylaşımı ve ortak alanda yetişen ürünlerin toplanması üzerinden süren tartışmalarda net bir şekilde görülmektedir

Mantar gibi yaylada ortak alanda yetişen ürünler konusunda sonradan gelenlerin genel argümanı onların bunu kendilerine yetecek kadar topladıkları üzerine. Onlar bu ürünleri satmadıklarını, sadece kullanacakları kadarını aldıklarını söylüyorlar. Yerel halkın bu ürünleri satmak için gereğinden fazla aldıklarından bahsediyorlar. Sonradan gelenlerin de dediği gibi yerel halktan bazıları bu ürünleri çarşıya kurdukları küçük tezgâhlarda satıyor. Sadece Kümbet Yaylası'nın içinde değil yayla yoluna giderken de yol kenarlarında mantar satan birçok insan mevcut. Yaylaya günü birlik gelen insanlar tarafından bu

mantarlar satın alınıyor. Yaylaya sonradan yerleşen insanlar ise mantar bu mantarları ormanlık alana gidip toplamayı tercih ediyorlar.

Yerel halk mantar toplama konusunda sonradan gelenlerin gelip kendi ürünlerini aldıklarını söylüyor. Yaylanın yerlisi olan ve küçük bir tezgâhta kendi yetiştirdiği ürünleri satan Gülizar, sonradan gelenlerin ormandan sürekli mantar topladığını ve bu mantarların aslında kendi köylerine ait olduklarını söylüyor.

"Bu mantarlar bizim köyümüzün mantarları. Sürekli ormana gidip bizim mantarlarımızı topluyorlar. Onlar buralı değil, onların aşağıda köyleri var. Gidip kendi köylerindeki mantarları toplasınlar. Onların yüzünden bize mantar kalmıyor. Hepsinin köyünde de bağı bahçesi var." (Gülizar, 68 yaşında, Kümbetli, pazarcı)

Gülizar'ın söyledikleri, Kümbet Yaylası'nın yerlileri tarafından sonradan gelenler hakkında söylenmiş belki de en çarpıcı ifadelerdir. Mantar toplama konusundaki çatışma, yayla içerisinde önemli bir ayrışmayı gözler önüne seriyor. Kümbet Yaylası'nın yerli halkı, bir anlaşmazlık durumunda kendilerini Kümbetli olduğunu diğerlerinin ise burada hakkının olmadığını ifade ediyor. Kırsal soylulaştırmada yerel halkın yerinden edilmemiş olmaması, soylulaştırıcılarla aynı yerde yaşamaya başlaması bu gibi çatışmaları doğurmaktadır. Genellikle yerel halk, kırsal kesimdeki ortak alanlar için daha sahiplenici bir tavır sergilemektedir. Soylulaştırıcılar tarafından karşı çıkıcı bir tavırla karşılaştığında ise tepkisi onların bu yerde haklarının olmadığı üzerine şekillenmektedir.

Yaylanın yerlileri ile sonradan yaylaya yerleşen Keşaplılar arasında da bir gerilim mevcuttur. Yaylaya sonradan yerleşen ve soylulaştırıcılar diye tabir ettiğimiz grubun içerisinde Keşap'tan gelenler oldukça fazladır. Yaylanın yerli sakinleri tarafından Keşaplılar diğer soylulaştıracılardan farklı bir konulmaktadır. Yerlilerle yapılan görüşmelerde yabancı olarak adlandırdıkları Keşaplılarla farklı bir iletişimleri oldukları görülmüştür. Yayladaki yaşamlarında gördükleri olumsuz değişimlerde Keşaplıları işaret etmektedirler. Yaylanın giriş yolundaki pazar yerinde yerel hediyelik eşyalar satan Fatma, aralarındaki gerilimi şu ifadelerle anlatmaktadır;

"Bu yabancılardan Keşaplılarla pek anlaşamıyoruz. Öyle büyük bir kavga yaşamadık ama onlarla çok tartışıyoruz. Yayladakiler de onları pek sevmiyor. Ormandaki mantarları alıyorlar, ters ters bizlerle konuşuyorlar. Diğerleri ile geçinip gidiyoruz, sessizler sakinler ama Keşaplılar öyle değil. Onlarla pek geçinemiyoruz. Ne yapacaksın onlar da buradan ev tutmuş, yazın gelip oturuyorlar." (Fatma, 43 yaşında, Kümbetli, hediyelik eşya satıyor)

Fatma'nın söylediği bu gerilim, yaylanın diğer yerlileri tarafından özellikle de yaylanın kadın yerlileri tarafından dile getiriliyor. Erkeklerle yapılan görüşmelerde Keşaplılarla aralarındaki sorunlar pek fazla vurgulanmıyor. Giresun'da yaşayan yazları Kümbet'de kalan fakat Kümbet'in yerlilerinden olan Metin ile yaptığımız görüşmede neden kadınların daha çok Keşaplılarla sorun yaşadığını şöyle anlatıyor;

"Bizim bir sorunumuz yok kimseyle. Kadınlar, Keşaplılarla bazen tartışıyorlar işte. Genelde bu mantar, çilek işlerinden kavga çıkıyor. Genelde kadınlar böyle mantar filan topladığı için onlar denk geliyorlar. Birbirlerine laf edip duruyorlar. Yoksa bizim öyle bir probleminiz yok. Onlar da bizden gibi sonuçta. Gelmişler buraya yerleşmişler. Ama kadınlar aralarında pek anlaşamıyor. Özellikle bazıları varmış bu Keşaplılardan onlarla baya atışıyorlar işte." (Metin, 52 yaşında, Giresun'da yaşıyor, esnaf)

Metin anlattığı gibi gerilimin asıl noktası yaylanın ortak alanındaki tarım ürünleridir. Bu tarım ürünleri yaylada özellikle yaylanın kadınları arasında bir nevi iktidar mücadelesine dönüşmüş durumdadır. Yaylaya yerleşen Keşaplıların içerisinde de bazı kişiler bu konuda ön plana çıkmış onunla yaptıkları tartışmalar sıkça dile getirilmiştir. Yaylanın yerli kadınları ile yaptığımız görüşmelerde rahatsız oldukları Keşaplıların başında Hatice gelmektedir. Bu konuda diğer Keşaplılarla da anlaşamadıklarını söyleseler de onunla yaptıkları tartışmaları hep örnek vermektedirler. Hatice de yerli kadınlarla bu konuda tartıştıklarını, kendilerinin Keşaplı oldukları için sevilmediklerini söylüyor;

"Buradakiler Keşaplıları sevmiyor. Sanki biz onların tepelerine çıktık. Mantar toplayalım, çilek toplayalım diyoruz hemen laf ediyorlar. Sanki ormanın sahibi onlar. Ben çok kez laf ettim onlara. Bağırdım biraz. Beni görünce burun ağızları ayrı oynuyor. Buranın kadınları ile geçinemiyorum. Çok da umurumda değil." (Hatice, 69 yaşında, Almanya'da yaşıyor, ev kadını)

Hatice özelinde yaylanın yerli kadınları arasında bir gerilim mevcut fakat bu gerilim sadece kişi özelinde değil genele de yayılmış durumdadır. Yaylanın erkek yerlileri, Keşaplılarla sorunun sadece kadınlar nezdinde olduğunu söylese de Keşaplı erkekler de yaylanın yerlilerinin tutumlarından şikayetçi durumdadırlar. Görüşme yaptığımız sırada fındık toplamak için Keşap'taki köyüne gidecek olan Hasan, yaylanın yerlileri ile aralarında yaşadığı tartışmayı ve onların bu tutumunun sebebini söyle anlatıyoır;

"Ben şimdi buraya birkaç odun koydum. Hemen geliyor, 'bu odunu ne zaman alacaksın?', bu odun hep burada mı duracak?' diye başımın etini yiyor. Ben şimdi fındık toplamaya köye gideceğim, odunu da aldın oradan artık rahat rahat otursunlar burada. Keşaplılar şöyle yapıyor, Keşaplılar böyle yapıyor diye konuşuyorlar. Biz Keşaplıyız diye bize laf ediyorlar. Bunlar Kümbetli ya bize üstten üstten bakıyorlar. Kibirli kibirli konuşuyorlar." (Osman, 66 yaşında, Keşap'ta yaşıyor, emekli)

Buradaki üstten bakma, kibirli tavır takınma gibi iddiaları iki taraf da karşı taraf için kullanmaktadır. Bu sadece Hasan'ın bir şikayeti değil görüştüğümüz bazı yerli halktan kişiler de Keşaplıların böyle tavırlar içerisinde olduğunu belirtmişlerdir. Genel bir resme bakıldığında buradan ev alıp yerleşen, ortalama olarak yaylanın yerlilerinden daha iyi ekonomik imkanlara sahip olan taraf yaylaya sonradan yerleşen soylulaştırıcılardır. Keşaplıların, diğer grubu üstten bakmak ile suçlamasının altında yatan şey gerçek Kümbetli olma durumudur. Kümbet, Giresun'un en önemli yerlerinden biri olduğu için orada yaşamak önemli bir statü göstergesi olmaktadır. Yılda on binlerce insanın ziyaret ettiği bir yerde yaşamak, insanları ayrıcalıklı bir konumda olduğunu hissettirmektedir. Orada yaşayanlar

arasında sonradan gelip ev alanlar bir ekonomik statüyü gösterirken, doğma büyüme orada yaşayanlar ise gerçek Kümbetli olma statüsüne sahip olduklarını düşünmektedirler.

Keşap'tan gelip Kümbet'e yerleşenlere karşı yerel halktan duyulan rahatsızlığın birkaç sebebi bulunmaktadır. İlk önce şu belirtmek gerekir ki Kümbet'e Giresun dışından gelen insanlara karşı negatif bir tutum görülmemektedir. İki gruptan insanlarla yapılan görüşmelerde birbirleri hakkında olumsuz ifadeler kullanılmamıştır. Fakat Giresun içinden ağırlıklı olarak Keşap ilçesinden gelenlere karşı negatif bir tutum görülmektedir. Bunun en başlıca sebebi yaylaya yerleşen ilk grubun çoğunluğunun onlardan oluşması ve soylulaştırıcıların çoğunluğunun Keşaplı olmasıdır. Kümbet çarşısında kıraathane işleten Turan, Keşaplıların başka bir yerde yaylaları olmalarına rağmen bir süre sonra Kümbet'e yerleştiklerini ve burada çok sayıda olduklarını şöyle dile getiriyor;

"Normalde Keşap köylerinin yaylaları Tamdere'de. Oralarda obaları var. İşte 20-25 yıl önce Keşaplı birkaç kişi buradan ev almış. Almancı genelde bunlar. Sonra bir iki gelmeye başlamışlar. Sonradan bunların sayısı burada arttı. Bu sonradan gelenlerin çoğu da böyle böyle Keşaplı oldu. Tamdere buradan güzel değil diye, buranın manzarası yaşamı daha iyi diye burayı istiyorlar. Böyle çok kişi olunca tabi rahatsız olanlar da vardır. Benim onlarla sıkıntım yok açıkçası." (Turan, 47 yaşında, Kümbetli, kıraathane işletiyor)

Turan'ın da dediği gibi yayladaki soylulaştırıcıların çoğunluğu Keşaplı, bu yüzden sonradan gelenlere karşı olabilecek bir tepkinin adresi de Keşaplılar olmaktadır. Ortak alandaki mantar, çilek toplama gibi sorunlarda direkt Keşaplılar ile karşı karşıya gelinmesi, yaylaya gelen yabancı nüfusun çoğunlukla onlardan olması Kümbet'in yerli halkında nüfusun değişimi ve yaylada çoğunluğu kaybetme riski yaşamasını beraberinde getirmektedir. Görüşme yaptığımız bazı kişiler benzer sözlerle; "Yaylada 10 yıl sonra Keşaplılar, Kümbetlilerden fazla olur." ifadelerini kullanmışlardır. Kümbetliler çoğu kez açıkça ifade etmeseler de konuşma aralarında, yayladaki çoğunluklarını kaybetme korkusu yaşadıklarını ve yaylalarının bir Keşap yaylası olma korkusu yaşadıklarına dair işaretler vermişlerdir.

Giresun içerisindeki yerel rekabetçilik de yerel halk ile Keşaplılar arasındaki sorunun bir başka sebebidir. Giresun içerisinde yaşayan insanlar arasındaki herhangi bir etnik veya dinsel farklılık olmamasına rağmen ilçeler arasında bir rekabet gözükmektedir. Örneğin Şebinkarahisar ilçesi, hem eskiden önemli bir konumda olması ve şimdi de bağlı bulunduğu Giresun'un merkezinden uzakta olması sebebiyle il statüsü kazanmak istemektedir. Giresun'un sahil kesimindeki bölgelerde yaşayanlar ile Şebinkarahisar'da yaşayanlar arasında bir soğukluk bulunmaktadır. Keşap ilçesi ile ilgili de halk arasında anlatılan alaycı fıkralar, kullanılan tabirler arada bir rekabet olduğunu göstermektedir. Bu fıkraların herkes tarafından bilineni "çuval ve yılan" fıkrasıdır.Fıkraya göre, Keşaplı ile bir yılanı çuvala koymuşlar, yılan çıkarın beni buradan diye bağırmıştır. Bu fıkradan yola çıkılarak bir dönem Keşap'ın sahilindeki oturma alanlarına çuval ve yılan heykeli yapılmış, halkın tepkisiyle bu heykel kaldırılmıştır.

Keşaplılar, bu gibi fıkra ve hikayeleri kendilerinin aşağılanması için söylendiğini, diğer ilçelerdekilerin kendilerini çekemedikleri için böyle şeyler söylediklerini iddia etmektedirler.

Kümbet Yaylası da Giresun içerisindeki yerel rekabetin bir sahasına dönüşmüştür. Kümbetliler ve Keşaplılar arasındaki gerilimin bir sebebi de bu rekabettir. Bazı Kümbetliler, Keşaplılar hakkında konuşurken "çuval ve yılan" fıkrasını anlatıp "Keşaplı bunlar zaten, biliyorsunuz." İfadesini sıkça kullanmışlardır. Keşaplılar da bu şekil alaycı tutumun bir nevi kendilerini çekemedikleri için gösterildiğini ifade etmişlerdir. Keşaplıların, il içinde karşılaştığı tutum ve davranışlar Kümbet Yaylası ölçeğinde de karşısına çıkmış ve yayladaki soylulaştırıcılar ile yerel halk arasındaki ilişkiyi olumsuz bir şekilde etkilemiştir.

Yerel halk ile soylulaştırıcılar arasındaki ilişkilerde karşılaşılan bir başka tutum da yerel halktan bazı kişilerin soylulaştırıcılara velinimet olarak görmesidir. Soylulaştırıcılar, yerel halk tarafından yaylaya tatil yapmak için gelen insanlar olarak görülmektedir. Bir nevi 2-3 ay yaylada kalan turist gibi düşünülmektedirler. Bu durum da bazı kişilerin gözünde onları yaylaya para getiren insanlar konumuna getirmektedir. Kümbet Yaylası'nda yerel ürünler satarak geçinimi sağlayan Havva, bu velinimet-turist ilişkisini şöyle ifade ediyor;

"Bu insanlarla bazen iyi geçinemiyoruz. Ama ne yapacaksın? Onlar bizim velinimetimiz. Onlar buraya geliyorlar yazın. Biz burada 2-3 ay para kazanıyoruz sayelerinde. Şimdi onlar gelmeseler ne olur? Biz neyden para kazanacağız. Salgın zamanı kimse gelmiyordu, onlar buralara geldiler evleri var burada üç beş bir şey kazandık yine. Günlük gelenler bazen az olur, bazen çok ama onların evlerine geliyorlar sonunda." (Havva, 57 yaşında, Kümbetli, yerel ürünler satıyor)

Yaylaya yerleşen insanların düzenli bir şekilde yaylaya gelmeleri yayla esnafının düzenli bir şekilde maddi kazanç elde etmesine olanak sağlamakta. Özellikle Covid-19 pandemi sürecinde günübirlik ziyaretçi sayısının büyük düşüş göstermesi yayla esnafı için büyük bir sıkıntı yaratmıştır. Fakat o dönemde kalabalıklardan uzaklaşmak için yayladaki evlerine gelen insanlar, esnafın az da olsa kaybını telafini etmesini sağlamıştır. Bu sebepten dolayı da yayladaki esnaf için soylulaştırıcılar bir velinimet konumundadır. Soylulaştırıcılar ile yayla esnafı arasındaki ilişki diğer yayla sakinleri ile olan ilişkilere göre daha olumlu bir noktada durmaktadır.

4.7. Soylulaştırmada Devletin Etkisi

Soylulaştırma süreçlerinde devletin etkisinin olup olmaması önemli bir konudur. Şehirlerde kentsel dönüşüm aracılığıyla oluşan soylulaştırma süreçlerinde devletin etkisi çok büyüktür. Devletin elindeki kamulaştırma yetkisi, kentsel dönüşüm süreçlerinde kullanıldığında soylulaştırma süreci devletin desteği ile gerçekleşmiş olur. Devletin veya yerel yönetimlerin o bölgeye yaptıkları altyapı çalışmaları da bölgenin yapısının değişmesine sebep olabilir. Özellikle büyük şehirlerde yapılan metro, tramvay gibi hizmetler oraya bir ulaşım kolaylığı getirebilir, oradaki yaşam kalitesini arttırabilir ve böylece oradaki ev fiyatlarını, arsa fiyatlarını yükseltebilir. Böylece o bölgeye üst gelir gruplarından

insanların gelmesiyle orası bir soylulaştırma süreci geçirebilir. Bu gibi örneklerle devlet dolaylı veya doğrudan soylulaştırmanın önünü açabilir.

Kırsal kesimlerdeki soylulaştırmada yaptığı yatırımlarla direkt bir rol alabilmektedir. Kırsal kesime açacağı bir işletme, büyüklüğüne göre orada bir nüfus değişimi yaratabilir ve bölgenin yapısı değişebilir. Yatırım yapmadığı fakat otoban geçişini o bölgeden sağlama, tren istasyonu yapma gibi altyapı çalışmalarıyla ise küçük bir etki yaratabilir. Kümbet Yaylası gibi turizm potansiyeli yüksek mekânlara ise vereceği destekleme ödenekleri ile oranın turizmini geliştirebilir. Yapılacak oteller ve bölgenin tanıtımını yaparak da o bölgeye çok sayıda insanın gelmesi sağlanabilir.

Kümbet Yaylası örneğinde devletin otel gibi turizme yönelik işletmeleri bulunmamaktadır. Bölgede oteller özel işletmeler olarak geçmektedir. Kümbet Yaylası'nda Jandarma Karakolu, Sağlık Ocağı ve Orman İşletme Şefliği bulunmaktadır. Jandarma Karakolu, yayla ve bölgesinde terör tehdidinin fazla olduğu dönemlerde açık olsa son yılarda hizmet vermemektedir. Sağlık Ocağı ise Kümbet Yaylası gibi yaz aylarında nüfusu artan bir bölgeye yetecek seviyede değildir. Orman İşletme Şefliği ise bölgede ormanlık alanın geniş olması sebebiyle aktif hizmet vermektedir.

Kümbet Yaylası gibi çok sayıda ziyaretçi çeken bir bölgenin altyapısı önemli bir konudur. Altyapının iyi olması soylulaştırma süreci açısından da önemlidir. Kümbet Yaylası'na hizmetler Giresun İl Özel İdaresi tarafından verilmektedir. Yaylanın yollarını, peyzaj çalışmalarını, İl Özel İdaresi yapmaktadır. Yollar ve peyzaj çalışmaları, her yıl Kümbet Yayla Şenlikleri'nden önce tekrardan göz geçirilip yapılmaktadır. Fakat yaylada yaşayan insanların bazıları bu çalışmaların yeterli olmadığını dile getirmektedir. İl Özel İdaresi veya diğer kurumların yaylaya az hizmet götürdüklerini söylemektedirler. Yaylanın yerlilerinden olan Mustafa, şikayetlerini şöyle ifade ediyor;

"Bir bizim yaylaya bak, bir de Kulakdere'ye bak. Hizmeti oraya götürüyorlar. İnsanlar buraya geliyor, hizmet oraya gidiyor. Oranın çarşı yollarını ne kadar güzel yaptılar. Bizim burada sadece yolun kenarına ışıklar koydular. Hizmet getirdik diyorlar. Kulakderelililer hizmeti kendilerine verdiler hep. Yayla şenliği zamanı buraya gelirler kendilerini gösterirler ama hizmet olunca kendi yaylalarına yaparlar. Buradaki herkes şikayetçi yaylanın bu durumundan. Burası turistik bölge buraya yatırım gelmesi gerekiyor." (Mustafa, 52 yaşında, Kümbetli, işçi)

Mustafa'nın da dediği gibi yayla sakinleri diğer yaylalara verilen hizmetin kendilerine verilmediğini düşünmekte. Yaylanın büyük bir ziyaretçi çekmesine rağmen hizmetlerden uzak kaldığı belirtilmekte. Özellikle yaylanın iç yollarının kötülüğü şikayet edilen konuların başında gelmekte. Kulakdere Yaylası'nda bu konuda hizmet verilip Kümbet Yaylası'na bu hizmetin verilmemesi tepki çekmekte.

Kümbet Yaylası Şenliği, yine de yaylanın hizmet almasını bir şekilde sağlıyor. Sel ve heyelan yüzünden hasar gören yolların tamiratı, yayla şenliklerinden önce bitirilmeye çalışılıyor. Şenlik alanı

içerisindeki yollar şenlikten önce kontrol ediliyor. Yayla şenliğini, bir devlet kurumu düzenlemese de yerel yöneticiler tarafından gerekli desteğin verildiği şenliği düzenleyenler tarafından dile getiriliyor.

Kümbet Yaylası'ndaki kırsal soylulaştırmada devletin doğrudan bir etkisinin olduğu söylenemez. Devletin bölgeye yaptığı altyapı hizmetleri soylulaştırma sürecine bir etki etmemekte. Bu hizmetler daha çok günü birlik gelen insanların yaylaya gelmesini ve gezmesini kolaylaştıracak hizmetlerdir. Yaylanın sakinleri açısından önemli olan unsurlar; yolların sürekli açık olması, su ve elektrik kesintisi yaşanmaması gibi konulardır. Yayla sakinlerinin, yaptıkları şikâyetlerin odak noktası diğer yaylalara yapılan hizmetlerin Kümbet Yaylası'na yapılmamasıdır.

4.8. Diğer Kırsal Soylulaştırma Örnekleri ile Benzerlikler ve Farklılıklar

Kümbet Yaylası'ndaki kırsal soylulaştırma süreci, diğer kırsal soylulaştırma süreci ile benzerlikleri ve farklılıkları olan bir süreçtir. Soylulaştırma sürecinin Doğu Karadeniz'deki bir yaylada gerçekleşmesi öncelikle mekânsal olarak farlılıkları ortaya çıkarmaktadır. Türkiye'deki kırsal soylulaştırma örnekleri daha çok Ege ve Akdeniz'deki kırsal kesimlere yoğunlaşmıştır. Bunun en önemli sebepleri oradaki yerleşim yerlerinin tarihi bir dokuya, özgün konut yapısına, peyzaja ve kültürel özelliklere sahip olmasıdır. Bu yerler kültür turizmi açısından potansiyeli yüksek bölgeler olarak değerlendirilmektedir (Hekimoğlu, 2019). Kümbet Yaylası da bir turizm merkezi olmasına rağmen diğer örneklerin aksine doğa turizmine ev sahipliği yapması bir fark oluşturmaktadır.

İzmir Alaçatı (Uçak, 2012), Çanakkale Assos (Kılıç, 2020) ve Çanakkale Yeşilyurt ve Adatepe köylerindeki (Uysal & Sakarya, 2018) kırsal soylulaştırma örneklerinde kültür turizmi ile birlikte turizm soylulaştırmasının yaşandığı ve zamanla soylulaştırıcıların kalıcı hale gelmesiyle bunun kırsal soylulaştırmaya dönüştüğü görülmektedir. Kümbet Yaylası'nda da yayla turizminin zamanla bir soylulaştırmaya yol açtığı görülmektedir. Bu sebeple Kümbet Yaylası'ndaki sürecin diğer bölgelerdeki soylulaştırma süreçleriyle benzerlik taşıdığı söylenebilir.

Çanakkale Assos'daki kırsal soylulaştırma örneğinde, yerel halk soylulaştırıcıların gelmesiyle birlikte tarihi bölgedeki yerleşim yerinden ayrılıp Assos'un diğer kısmına yerleşmiştir. Klasik soylulaştırmada gördüğümüz yerel halkın soylulaştırıcıların gelişiyle bölgeyi terk etmesi sürecinin burada yaşandığı görülmektedir (Kılıç, 2020). Bu durum Kümbet Yaylası örneğinde yaşanmamıştır. Yerel halk, soylulaştırıcılarla birlikte yaşamaya devam etmiştir. Soylulaştırma süreçlerinin hepsinde yaşanan emlak fiyatlarının yükselişi Kümbet Yaylası'nda da gerçekleşmiş fakat yerel halk bundan etkilenmemiştir. Yerel halk kendi evlerini iki katlı olacak şekilde yenilemiş bir katında kendisi oturmuş diğer katını ise soylulaştırıcılara kiralamış ve satmıştır. Bu şekilde emlak fiyatlarının yükselişini kendi lehine çevirmiştir.

Kümbet Yaylası'ndaki soylulaştırma süreci Orta ve Doğu Avrupa'daki kırsal soylulaştırma örnekleri ile benzerlik taşımaktadır. Hırvatistan, Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ndeki soylulaştırma süreçleri yüksek gelir grubunda bulunan insanların mevsimlik olarak kalmak için ikinci evlerini kırsal

kesimlerden almalarıyla başlamıştır. O kırsal kesimlerde yerel halk ile soylulaştırıcılar birlikte yaşamaya devam etmişlerdir. Soylulaştırıcıların gelmesiyle birlikte o bölgelerin sosyal ve ekonomik hayatında değişiklikler meydan gelmiştir (Zwęglińska-Gałecka, 2021, s. 536-537). Kümbet Yaylası'ndaki soylulaştırıcıların da Kümbet Yaylası'ndan mevsimlik olarak kalmak için ev alması, o bölgede yerel halk ile birlikte yaşamaya başlaması ve bu süreçle birlikte bölgenin sosyal ve ekonomik hayatında değişiklikler meydana gelmesi Kümbet Yaylası ile Orta ve Doğu Avrupa'da yaşanan kırsal soylulaştırma örnekleri arasındaki benzerlikleri göstermektedir.

5. SONUÇ

Bu araştırmada kırsal soylulaştırma kavramını Kümbet Yaylası örneğinde inceledik. Türkiye'de soylulaştırma araştırmaları daha çok kentteki soylulaştırmalar üzerine yoğunlaşmaktadır. Özellikle İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerdeki soylulaştırma örnekleri üzerine durulmaktadır. Türkiye'nin kırsal bölgelerindeki bir soylulaştırma örneği üzerinde durularak özgün bir araştırma yapılmak istenmiştir. Türkiye'de sayısı az olan kırsal soylulaştırma örneklerinin aksine Karadeniz bölgesindeki bir yaylaya yoğunlaşarak kırsal soylulaştırma kavramına farklı bir pencereden bakılması amaçlanmıştır.

Kümbet Yaylası gibi yerel ölçekte tanınan bir yerde yaşanan soylulaştırma sürecinin kentte veya daha fazla tanınan turizm bölgelerindeki soylulaştırmalardan farklılığı üzerinde durulmak istenmiştir. Kırsal soylulaştırmada, ekonomik olarak orta sınıfa mensup kişiler kırsal alana yerleşmeye başlar, bölgede yerel nüfusun ekonomik faaliyetleri değişir, mekânsal değişim yaşanır, yeni yerleşim yerleri yapılır veya eski yerleşim yerleri yenilenir. Yerel nüfusun çoğunluğunun o bölgede kalmaya devam etmesiyle birlikte bölgede yerel nüfus ve sonradan bölgeye yerleşen iki grup oluşur (Smith & Phillips, 2001).

Kümbet Yaylası'na ekonomik olarak daha üst sınıftan insanların yerleşmesi, yaylanın ekonomik faaliyetlerinin değişmesi, mekânsal değişimin büyük çaplı olmasa da yaşanması, yaylanın yerlileri ile sonradan gelenler arasında diğer soylulaştırma örneklerinde gördüğümüz gibi bir ilişkinin yaşanması Kümbet Yaylası'nda soylulaştırma sürecinin yaşandığını bizlere göstermiştir. Kümbet Yaylası'ndaki soylulaştırmanın, diğer soylulaştırma örneklerine göre farklılıkları üzerinde de durulmuştur. Bu farklılıklar Kümbet Yaylası'nı özgün bir çalışma sahası olarak karşımıza çıkarmıştır.

Kümbet Yaylası'nda soylulaştırma sürecini başlatan yaylanın bir turizm merkezine dönüşmesidir. Yaylanın, Kümbet Yayla Şenlikleri ile tanınır olması yaylayı bir turizm merkezine dönüştürmüştür. Daha önceleri Giresun ölçeğinde tanınan yayla, bu süreçten sonra geniş bir ölçekte ilgi çekmeye başlamıştır. Bu ilginin getirdiği bir sonuç olarak yaylaya yeni insanlar yerleşmeye başlamıştır. Yeni insanların yaylaya yerleşmesi, turistik ziyaretçilerin artması yaylanın genel yapısını değiştirmiştir. Geleneksel yaylacılık faaliyetleri, yerini turizm odaklı faaliyetlere bırakmıştır. Hem turizmin gelişmesi, hem yaylada imkanların artması yaylanın soylulaştırma sürecini hızlandıran bir faktör olmuştur.

Yayladaki turizmin gelişmesi, turizme yönelik faaliyetlerin ve imkanların artması yayladaki insanların yaşam kalitesini artmıştır. Bu durum, yeni kişilerin yaylaya yerleşmesini arttıran bir faktör olmuştur. Ayrıca bölgenin yaşam kalitesinin artması emlak fiyatlarını da etkilemiştir. Zamanla yayladaki ev ve arsa fiyatları yükselmiştir. Ev ve arsa fiyatları, belirli bir gelir grubundaki insanların yaylaya yerleşmesine izin verir hale gelmiştir. Böylece soylulaştırma süreçlerinde gördüğümüz emlak fiyatlarının yükselişi ve daha üst gelir grubundan insanların bölgeye yerleşmeye başlaması sürecinin Kümbet Yaylası örneğinde de gerçekleştiği anlaşılmıştır.

Kümbet Yaylası'na yerleşen insanların yaylada yaşayan yerli nüfusa göre daha iyi ekonomik imkanlara sahip olduğu görülmüştür. Ekonomik olarak bir sınıflandırma yapılırken, bölgenin ekonomik durumu dikkate alınmıştır. Giresun'un büyükşehirlere göre daha küçük bir ekonomik habitata sahip olması sebebiyle bölgenin kendi içerisindeki alt, orta veya üst ekonomik sınıf kavramları dikkate alınmıştır. Yaylaya yerleşen nüfusun, yerel ölçekte iyi bir ekonomik duruma sahip olduğu görülmüştür. Yaylanın yerlilerinin ise soylulaştırma sürecinden önce geleneksel yaylacılık faaliyetleri yaptığı fakat yaylanın turizm merkezine dönüşmesi ve yeni insanların yaylaya yerleşmesiyle birlikte ekonomik faaliyetlerinin değiştiği görülmüştür. Buradan yola çıkılarak kırsal soylulaştırmanın tanımında gördüğümüz ekonomik faaliyet değişiminin burada yaşandığı anlaşılmıştır.

Yaylada soylulaştırma süreci ile birlikte ekonomik faaliyetlerin değişmesi, yerli halk için dezavantajlı bir duruma sebep olmamıştır. Yerli halkın, yaylada yazın artan nüfus ve günü birlik ziyaretçilerin ihtiyaçlarına yönelik ekonomik faaliyetlere yönelmesi onların ekonomik durumlarını olumlu yönde etkilemiştir. Geleneksel olarak tarım ve hayvancılık yapan yerel halk günümüzde lokanta, kahvehane, kafe işletmeciliği, yerel ürün ve hediyelik eşya satma gibi işlerle uğraşmaya başlamıştır. Yayladaki bakkal ve fırın gibi günlük ihtiyacı karşılamaya yönelik iş yerlerinin sayısı artmıştır. Yerli halktan bazı kişiler, evlerini turistik faaliyetler için pansiyona dönüştürmüştür. Yerli halk evlerini yenilerken iki katlı yapıp bir katında kendisi kalırken bir katını kiralamış veya satmıştır. Böylece yaylanın yerli halkının ekonomik durumu, soylulaştırma ile birlikte iyiye doğru gitmiştir.

Kümbet Yayla Şenlikleri'nin başlangıcından sonra yaylanın tanınırlığının artması yaylaya yeni insanların yerleşmesinin önünü açtığı gibi günübirlik ziyaretçilerin de yaylaya gelmesine sebep olmuştur. Araştırmamızda günübirlik gelen ziyaretçiler, soylulaştırıcı olarak tanımlanmamıştır. Günübirlik gelen ziyaretçileri, yaylaya gelen günlük turist olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır. Yaylanın turizmine ve ekonomisine büyük katkı sağlayan günübirlik ziyaretçiler, yaylanın değişime uğramasını sağlayan unsurlardan birisidir. Soylulaştırma kavramının içerisinde yer almamaktadırlar ama yaylanın soylulaştırma süreçlerinde katkıları vardır. Yaylanın tanınır hale gelmesi, yaylanın görünümünün değişmesi, yaylanın altyapısının iyileştirilmesi gibi konularda günübirlik ziyaretçileri yaylaya çekme çabalarının bir etkisi vardır. Bu gibi çabalar yaylayı soylulaştırıcılar için de cazip bir yer yapması sebebiyle günübirlik ziyaretçiler ile yaylanın soylulaştırması arasında dolaylı bir ilişki bulunmaktadır.

Kümbet Yaylası'nın diğer kırsal soylulaştırma örneklerinden farklı olarak mekânsal değişiminin büyük çaplı olmadığı fark edilmiştir. Yaylaya her sene yeni insanların yerleşmesi ve yaylanın nüfusunun artması yeni inşaatların yapılmasına sebep olmuştur. Bu yeni yapıların eski yapılardan farklı olmadığı, Doğu Karadeniz'in kırsal kesimlerinde görülen beton evlerin benzerlerinin Kümbet Yaylası'nda da yapıldığı görülmüştür. Turistik faaliyetler için yapılan otel ve pansiyon gibi yapıların ise çok azı doğal görünüme uygun yapılmıştır. Yeni yapılan binaların soylulaştırıcılar için yapıldığı ve soylulaştırıcıların

bu yapıların yaylanın doğal yapısına uygun olup olmamasıyla ilgilenmedikleri yapılan yüz yüze görüşmelerle ortaya çıkmıştır.

Mekânsal değişim, kırsal soylulaştırma sürecinde özellikle de bir turizm merkezi haline gelen mekânda görülmesi beklenen bir değişimdir. Fakat Kümbet Yaylası'nda mekânsal değişim sadece ev sayılarının artması şeklinde görülmüştür. Soylulaştırıcıların, yaylaya yerleşme motivasyonları bunun en büyük sebeplerindendir. Yaylaya gelen insanlar, doğal bir mekânda sakince vakit geçirmek için burayı tercih etmektedirler. Onlar için yayladaki kaldıkları evlerin, doğaya uygun olup olmaması büyük önem sarf etmemektedir. Yaylaya yerleşen insanların, en önem verdikleri konu doğal alanının bozulmamasıdır. Yeşillik alanın korunması ve yaylanın manzarasının değişmemesi onlar için daha önceliklidir. Bu sebeple, Kümbet Yaylası'nda yaşanan soylulaştırma sürecinde mekânsal değişim önemli bir konu olarak yer almamaktadır.

Soylulaştırma süreçlerinde yerel halk ile soylulaştırıcılar arasındaki ilişki en dikkat çekici başlıklardan birisidir. Klasik soylulaştırmada o bölgedeki yerel halk soylulaştırıcıların bölgeye gelmesiyle birlikte oradan ayrılır. Kırsal soylulaştırma da ise bu yer değiştirme bir zorunluluk değildir. O bölgedeki yerel halk soylulaştırıcıların gelmesiyle ayrılabilir veya orada yaşamaya devam edebilir (Uslu, 2004). Kümbet Yaylası örneğinde yerel halk, soylulaştırıcılar ile birlikte aynı bölgede yaşamaya devam etmiştir. Kümbet Yaylası'ndaki yapılan görüşmelerde yerel halk ile soylulaştırıcılar arasında birlik olunan konular olduğu kadar çatışma yaşanan noktalar da olduğu görülmüştür. Yaylanın altyapısının iyileştirilmesi, yaylanın daha da güzelleştirilmesi gibi konularda yayla halk hem fikir olmuştur. Kümbet Yaylası'nın diğer yaylalarla yaşadığı rekabette de birlik oldukları ve iki grup için de Kümbetli olma kimliğinde birleşildiği görülmüştür.

Yayla sorunları ve diğer yaylalarla rekabette görülen Kümbetli olma kimliğinin yerel halk ve soylulaştırıcılar arasındaki çatışma konularında ortadan kalktığı görülmüştür. Çatışma anlarında ötekileştirmenin mevcut olduğu görülmüştür. Böyle konularda Kümbetli kimliğinin sadece yerel halk için kullanıldığı fark edilmiştir. Yayladaki çatışmanın görüldüğü nokta, yaylanın ortak alanlarının kullanımındaki uyuşmazlıktır. Bu uyuşmazlıkta, yerel halk Kümbetli oldukları için ortak alanın kendileri ait olduğunu iddia ederken, sonradan gelenler ise bu yaylada yaşayan herkesin ortak alanlarda hakkı olduğunu söylemektedirler.

Ortak alamım paylaşımı konusu, kentsel soylulaştırma süreçlerinde görülmesi zor bir durumdur. Kentteki ortak alanların azlığı, kırsal kesimlerde ise ormanlık araziler, çayırlar ve otlaklar gibi ortak arazilerin sıkça bulunması böyle bir farkın oluşmasını sağlamaktadır. Ortak alanın kullanımında çıkan gerilimde yerel halk ile soylulaştırıcılar arasında büyük çoğunluğu oluşturan Keşaplılar arasındaki çatışma araştırmamızda dikkat çekmiştir. Bu çatışmanın altında yatan sebeplerin, yerlilerinin soylulaştırıcılara karşı olan tepkisinin Keşaplılara yönelmesi, yayla nüfus yapısının değişimi korkusunun ve Giresun özelinde Keşaplılara olan bakış açısı olduğu görülmüştür. Yaylanın yerlileri ne

kadar sonradan gelenler ile aralarında ilk başta bir sorun olmadığını söylese de bu gibi çatışma yaratan konular bir gerilimin varlığını ortaya çıkarmıştır. Yerli halk ile soylulaştırıcıların ortak bir mekânda yaşamak zorunda kaldığı bir durumda bu tarz bir gerilimin yaşanması beklenen bir durumdur. Kümbet Yaylası'nda iki grup arasındaki ilişki, soylulaştırma süreçlerindeki yerli halk ve soylulaştırıcılar arasındaki ilişkilere özgün bir örnek ortaya çıkmıştır.

Soylulaştırma süreçlerinde devlet etkisinin varlığı kritik bir konudur. Kümbet Yaylası'ndaki soylulaştırma sürecinde de bu etkinin varlığı araştırılmıştır. Fakat devlet kurumlarının ve yerel yönetimlerin soylulaştırma sürecinde aktif bir rol almadığı görülmüştür. Kurumların, Kümbet Yaylası'ndaki altyapının sağlanması gibi konularda bir rolü olsa da bu durumun soylulaştırmayı destekleyecek bir şekilde olmadığı anlaşılmıştır. Yayla halkı ile yapılan görüşmelerde devletin etkisinin azlığı ve diğer yaylalara yapılan hizmetlerin kendi yaylalarına gelmediği yönünde eleştirileri olmuştur.

Kümbet Yaylası'ndaki soylulaştırma süreci, ülkemizde araştırılan diğer kırsal soylulaştırma süreçleriyle benzerlikleri olduğu kadar farklılıkları da olan bir süreçtir. İzmir Alaçatı (Uçak, 2012) ve Çanakkale Assos'da (Kılıç, 2020) yapılan araştırmalarda bu iki yerin turizmin etkisiyle bir soylulaştırma sürecine girdiği görülmektedir. Kümbet Yaylası'ndaki soylulaştırma sürecinde de yayla şenliklerinin başlangıcı ile artan yayla turizmi soylulaştırma sürecini başlatmıştır. Bu açıdan bir benzerlik vardır. Fakat diğer örneklerle Kümbet Yaylası'ndaki sürecin farklılık gösterdiği en önemli nokta yaylanın yerlilerinin bulundukları yerde yaşamaya devam etmeleridir. Özellikle Assos örneğinde yerli halk, soylulaştırıcıların gelmesiyle birlikte bulundukları yerden taşınıp köyün diğer tarafına yerleşmişlerdir. Kümbet Yaylası'nda yerli halk yaşadıkları yerlerde kalmaya devam etmiş, hatta kendi evlerini yıkıp iki katlı ev yapıp bir katını kiralamış veya satmış, diğer katında ise kendisi oturmaya devam etmiştir.

Kümbet Yaylası'ndaki soylulaştırma süreci ekonomik ve sosyal faktörleri ile birlikte özgün bir soylulaştırma süreci olarak karşımıza çıkmıştır. Doğu Karadeniz'de yerel düzeyde tanınan bir yer olsa da ulusal düzeyde çok tanınmayan bir yaylada yaşanan soylulaştırma sürecinin kırsal soylulaştırma kavramı için farklı bir örnek teşkil ettiği görülmüştür. Yayladaki soylulaştırma sürecine odaklanırken bölgedeki insanların sosyal ve ekonomik hayatı ile ilgili de fikir sahibi olunmuştur. Bu araştırmanın bölgede gelecek yıllarda yapılacak araştırmalar için iyi bir kaynak olması istenmiştir. Kümbet Yaylası ve içinde bulunduğu bölge hakkında gelecek yıllar içerisinde yapılacak araştırmalarda bölgenin soylulaştırma sürecinin nasıl ilerlediği daha net görülecektir.

KAYNAKLAR

AA. (2023). *Kümbet Yaylası'nda Yaklaşık 2 Ton Çöp Toplandı.* 2023 tarihinde TRT Haber: https://www.trthaber.com/haber/guncel/kumbet-yaylasinda-yaklasik-2-ton-cop-toplandi-800496.html adresinden alındı

Aköz, M. K. (2019). *Konut bölgelerinin oluşumunda sanayi yapılarının etkisi; SEKA Dalaman örneği.* İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Bali, R. (2006). *İstanbul'da Soylulaştırma Eski Kentin Yeni Sahipleri.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Bayram, N. (2001). *Turizm Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Kümbet Yaylası.* Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Birun Kümbet. (2023). *Birun Kümbet Evleri Fotoğraf Galerisi.* 2023 tarihinde Birun Kümbet: https://birun.com/foto-galeri/ adresinden alındı

Clay, P. (1979). *Neighborhood Renewal: Middle-Class Resettlement and Incumbent Upgrading in American Neighborhoods.* Lexington, MA: Lexington Books.

Criekingen, M. V., & Decroly, J.-M. (2003). Revisiting the Diversity of Gentrification: Neighborhood Renewal Processes in Brussels and Montreal. *Urban Studies, 40*(12).

Davidson, M., & Lees, L. (2005). New-build Gentrification and London's Riverside. *Environment and Planning A, 37*(7).

Demirözer, A. (2022). *Çaygören ve Kertil Mahallelerinde (Sındırgı) Kırsal Soylulaştırma.* Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Dereli Belediyesi. (2017, Temmuz 24). *Kümbet Festivali Coşkuyla Kutlandı.* 2023 tarihinde Dereli Belediyesi: https://www.dereli.bel.tr/kumbet-festivali-coskuyla-kutlandi/ adresinden alındı

Doğaya Gel. (2018, Aralık 2018). *Kümbet Yaylası.* 2023 tarihinde Doğaya Gel: https://www.dogayagel.com/kumbet-yaylasi.html adresinden alındı

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı. (2015). *Dogu Karadeniz Bölgesinde Arap Turizmi Mevcut Durum ve Gelişme Stratejisi Raporu.* Trabzon. https://www.doka.org.tr: https://www.doka.org.tr/dosyalar/editor/files/dogu-karadeniz-turizm-2023-stratejisi-04_04_2012.pdf adresinden alındı

Ercoşkun, C. (2023). *Kırsal soylulaştırma: Ankara-Sirkeli örneği.* Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.

Freeman, L. (2005). Displacement or Succession? Residential Mobility in Gentrifying Neighborhoods. *Urban Affairs Review, 40*(4), 463-491.

Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2023). *Neredeyim: Yaylalar.* 2023 tarihinde Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: https://giresun.ktb.gov.tr/TR-206828/kumbet-yaylasi-turizm-merkezi.html adresinden alındı

Giresun Turizm Altyapı Hizmet Birliği. (2016). *Giresun Aksu Festivali.* 2023 tarihinde Giresun.com.tr. adresinden alındı

Giresun Turizm Altyapı Hizmet Birliği. (2017, Eylül 12). *Giresun Yayla Şenlikleri.* 2023 tarihinde Giresun Turizm Altyapı Hizmet Birliği: https://www.giresun.com.tr/giresun-yayla-senlikleri/ adresinden alındı

Giresun Turizm Altyapı Hizmet Birliği. (2023). *İlçeler ve Beldeler*. 2023 tarihinde Giresun Turizm Altyapı Hizmet Birliği: https://giresun.ktb.gov.tr/TR-57977/ilceler-ve-beldeler.html adresinden alındı

Giresun Valiliği. (2023). *Yaylalarımız.* 2023 tarihinde Giresun Valiliği: http://www.giresun.gov.tr/yaylalarimiz adresinden alındı

Glass, R. (1964). *Centre for Urban Studies: London Aspects of Change.* Londra: Macgibbon & Kee.

Gotham, K. F. (2005). Tourism Gentrification: The Case of New Orleans. *Urban Studies, 42*(7).

Habertürk. (2018, 07 29). *Stres atmak için Giresun yaylalarını seçenler şenliklerle coşuyor 28. Uluslararası Dereli Kümbet Kültür ve Sanat Festivali coşkuyla kutlandı*. 2023 tarihinde Habertürk: https://www.haberturk.com/giresun-haberleri/62476168-stres-atmak-icin-giresun-yaylalarini-secenler-senliklerle-cosuyor28-uluslararasi-dereli adresinden alındı

Hackworth, J., & Smith, N. (2002). The Changing State of Gentrification. *Journal of Economic and Social Geography, 92*(4), 464-477.

Harvey, D. (1985). *The Urbanization of Capital: Studies in the History and Theory of Capitalist Urbanization,*. Baltimore: John Hopkins University Press.

Hekimoğlu, D. (2019). *Soylulaştırmanın tarihsel çevrelerin korunması üzerindeki etkileri: Alaçatı örneği.* İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Hines, J. D. (2010). Rural Gentrification as Permanent Tourism: The Creation of the 'New' West Archipelago as Postindustrial Cultural Space. *Environment and Planning D: Society and Space, 28*(3).

Hudson, J. (1980). Revitalization of Inner-City Neighborhoods: An Ecological Approach. *Urban Affairs Review, 15*(4), 795-813.

Hürriyet. (2015, 04 26). *Ordu-Giresun Havalimanı'nda seferler 26 Mayıs'ta başlıyor*. 2023 tarihinde Hürriyet.com.tr: https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ordu-giresun-havalimaninda-seferler-26-mayista-basliyor-28837324 adresinden alındı

İHA. (2022, 08 14). *Giresun'da 2 yıl önce sel afeti yaşayan Dereli ilçesinde şenlik coşkusu*. 2023 tarihinde İhlas Haber Ajansı: https://www.iha.com.tr/giresun-haberleri/-3860098 adresinden alındı

Kılıç, S. (2020). *La gentrification rurale: Le cas d'Assos, Çanakkale.* İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Kloosterman, R. C., & Leun, J. P. (1999). Just for Starters: Commercial Gentrification by Immigrant Entrepreneurs in Amsterdam and Rotterdam Neighborhoods,. *Housing Studies, 14*(5).

Kuyucu, T., & Ünsal, Ö. (2010). Urban Transformation as a State-led Property Transfer: An Analysis of Two Cases of Urban Renewal in İstanbul. *Urban Studies*.

Lees, L. (1996). In the Pursuit of Difference: Representations of Gentrification. *Environment and Planning A, 28*(3), 453-470.

Lees, L., & Ley, D. (2008). Introduction to Special Issue on Gentrification and Public Policy. *Urban Studies, 45*(12).

Lees, L., Slater, T., & Wyly, E. (2008). *Gentrification.* New York: Routledge.

Ley, D. (1980). Liberal Ideology and the Postindustrial City. *Annals of the Association of American Geographers, 70*(2), 238-258.

Ley, D. (1987). The Rent Gap Revisited. *Annals of the Association of American Geographers, 77*(3), 465-468.

Ley, D. (1996). *The New Middle Class and the Remaking of the Central City.* Oxford: Oxford University Press.

Medya Gazete. (2023, Mayıs 20). *Ağaların terzisi çırak bulamıyor.* 2023 tarihinde Medya Gazete: https://www.medyagazete.com/haber/agalarin-terzisi-cirak-bulamiyor-702135 adresinden alındı

Orhan, G., & Yücel, Y. G. (2019). Kırsal Mekânın Metalaşması ve Soylulaştırmanın Köy Hâli: Doğanbey Köyü'nün Dönüşümü. *Mekânsal Adalet Dergisi*, 8–38.

Özdemir, M. (2017). *Giresun Yayla Şenlikleri.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

Rose, D. (1996). Economic Restructuring and the Diversification of Gentrification in the 1980s: A View From A Marginal Metropolis. J. Caulfield, & L. Peake içinde, *City Lives and City Forms: Critical Research and Canadian Urbanism* (s. 131-172). Toronto: University of Toronto Press.

Sam, N. (2010). Soylulaştırma Süreçlerinde Ekonomik Bir Yaklaşım: Rant Farkı. *İ.İ.B.F. Dergisi, 29*(2), 133-151.

Schwirian, K. P. (1983). Models of Neighborhood Change. *Annual Review of Sociology, 9*, 83-102.

Smith, D. P., & Phillips, D. A. (2001). Socio-cultural Representations of Greentrified Pennine Rurality. *Journal of Rural Studies, 17*(4).

Smith, N. (1979). Toward a Theory of Gentrification: A Back to the City Movement by Capital, not People. *Journal of American Planning Association, 45*(4), 538-548.

Smith, N. (1986). Gentrification, the Frontier, and the Restructuring of Urban Space. N. Smith, & P. Williams içinde, *Gentrification of the City.* Londra: Allen & Unwin.

Sönmez, B. (2014). Revisiting "Displacement" Through New Forms of Gentrification. *Planlama* , 42-53.

Şebin Gündem. (2022, Ağustos 15). *Giresun'da 2 yıl önce sel afeti yaşayan Dereli ilçesinde şenlik coşkusu* . 2023 tarihinde Şebin Gündem: https://www.sebingundem.com/haber/giresunda-2-yil-once-sel-afeti-yasayan-dereli-ilcesinde-senlik-coskusu-16.html adresinden alındı

Şen, B. (2005). Soylulaştırma: Kentsel Mekanda Yeni Bir Ayrışma Biçimi. H. Kurtuluş içinde, *İstanbul'da Kentsel Ayrışma Mekansal Dönüşümde Farklı Boyutlar içinde* (s. 127-161). İstanbul: Bağlam Yayınları.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). *Coğrafi İstatistik Portalı.* 2023 tarihinde Tuik.gov.tr: https://cip.tuik.gov.tr/ adresinden alındı

Türkiye Turizm. (2019, Ekim 5). *Uzungöl'deki çarpık yapılar boşaltılmadı* . 2023 tarihinde Türkiye Turizm: https://www.turkiyeturizm.com/uzungoldeki-carpik-yapilar-bosaltilmadi-59756h.htm adresinden alındı

Uçak, E. (2012). *Bir sahil kasabasında soylulaştırma dinamikleri: Alaçatı örneği, İzmir.* İzmir: Yüksek Lisans Tezi.

Uslu, G. (2004). *Bir Dönüşüm Aracı Olarak Soylulaştırma Kavramı, Prag (Londoynska) ve İstanbul (Kuzguncuk) Örneklerinin Karşılaştırılması.* İstanbul: , T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Tezi.

Uysal, A. B., & Sakarya, I. (2018). Rural gentrification in the North Aegean Countryside (Turkey) . *International Journal of Architecture & Planning*, 99–125.

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Yalçınalp, E. (2011). *Yaylacılık kültürünün yayla turizmi içindeki önemi: Rize yaylaları örneği.* Trabzon: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Yeni Şafak. (2022, 07 31). *Sıcaktan kaçanlar için yaylalar yaylalar*. 2023 tarihinde Yeni Şafak: https://www.yenisafak.com/hayat/sicaktan-kacanlar-icin-yaylalar-yaylalar-3840924 adresinden alındı

Zaman, M., Şahin, İ., & Bayram, N. (2007). Doğu Karadeniz'de Alternatif Bir Turizm Merkezi: Kümbet Yaylası. *Doğu Coğrafya Dergisi* , 33 - 63.

Zwęglińska-Gałecka, D. (2021). Rural Gentrification in Central and Eastern Europe. *Polish Sociological Review, 4*(216), 533–552.

EKLER

Ek 1: Mülakat Soruları

Yerel halka sorulan sorular;

- Görüşmeci ile ilgili kişisel sorular (Yaş, doğum yeri, kökeni, mesleği, medeni hali)
- Kümbet Yaylası'nda 20-30 yıllık süreçte neler değişti? (Önceden nasıldı? Şimdi nasıl? İlk gelenler ne zaman ve nasıl geldiler? Yayladan ayrılanlar oldu mu? Ayrıldılarsa neden ayrıldılar?)
- Yayla sizce neden bu kadar çok ilgi görüyor?
- Yaylaya sonradan yerleşenlerle ilişkileriniz nasıl?
- Yayladaki değişim sizin hayatınızı nasıl etkiledi? Neler değişti?
- Şu anki hayatınız nasıl, neler yapıyorsunuz?
- Yayla ile ilgili memnun olduğunuz şeyler, memnun olmadığınız şeyler nedir?
- Yaylada değiştirilmesi veya düzeltilmesi gereken şeyler nelerdir?
- Kümbet Yaylası'nın geleceği hakkında neler düşünüyorsunuz?
- Yayladaki kendi geleceğiniz hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Genel olarak kendi geleceğiniz hakkında ne düşünüyorsunuz? Planlarınız veya hayalleriniz var mı?

Soylulaştırıcılara sorulan sorular;

- Görüşmeci ile ilgili kişisel sorular (Yaş, doğum yeri, kökeni, mesleği, medeni hali)
- Kümbet Yaylası'na ne zaman ve nereden geldiniz?
- Kalıcı olarak ikamet ettiğiniz yer neresi?
- Yılın hangi zamanları ve ne kadar süre Kümbet Yaylası'nda ikamet ediyorsunuz?
- Yaylaya gelmeden önceki hayatınız nasıldı?
- Yaylaya gelmek için hayatınızda ne gibi değişiklikler yaptınız? (İşini bıraktı mı veya emekli oldu mu?)
- Kümbet Yaylası'na neden geldiniz?

- Kümbet Yaylası'nı neden tercih ettiniz?
- Yaylaya geldikten sonra hayatınızda neler değişti?
- Yaylanın yerli halkı ile ilişkileriniz nasıl?
- Kümbet Yaylası'nda ilk geldiğiniz günden bugüne neler değişti.
- Kümbet Yaylası beklentilerinizi karşıladı mı yoksa hayal kırıklığı yaşadığınız oldu mu?
- Kümbet Yaylası'nda beğendiğiniz veya beğenmediğiniz şeyler nelerdir?
- Yaylada değiştirilmesi ve düzeltilmesi gereken şeyler nelerdir?
- Yaylanın geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Yayladaki kendi geleceğiniz hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Kendi geleceğiniz hakkında ne düşünüyorsunuz? Planlarınız veya hayalleriniz var mı?

Ek 2: Görseller

Görsel 1: Kümbet Yaylası'nın kuşbakışı görüntüsü (Giresun Valiliği, 2023)

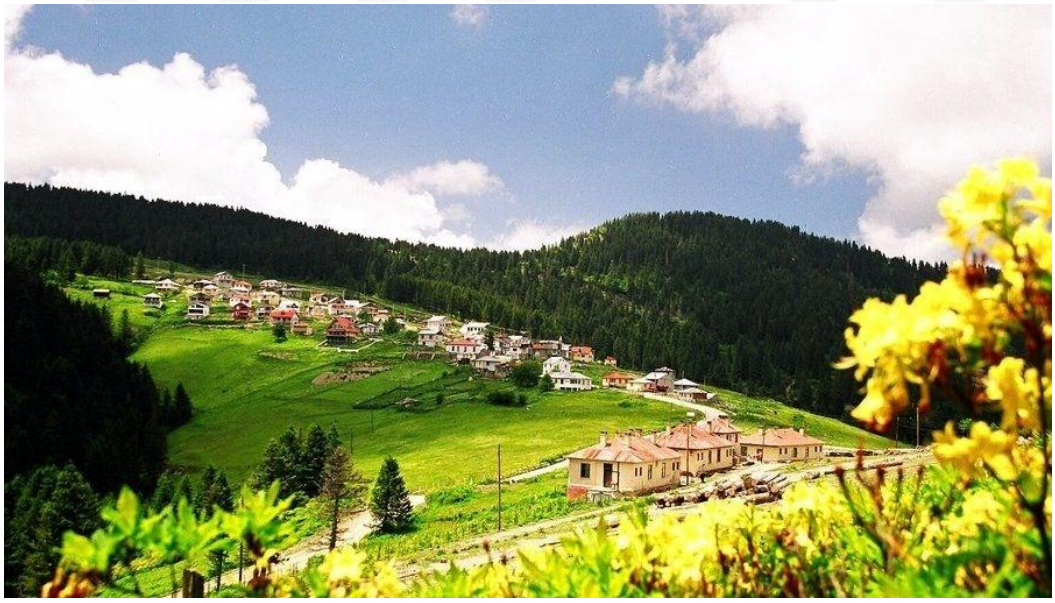

Görsel 2: Kulakkaya Yaylası *(Giresun Valiliği, 2023)*

Görsel 3: Tamdere Yaylası *(Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023)*

Görsel 4: Bektaş Yaylası *(Giresun Valiliği, 2023)*

Görsel 5: Kümbet Yaylası'nın çarşısı

Görsel 6: Kümbet Yaylası'nda çarşının üst tarafındaki et lokantaları

Görsel 7: Kümbet Yaylası'ndan bir manzara

Görsel 8: Kümbet Yaylası pazarı *(Doğaya Gel, 2018)*

Görsel 9: Kümbet Yaylası'nın girişindeki pazar

Görsel 10: Kümbet Yaylası'ndaki Birun Kümbet oteli *(Birun Kümbet, 2023)*

Görsel 11: Kümbet Yayla Şenliği'nden bir görüntü *(Giresun Turizm Altyapı Hizmet Birliği, 2017)*

Görsel 12: 1971 yılında otçu göçü şenliklerine giden insanlar *(Özdemir, 2017, s. 119)*

Görsel 13: Sakıp Sabancı, 1996 yılında düzenlenen Kümbet Yayla Şenliklerinde *(Medya Gazete, 2023)*

Görsel 14: Yayla şenliğinin yapıldığı alan ve horon tepen halk oyunları ekibi *(Şebin Gündem, 2022)*

Görsel 15:2017 yılındaki Kümbet Yayla Şenliği'nde sahne alan Resul Dindar ve seyirciler *(Dereli Belediyesi, 2017)*

Görsel 16: Trabzon Uzungöl Yaylası'ndaki yapılaşma *(Türkiye Turizm, 2019)*

Görsel 17: Kümbet Yaylası'ndaki evler

Görsel 18: Kümbet Yaylası'nda eski bir ev ve arkasında yeni betan yapılar

Görsel 19: Kümbet Yaylası çarşısındaki binalar